

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

026000265491

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

112

ΜΠΛΕ

ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΩΝ
ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΜΠΑΛΗΓΙΑΝΝΟΥ ΚΑΙΤΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΠΡΟΥΖΟΣ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

INDEX

Introduction 1

Chapter I 1

Chapter II 1

Chapter III 1

Chapter IV 1

Chapter V 1

Chapter VI 1

Chapter VII 1

Chapter VIII 1

Chapter IX 1

Chapter X 1

Chapter XI 1

Chapter XII 1

Chapter XIII 1

Chapter XIV 1

Chapter XV 1

INDEX

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κατάλογος πινάκων	4
Κατάλογος Διαγραμμάτων.....	5
Εισαγωγή	6

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: Οι εκπαιδευτικές – επαγγελματικές αποφάσεις	9
1.1 Η σημασία των εκπαιδευτικών - επαγγελματικών αποφάσεων	9
1.2. Τα στάδια λήψης των επαγγελματικών – εκπαιδευτικών αποφάσεων.....	10
1.3. Μοντέλο λήψης εκπαιδευτικών – επαγγελματικών αποφάσεων στη >δική μας πραγματικότητα	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Επαγγελματική ανάπτυξη	12
2.1. Έννοια της επαγγελματικής ανάπτυξης	12
2.2 Θεωρίες επαγγελματικής ανάπτυξης.....	12
2.3. Οι παράγοντες που επηρεάζουν και διαμορφώνουν την επαγγελματική ανάπτυξη	14
2.4. Ταυτότητα σταδιοδρομίας	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: Επαγγελματική επιλογή	17
3.1. Η έννοια της επαγγελματικής επιλογής	17
3.2. Κοινωνιολογική προσέγγιση της επαγγελματικής επιλογής	17
3.3. Οι παράγοντες που σχετίζονται με την επαγγελματική επιλογή.....	19
3.3.1. Το σύστημα αξιών	19
3.3.2. Η οικογένεια	20
3.3.3. Το φύλο	21
3.3.4. Το κύρος του επαγγέλματος	23
3.3.5. Το σχολείο	23
3.3.6. Οι προοπτικές απασχόλησης	24
3.3.7. Ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός	25
3.4. Προϋποθέσεις για τη λήψη μιας σωστής επαγγελματικής απόφασης.....	26
3.4.1. Αυτοαντίληψη – αυτογνωσία	26
3.4.2. Η ενημέρωση για τις σπουδές και τα επαγγέλματα	27

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: Εκπαίδευση και απασχόληση.....	29
4.1. Στάσεις των μαθητών απέναντι στην εκπαίδευση και την αγορά εργασίας	29
4.2. Η μετάβαση από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας	29
4.3. Αιτίες της μη επιτυχούς μετάβασης των νέων στην αγορά εργασίας στη χώρα μας	31
4.4. Σχέση μεταξύ ανεργίας και επιπέδου εκπαίδευσης	33
4.5. Το παρόν και το μέλλον της εργασίας	34
4.6. Κορεσμένα επαγγέλματα και επαγγέλματα του μέλλοντος	35
4.7. Οι οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές και ο νέος ρόλος του Σ.Ε.Π	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: Από τη δευτεροβάθμια στην τριτοβάθμια εκπαίδευση..	40
5.1. Η έλλειψη αυτοτέλειας μεταξύ δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και οι συνέπειές της	40
5.2. Οι μεταρρυθμίσεις του εξεταστικού συστήματος στη χώρα μας.....	41
5.3. Το ισχύον σύστημα εισαγωγής στα Πανεπιστήμια (Ν. 2525/97).....	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ: Ανώτατη Εκπαίδευση και Ευρωπαϊκή Ένωση.....	46
6.1. Η πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης	46
6.2. Η Διακήρυξη της Μπολόνιας και η στάση των χωρών που την υπέγραψαν	46

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: Μεθοδολογία της έρευνας.....	49
1.1. Ο στόχος της έρευνας	49
1.2. Το μέσο συλλογής δεδομένων	49
1.3. Η διαδικασία συλλογής δεδομένων και το δείγμα της έρευνας	50
1.4. Στατιστική ανάλυση των δεδομένων	56
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Παρουσίαση δεδομένων.....	56
2.1. Μονομεταβλητή ανάλυση	57
2.2. Διμεταβλητή ανάλυση	63
2.2.1. Σχέση μεταξύ του στόχου για σπουδές σε Α.Ε.Ι. – Τ.Ε.Ι. και των άλλων μεταβλητών	63
2.2.2. Σχέση μεταξύ της επιλογής της κατεύθυνσης και των άλλων μεταβλητών	67

2.2.3. Σχέση μεταξύ της επιλογής σχολής και των άλλων μεταβλητών	74
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: Συζήτηση ευρημάτων – Καταληκτικές παρατηρήσεις	80
3.1. Συζήτηση ευρημάτων	80
3.2. Καταληκτικές παρατηρήσεις	85

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Το ερωτηματολόγιο	89
2. Πίνακες	92
3. Βιβλιογραφία	99

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. Παράγοντες που ενδεχομένως επηρέασαν τους μαθητές στις επιλογές τους	61
ΠΙΝΑΚΑΣ 2. Σχέση μεταξύ στόχου για σπουδές σε Α.Ε.Ι. – Τ.Ε.Ι και Γενικού Βαθμού στη Β΄ Λυκείου.	65
ΠΙΝΑΚΑΣ 3. Σχέση μεταξύ στόχου για σπουδές σε Α.Ε.Ι. – Τ.Ε.Ι. και γραμματικών γνώσεων πατέρα.....	66
ΠΙΝΑΚΑΣ 4. Σχέση μεταξύ στόχου για σπουδές σε Α.Ε.Ι. – Τ.Ε.Ι. και γραμματικών γνώσεων μητέρας.....	66
ΠΙΝΑΚΑΣ 5. Σχέση μεταξύ κατεύθυνσης και Γενικού Βαθμού στη Β΄ Λυκείου	69
ΠΙΝΑΚΑΣ 6. Σχέση μεταξύ κατεύθυνσης και μαθημάτων σε φροντιστήριο	71
ΠΙΝΑΚΑΣ 7. Σχέση μεταξύ κατεύθυνσης και γραμματικών γνώσεων του πατέρα.....	72
ΠΙΝΑΚΑΣ 8. Σχέση μεταξύ κατεύθυνσης και γραμματικών γνώσεων της μητέρας.....	73
ΠΙΝΑΚΑΣ 9. Σχέση μεταξύ σχολής και φύλου	75
ΠΙΝΑΚΑΣ 10. Σχέση μεταξύ σχολής και έδρας του σχολείου.	75
ΠΙΝΑΚΑΣ 11. Σχέση μεταξύ σχολής και Γενικού Βαθμού στη Β΄ Λυκείου	76
ΠΙΝΑΚΑΣ 12. Σχέση μεταξύ σχολής και γραμματικών γνώσεων του πατέρα	78
ΠΙΝΑΚΑΣ 13. Σχέση μεταξύ σχολής και γραμματικών γνώσεων της μητέρας	78

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

1. Κατανομή του δείγματος ως προς το Γενικό Βαθμό στη Β΄ Λυκείου..... 51
2. Κατανομή του δείγματος ως προς τις ώρες παρακολούθησης μαθημάτων σε φροντιστήριο 52
3. Κατανομή του δείγματος ως προς τις ώρες παρακολούθησης ιδιαίτερων μαθημάτων 52
4. Κατανομή του δείγματος ως προς το επάγγελμα του πατέρα.....53
5. Κατανομή του δείγματος ως προς το επάγγελμα της μητέρας 54
6. Κατανομή του δείγματος ως προς τις γραμματικές γνώσεις του πατέρα 55
7. Κατανομή του δείγματος ως προς τις γραμματικές γνώσεις της μητέρας ... 55
8. Κατανομή των υποκειμένων ως προς το στόχο για σπουδές σε Α.Ε.Ι – Τ.Ε.Ι..... 57
9. Κατανομή των υποκειμένων του Ενιαίου Λυκείου ως προς την επιλογή κατεύθυνσης 58
10. Κατανομή των υποκειμένων ως προς την επιλογή σχολής 59
11. Κατανομή των υποκειμένων ως προς την επιλογή επαγγέλματος 59
12. Οι παράγοντες που επηρέασαν τα υποκείμενα στις αποφάσεις τους 62
13. Σχέση μεταξύ στόχου για σπουδές σε Α.Ε.Ι. – Τ.Ε.Ι. 64
14. Σχέση μεταξύ κατεύθυνσης και φύλου 68
15. Σχέση μεταξύ κατεύθυνσης και έδρας σχολείου 68
16. Σχέση μεταξύ κατεύθυνσης και απόφασης για επιλογή σχολής..... 73

Το θέμα της επιλογής σπουδών απασχολεί έντονα τους μαθητές του Λυκείου, τις οικογένειές τους αλλά και γενικότερα το κοινωνικό σύνολο. Για τους Έλληνες γονείς και μαθητές η μόρφωση αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα και θεωρείται ισότιμη με την επαγγελματική επιτυχία και την κοινωνική ανέλιξη. Η μεγάλη πλειοψηφία των μαθητών της Γ΄ Λυκείου έχει ως στόχο την εισαγωγή της στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και για το λόγο αυτό καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για σωστή προετοιμασία. Παράλληλα οι γονείς υποβάλλονται πολλές φορές σε οικονομικές θυσίες, για να εξασφαλίσουν στα παιδιά τους φροντιστήρια και ιδιαίτερα μαθήματα, ενώ ασκούν άμεσες ή έμμεσες πιέσεις για περισσότερη μελέτη και καλύτερες επιδόσεις στο σχολείο.

Στη χώρα μας οι έφηβοι, με την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, καλούνται να πάρουν μερικές καθοριστικές αποφάσεις, όπως είναι η επιλογή κατεύθυνσης, σχολής ή επαγγέλματος. Οι αποφάσεις αυτές είναι σημαντικές, γιατί θα καθορίσουν ως ένα βαθμό το επαγγελματικό τους μέλλον και συνακόλουθα θα επηρεάζουν την ψυχική, σωματική, κοινωνική και συναισθηματική τους υγεία για την υπόλοιπη ζωή τους. Το επάγγελμα ή η καριέρα που θα ακολουθήσει κάποιος καθορίζει άμεσα την κοινωνική του υπόσταση, δηλαδή τον τρόπο ζωής του, τη θέση του μέσα στην κοινωνία, τον ελεύθερο χρόνο του, τις στάσεις και τις αξίες που θα υποστηρίζει, καθώς επίσης και τη συναισθηματική του ολοκλήρωση.

Στην εποχή μας οι εφαρμογές των νέων τεχνολογιών, της πληροφορικής και της επικοινωνίας διαμορφώνουν νέα δεδομένα για την παγκόσμια οικονομία. Η σύγχρονη τεχνολογική επανάσταση και η παγκοσμιοποίηση δημιουργούν νέες ευκαιρίες για παραγωγικές δραστηριότητες και διαμορφώνουν καινούργιες δυνατότητες απασχόλησης. Παράλληλα όμως δημιουργούν κινδύνους εμφάνισης νέων μορφών κοινωνικού αποκλεισμού, που σχετίζονται με τη δυνατότητα πρόσβασης στις πληροφορίες και την ικανότητα χρήσης των νέων τεχνολογιών. Η ταχύτατη αύξηση των γνώσεων έχει ως αποτέλεσμα να παλιώνει γρήγορα κάθε είδος αρχικής εκπαίδευσης και κατάρτισης των εργαζομένων. Η παλαιώση αυτή έχει σημαντική επίδραση, όχι μόνο στην εκπαίδευση και την κατάρτιση αλλά και στον επαγγελματικό προσανατολισμό των ατόμων. Και ενώ η γνώση αλλάζει πολύ γρήγορα, από την άλλη διαδραματίζει όλο και μεγαλύτερο ρόλο στην εργασία. Η αντικατάσταση μέρους της ανθρώπινης

εργασίας από αυτοματοποιημένα συστήματα περιορίζει όλο και περισσότερο τη ζήτηση σε παραδοσιακούς τομείς εργασίας και έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας. Σε μια τέτοια, λοιπόν, πραγματικότητα είναι βέβαιο ότι η επαγγελματική ζωή για ένα μεγάλο αριθμό εργαζομένων στο προσεχές μέλλον δε θα αρχίζει και θα τελειώνει με την ίδια εργασία. Ο σημερινός νέος θα αλλάξει αρκετές φορές στη ζωή του επαγγελματική δραστηριότητα. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, η εκπαίδευση και κατάρτιση δεν μπορούν να τελειώνουν με την απόκτηση ενός πτυχίου. Η συνεχής εκπαίδευση, η δια βίου μάθηση και η διαρκής κατάρτιση αποτελούν αναγκαιότητα της εποχής μας.

Όλες αυτές οι μεταβολές καθιστούν σήμερα τη λήψη των εκπαιδευτικών – επαγγελματικών αποφάσεων πιο δύσκολη σε σχέση με προηγούμενες δεκαετίες. Η μελέτη των παραμέτρων που σχετίζονται με τις εκπαιδευτικές – επαγγελματικές αποφάσεις του υπό διαμόρφωση εργατικού δυναμικού της χώρας είναι από κάθε άποψη χρήσιμη.

Η παρούσα εργασία εντάσσεται σ' αυτό το πλαίσιο και επιχειρεί να δώσει απαντήσεις σε ερωτήματα όπως: ποιες σχολές και ποια επαγγέλματα επιλέγουν οι υποψήφιοι, ποιοι παράγοντες επηρεάζουν τις επιλογές τους και ποιος είναι ο ρόλος των γονέων τους στη λήψη των εκπαιδευτικών - επαγγελματικών τους επιλογών. Η εργασία αποτελείται από δύο μέρη: Το Πρώτο Μέρος περιλαμβάνει τις ενότητες: Οι εκπαιδευτικές – επαγγελματικές αποφάσεις, Επαγγελματική ανάπτυξη, Επαγγελματική επιλογή, Εκπαίδευση και απασχόληση, Από τη δευτεροβάθμια στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και Ανώτατη Εκπαίδευση και Ευρωπαϊκή Ένωση. Το Δεύτερο Μέρος περιέχει τις ενότητες: Μεθοδολογία της έρευνας, Παρουσίαση δεδομένων και Συζήτηση ευρημάτων – Καταληκτικές παρατηρήσεις.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

1.1. Η σημασία των εκπαιδευτικών - επαγγελματικών αποφάσεων

Οι άνθρωποι καθημερινά παίρνουν διάφορες αποφάσεις, μερικές από τις οποίες είναι ιδιαίτερα σημαντικές για τη ζωή τους. Ο όρος «απόφαση» γενικά σημαίνει διαδικασία επιλογής μεταξύ δύο ή περισσότερων εναλλακτικών λύσεων. Για να υπάρχει «κατάσταση απόφασης», εκτός από την ύπαρξη εναλλακτικών λύσεων, πρέπει να υπάρχουν και άλλες προϋποθέσεις, όπως ελευθερία επιλογής μεταξύ των λύσεων, σαφής σκοπός σημαντικός για το άτομο και να είναι παρόντα τα στοιχεία των πιθανότητων επιτυχίας ή αποτυχίας, έτσι ώστε το άτομο να συνυπολογίσει τις πιθανότητες αυτές (Δημητρόπουλος, 1999β).

Όταν αναφερόμαστε στις επαγγελματικές αποφάσεις – επιλογές, εννοούμε την ενσυνείδητη συμπεριφορά του ατόμου για τελική «ταύτιση» με συγκεκριμένο εκπαιδευτικό ή επαγγελματικό χώρο. Στο πλαίσιο αυτό ο Crites αναφερόμενος στις επαγγελματικές αποφάσεις κάνει τη διάκριση των όρων «φιλοδοξία», «προτίμηση» και «επιλογή» και παράλληλα τους συσχετίζει με την πραγματικότητα και τις απαιτήσεις της (Δημητρόπουλος, Θεοδοσίου, Παπαδημητρίου, Παπαθανασίου, 1985).

Οι εκπαιδευτικές – επαγγελματικές αποφάσεις που πρέπει να πάρει ο μαθητής αναφέρονται στις σπουδές που θα ακολουθήσει και στο μελλοντικό του επάγγελμα. Οι αποφάσεις αυτές είναι ιδιαίτερα σημαντικές, γιατί από αυτές θα εξαρτηθεί το κατά πόσο θα είναι εύκολο για το άτομο να βρει εργασία και αν θα είναι επιτυχημένο ή αποτυχημένο επαγγελματικά. Ακόμη οι αποφάσεις αυτές θα καθορίσουν και το επαγγελματικό επίπεδο, στο οποίο το άτομο θα κινείται, αν δηλαδή θα εξελίσσεται κατακόρυφα ή θα κινείται οριζόντια στο ίδιο επίπεδο. Στην ουσία η επιλογή εκπαιδευτικής – επαγγελματικής κατεύθυνσης είναι επιλογή τρόπου ζωής. Ο τόπος που θα ζήσει το άτομο, το κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον, οι οικονομικές δυνατότητες, η οικογένεια που θα δημιουργήσει, οι μετακινήσεις που θα κάνει, ακόμη και η ψυχική και σωματική του υγεία είναι συνάρτηση αυτών των αποφάσεων. Εκτός όμως από τους λόγους που προαναφέραμε και οι οποίοι είναι σημαντικοί κυρίως για τα άτομα, υπάρχουν και άλλοι που επηρεάζουν το κοινωνικό σύνολο. Έτσι μπορούμε να πούμε ότι όλες οι επιμέρους αποφάσεις των ατόμων καθορίζουν τον τρόπο με τον οποίο το οικονομικό σύστημα θα χρησιμοποιήσει και θα αξιοποιήσει το εργατικό δυναμικό της

χώρας. Επίσης από το σύνολο αυτών των αποφάσεων θα εξαρτηθούν κατά πολύ τα ποσοστά ανεργίας, υποαπασχόλησης, υπεραπασχόλησης ή ετεροαπασχόλησης και η κοινωνική πολιτική της χώρας (Δημητρόπουλος, 1999β).

1.2. Τα στάδια λήψης των επαγγελματικών – εκπαιδευτικών αποφάσεων

Η ικανότητα λήψης σωστών αποφάσεων έχει απασχολήσει πολλούς θεωρητικούς επιστήμονες, οι οποίοι έχουν γράψει αξιολογικές μελέτες για τη διαδικασία απόκτησης της ικανότητας του ατόμου να παίρνει μόνο του τις αποφάσεις του. Σύμφωνα με ορισμένους η ικανότητα αυτή απορρέει από την απόκτηση των γνώσεων, δεξιοτήτων, αξιών και στάσεων, τις οποίες υιοθετεί ο άνθρωπος κατά τη διάρκεια της ζωής του. Τα στάδια λήψης των αποφάσεων γι' αυτούς, είναι: α) το στάδιο της πρόβλεψης, κατά το οποίο τα άτομα διερευνούν τις εναλλακτικές επιλογές που τους προσφέρονται και αποφασίζουν να επιλέξουν εκείνες που τους ταιριάζουν και β) το στάδιο της εκτέλεσης και της προσαρμογής, στο οποίο οι άνθρωποι πραγματοποιούν τις επιλογές τους και τις διαμορφώνουν ή τις αλλάζουν ανάλογα με το πόσο αυτές ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα που τους περιβάλλει (Μαλικιώση – Λοΐζου, 2004).

Άλλοι θεωρητικοί υποστηρίζουν ότι η τακτική της «επαγρύπνησης», που χαρακτηρίζεται από προσεκτική διερεύνηση και εκτίμηση των διαφόρων εναλλακτικών λύσεων και των συνεπειών τους, οδηγεί στη λήψη μιας σωστής απόφασης. Η τακτική αυτή περιλαμβάνει μια σειρά από στάδια που αναφέρονται στην αναγνώριση και διερεύνηση του προβλήματος, τη δόμηση και την επίλυσή του.

Ένα άλλο μοντέλο επαγγελματικής συμβουλευτικής διακρίνει τρία στάδια στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων: α) το στάδιο της ανίχνευσης, β) το στάδιο της ανάλυσης και γ) το στάδιο της επιλογής. Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, η λήψη των αποφάσεων θεωρείται μια λογική διαδικασία που περιλαμβάνει τη συγκέντρωση πληροφοριών, την ανάλυσή τους και την τελική επιλογή. Η συγκέντρωση πληροφοριών επιτυγχάνεται μέσα από τη μελέτη έντυπου υλικού και από σχετικές συζητήσεις, η ανάλυση περιλαμβάνει την επεξεργασία των πληροφοριών που έχουν συλλεχθεί και η επιλογή συνεπάγεται δέσμευση σε μια συγκεκριμένη περίπτωση. Η ικανότητα λήψης αποφάσεων αποτελεί προϋπόθεση της δια βίου μάθησης και επαγγελματικής εξέλιξης και οδηγεί σε ένα νέο είδος ταυτότητας που ο άνθρωπος πρέπει να διαμορφώσει: την ταυτότητα σταδιοδρομίας (Μαλικιώση – Λοΐζου, 2004).

1.3. Μοντέλο λήψης εκπαιδευτικών – επαγγελματικών αποφάσεων στη δική μας πραγματικότητα

Ο Δημητρόπουλος (1999β) παρουσιάζει ένα μοντέλο εκπαιδευτικών – επαγγελματικών αποφάσεων, τις οποίες οι νέοι είναι υποχρεωμένοι να πάρουν, στα πλαίσια της δικής μας πραγματικότητας.

Η πρώτη απόφαση λαμβάνεται όταν τελειώνει η υποχρεωτική εκπαίδευση και είναι ίσως η σημαντικότερη, γιατί καθορίζει τα πλαίσια μέσα στα οποία το άτομο θα κινείται στην υπόλοιπη ζωή του. Ο μαθητής της Γ΄ Γυμνασίου θα πρέπει να αποφασίσει αν: α) θα εγκαταλείψει την ιδέα των σπουδών και θα αναζητήσει εργασία, β) θα αναζητήσει κατάρτιση σε κάποιο σχολείο ειδικής επαγγελματικής κατάρτισης (Ι. Ε. Κ. κ.λ.π.), γ) θα προχωρήσει στην επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Η δεύτερη απόφαση είναι μια προέκταση της πρώτης, γιατί εξαρτάται από την κατεύθυνση μέσα στην οποία ήδη βρίσκεται ο νέος. Έτσι, άλλη απόφαση παίρνει ο μαθητής του Ενιαίου Λυκείου (επιλογή κατεύθυνσης), άλλη ο μαθητής του Τ.Ε.Ε. και διαφορετική απόφαση παίρνει όποιος βρίσκεται ήδη εκτός εκπαίδευσης. Η τρίτη απόφαση είναι εκείνη κατά την οποία το άτομο επιλέγει σπουδές ειδίκευσης, οι οποίες θα το οδηγήσουν σε μια συγκεκριμένη επαγγελματική οικογένεια. Η τέταρτη απόφαση ονομάζεται απόφαση επιλογής εργασίας. Με την επιλογή εργασίας το άτομο αποφασίζει για τον ειδικότερο εργασιακό τομέα απασχόλησης. Η επιλογή εργασίας είναι απόφαση που παίρνεται μετά τις σπουδές ειδίκευσης και είναι μόνο επαγγελματική – εργασιακή.

Μια άλλη απόφαση που μπορεί να πάρει ένα άτομο είναι και εκείνη που σχετίζεται με την παραμονή του στο εργασιακό περιβάλλον που τελικά επέλεξε. Η απόφαση όμως αυτή δεν θεωρείται απόφαση επιλογής, παρότι έχει ιδιαίτερη σημασία για το άτομο. Έχει σημασία γιατί σε προγενέστερες βαθμίδες επαγγελματικής ανάπτυξης το άτομο αφενός δεν είχε την ωριμότητα να κρίνει και να αποφασίσει και αφετέρου γιατί, όσες πληροφορίες κι αν έχει ένα άτομο για μια εργασία, ποτέ δεν μπορεί να νιώσει αυτό που νιώθει κανείς όταν βρίσκεται μέσα σε έναν επαγγελματικό περιβάλλον. Εξάλλου η κατάσταση στην αγορά εργασίας μπορεί να επιβάλλει αλλαγές, ακόμα κι αν η αρχική επιλογή επαγγέλματος και εργασίας ήταν σωστή (Δημητρόπουλος, 1999β).

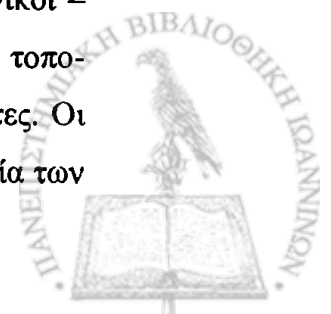
2.1. Έννοια της επαγγελματικής ανάπτυξης

Παρότι η προσωπικότητα του ατόμου είναι ένα ενιαίο όλο, εντούτοις είναι αποδεκτή η μελέτη κάθε τομέα ξεχωριστά. Έτσι, όπως μελετάται ξεχωριστά ο γνωστικός, ο συναισθηματικός, ο ψυχολογικός ή ο κοινωνικός τομέας, στις τελευταίες δεκαετίες εξετάζεται ξεχωριστά και ο επαγγελματικός τομέας, ο οποίος μέχρι πρότινος αποτελούσε μέρος του κοινωνικού τομέα. Ως επαγγελματικό τομέα θεωρούμε αυτόν που καλύπτει την επαγγελματική συμπεριφορά του ατόμου, επαγγελματική δε συμπεριφορά είναι εκείνο το μέρος της συνολικής συμπεριφοράς του ατόμου που σχετίζεται με την επαγγελματική του ζωή. Η επαγγελματική συμπεριφορά δεν περιλαμβάνει μόνο τις φάσεις άσκησης κάποιου επαγγέλματος αλλά και τις φάσεις σκόπιμης προετοιμασίας γι' αυτό. Όπως σε καθέναν από τους τομείς που προαναφέραμε το άτομο εξελίσσεται ακολουθώντας μια συνεχή εξελικτική πορεία που αρχίζει από νωρίς στη ζωή του, έτσι και η επαγγελματική του ανάπτυξη είναι μια συνεχής δυναμική εξελικτική διαδικασία κατά την οποία διαμορφώνεται η επαγγελματική συμπεριφορά του ατόμου (Δημητρόπουλος, 1999β).

2.2 Θεωρίες επαγγελματικής ανάπτυξης

Με την επαγγελματική ανάπτυξη του ατόμου ασχολήθηκαν τα τελευταία χρόνια διάφορες κατηγορίες επιστημόνων, όπως Ψυχολόγοι, Σύμβουλοι Επαγγελματικού Προσανατολισμού, Κοινωνιολόγοι, Οικονομολόγοι, κ.λ.π. και βέβαια διατυπώθηκαν διάφορες θεωρίες επαγγελματικής ανάπτυξης. Οι θεωρίες αυτές εντάσσονται σε δύο ομάδες: α) εκείνες που ασχολούνται αποκλειστικά με την επαγγελματική ανάπτυξη και β) εκείνες που ασχολούνται με την επαγγελματική επιλογή και τους παράγοντες που την επηρεάζουν. Οι θεωρίες επαγγελματικής ανάπτυξης εντάσσονται σε τρεις γενικές κατηγορίες: α) στις μη ψυχολογικές β) στις ψυχολογικές και γ) στις γενικές θεωρίες.

Οι μη ψυχολογικές θεωρίες υποστηρίζουν ότι τα άτομα επιλέγουν κάποιο επαγγελματικό περιβάλλον υπό την επίδραση εξωτερικών παραγόντων (κοινωνικοί – οικονομικοί – πολιτιστικοί - τυχαίοι παράγοντες), ενώ οι ψυχολογικές θεωρίες τοποθετούν στο επίκεντρο της επαγγελματικής ανάπτυξης ψυχολογικούς παράγοντες. Οι ψυχολογικές θεωρίες είναι πολλές και κατατάσσονται σε επτά ομάδες: α) θεωρία των

χαρακτηριστικών και των παραγόντων β) ψυχοδυναμικές θεωρίες γ) θεωρίες αναγκών δ) τυπολογική θεωρία ε) εξελικτικές θεωρίες στ) θεωρίες μάθησης και ζ) θεωρίες λήψης αποφάσεων. Επειδή, όμως, θεωρείται ότι είναι πολλές οι κατηγορίες παραγόντων που επηρεάζουν τη λήψη των επαγγελματικών αποφάσεων, είτε άμεσα είτε έμμεσα, είτε μεμονωμένα είτε αλληλεπιδρώντας, δημιουργήθηκε η τάση παρουσίας γενικών σχημάτων σχετικά με την επαγγελματική συμπεριφορά του ατόμου. Τέτοια θεωρητικά σχήματα είναι: του Blau και των συνεργατών του, των Super και Bachrach, του Law, η θεωρία των «ζωντανών συστημάτων» και η θεωρία της αντιστοίχισης (Δημητρόπουλος, 2004).

Ο Δημητρόπουλος (2004) θεωρώντας ότι αφενός δεν μπορεί να στηριζόμαστε πάντα σε ξένες θεωρητικές προσεγγίσεις και αφετέρου, επειδή στις τελευταίες δεκαετίες προέκυψαν και στη χώρα μας εμπειρικά δεδομένα, τα οποία είναι δυνατόν να στηρίζουν τουλάχιστον τις βασικές θέσεις μιας ελληνικής θεωρίας για την επαγγελματική ανάπτυξη, διατύπωσε τη Θεωρία Δυναμικής Εκλεκτικής Εξελικτικής Συμβουλευτικής (Θ.Ε.Δ.Ε.Ε.Σ.), η οποία συμπληρώνεται με την Εκλεκτική Δυναμική Εξελικτική Θεωρία Επαγγελματικής Ανάπτυξης (Ε.Δ.Ε.Θ.Ε.). Δύο είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της θεωρίας: είναι *εκλεκτική* και *εξελικτική – δυναμική* θεωρία. Εκλεκτική γιατί βασίζεται σε ένα συνδυασμό θεωριών, σε μια εκλεκτική θέση που παίρνει από καθεμιά θεωρία τα χρησιμότερα στοιχεία και τα προσαρμόζει στις κατά περίπτωση καταστάσεις, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της συγκεκριμένης πραγματικότητας στην οποία εφαρμόζεται. Εξελικτική – δυναμική, γιατί στηρίζεται στην πεποίθηση ότι η διαμόρφωση των χαρακτηριστικών του ατόμου που σχετίζονται με την επαγγελματική συμπεριφορά του ακολουθεί μια πορεία εξελικτική, η οποία είναι συνεχής και δυναμική. Στις βασικές θέσεις της θεωρίας περιλαμβάνεται και εκείνη, σύμφωνα με την οποία «κάτω από ιδανικές συνθήκες η επιλογή του επαγγέλματος είναι έκφραση της προσωπικότητας του ατόμου, είναι εξωτερίκευση του «επαγγελματικού εγώ» του. Το «επαγγελματικό εγώ» του ατόμου αντανακλά την επαγγελματική του ταυτότητα και την αυτοαντίληψή του, η οποία εκπροσωπεί αυτό που θέλει το άτομο να είναι και αυτό που η κοινωνία του επιτρέπει ή του δίνει την ευχέρεια να είναι. Με άλλα λόγια, το είδωλο που προβάλλει τελικά το άτομο είναι ένας συμβιβασμός αυτού που επιθυμούσε να προβάλλει και αυτού που του επιτρέπεται να προβάλλει» (Δημητρόπουλος, 1999β).

2.3. Οι παράγοντες που επηρεάζουν και διαμορφώνουν την επαγγελματική ανάπτυξη

Η επαγγελματική ανάπτυξη του ατόμου καθορίζεται από ένα συνδυασμό παραγόντων, ατομικών και εξωατομικών. Οι ατομικοί παράγοντες ενυπάρχουν στο ίδιο το άτομο και είναι βιολογικοί – κληρονομικοί και επίκτητοι. Ανάμεσα στους παράγοντες αυτούς ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην εκλογή επαγγελματικής κατεύθυνσης παίζουν τα ενδιαφέροντα. Οι εξωατομικοί παράγοντες επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα τη συμπεριφορά του ατόμου. Οι παράγοντες αυτοί ανήκουν σε πέντε κύριες ομάδες: την οικογένεια, το σχολείο, την κοινωνία, το πνεύμα της εποχής και τα τυχαία περιστατικά.

α) Το οικογενειακό περιβάλλον επηρεάζει τη γενική και την επαγγελματική ανάπτυξη του ατόμου είτε συνειδητά είτε μη συνειδητά. Συνειδητά τα μέλη της οικογένειας και κυρίως οι γονείς επηρεάζουν το άτομο μέσω των προσδοκιών τους, των επιθυμιών τους, των ευκαιριών που προσφέρουν για σπουδές, των κατευθύνσεων και των αρχών που προσπαθούν να δώσουν κ.λ.π. Μη συνειδητά το επηρεάζουν με την οικονομική τους κατάσταση, με το πολιτιστικό τους επίπεδο, με το επίπεδο μόρφωσής τους, με το είδος των σπουδών που έχουν κάνει, με το επάγγελμά τους, με τον τρόπο ζωής τους, με τις επαγγελματικές αξίες που προωθούν και γενικά με το πρότυπο που προσφέρουν οι ίδιοι.

β) Το σχολείο επιδρά στην εξέλιξη του ατόμου αποφασιστικά, κυρίως μέσω του προγράμματος σπουδών, της αξιολόγησης, των αξιών που προωθεί, των προτύπων που προσφέρει, των κατευθύνσεων στις οποίες δίνει προτεραιότητα, των επαγγελμάτων που εξυψώνει κ.λ.π.

γ) Το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον καθορίζει τη φιλοσοφία και την πολιτική που υλοποιείται στην οικογένεια και στο σχολείο, τις αξίες που προβάλλουν οι παράγοντες αυτοί, το οικονομικό σύστημα που θα εφαρμοστεί στη χώρα, κ.λ.π.. Το οικονομικό σύστημα είναι ο ισχυρότερος κοινωνικός παράγοντας, που επηρεάζει άμεσα αποφάσεις και πρακτικές, τόσο της πολιτείας όσο και των μελών της. Η οικονομία με την αγορά εργασίας είναι οι πανίσχυρες πρακτικές διαστάσεις της κοινωνίας, στην πίεση των οποίων αποδυναμώνεται κάθε άλλος παράγοντας. Μια άλλη διάσταση του κοινωνικού περιβάλλοντος είναι το πολιτιστικό επίπεδο, το οποίο επηρεάζει κάθε όψη της συμπεριφοράς των ατόμων και ιδιαίτερα την επαγγελματική.

δ) Το «πνεύμα της εποχής» ή «κλίμα της εποχής» ή «ρεύμα της εποχής» είναι ένας σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει τη διαμόρφωση του «επαγγελματικού εγώ» του ατόμου. Σε κάθε χρονική περίοδο υπάρχει διάχυτο ένα συγκεκριμένο πνεύ-

μα που το συνθέτουν οι ειδικές προδιαθέσεις των κοινωνικών συνόλων, η ετοιμότητα για κάποιες συγκεκριμένες μορφές συμπεριφοράς, στην εκδήλωση των οποίων οι κοινωνίες είναι συνήθως ανίσχυρες να αντιδράσουν, έστω κι αν οι συμπεριφορές αυτές είναι ανεπιθύμητες για το κοινωνικό σύνολο.

ε) Οι τυχαίες καταστάσεις δεν μπορούν να αγνοηθούν, ιδιαίτερα όταν η κατάσταση στην αγορά εργασίας παρουσιάζει ρευστότητα. Τα τυχαία περιστατικά είναι αποφασιστικός παράγοντας κυρίως στη φάση αναζήτησης εργασίας (Δημητρόπουλος, 1999β).

2.4. Ταυτότητα σταδιοδρομίας

Η μετάβαση από μια γνωστή κατάσταση σε μια άγνωστη δημιουργεί αναστάτωση, φόβο και αβεβαιότητα στον άνθρωπο. Η αίσθηση της αβεβαιότητας γίνεται ακόμη πιο έντονη σε καταστάσεις, τις οποίες ο Giddens αποκαλεί «μοιραίες στιγμές». Τέτοιες «στιγμές» σχετίζονται με καταστάσεις, κατά τις οποίες τα άτομα καλούνται να πάρουν αποφάσεις που έχουν συνέπειες για το μέλλον τους. Η λήψη, για παράδειγμα, εκπαιδευτικών – επαγγελματικών αποφάσεων, που συνεπάγονται επένδυση σε χρόνο για σπουδές και αναμονή συγκεκριμένου τρόπου ζωής, μπορεί να είναι μια πολύπλοκη διαδικασία. Οι εξελίξεις στην αγορά εργασίας είναι ραγδαίες, το σκηνικό αλλάζει διαρκώς, οι πληροφορίες είναι πολλές και ενίοτε αντιφατικές, ενώ το άτομο δε φαίνεται να διαθέτει τις δεξιότητες που απαιτούνται, για να βάλει σε τάξη όλες αυτές τις πληροφορίες. Τα εσωτερικά «δεδομένα» του ατόμου δε συντονίζονται με τα εξωτερικά. Η εξωτερική ρευστότητα και η ταχεία εξέλιξη σε συνδυασμό με την εσωτερική ακαμψία και τη βραδεία εξέλιξη οδηγούν στη λήψη αποφάσεων, των οποίων τα αποτελέσματα δεν είναι πολλές φορές τα επιθυμητά. Για να μπορέσει το άτομο να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις καταστάσεις μετάβασης και αβεβαιότητας, πρέπει να αναπτύξει κριτική αυτογνωσία και κοινωνιογνωσία. Οι στόχοι της κριτικής αυτογνωσίας και της κοινωνιογνωσίας συνδέονται μεταξύ τους και ο ένας προωθεί τον άλλο. Όσο αναπτύσσεται η κριτική αυτογνωσία του ατόμου τόσο ενισχύεται η αυτοπεποίθησή του να στηρίζεται στον εαυτό του για τη δική του ενημέρωση και την πορεία της ζωής του και να απαλλάσσεται έτσι από την εξάρτησή του από τους άλλους. Επίσης όσο πιο κριτικά ερευνά το περιβάλλον του τόσο πιο πολύ το κατανοεί και προετοιμάζει τον εαυτό του να προσαρμόζεται στις αλλαγές με αυτοπεποίθηση και επιτυχία (Κοσμίδου – Hardy, 2004).

Η επαγγελματική πληροφόρηση είναι σημαντική, όμως πρέπει ο καθένας να δώσει το δικό του προσωπικό νόημα στις πληροφορίες, προκειμένου να διαμορφώσει τη δική του ταυτότητα σταδιοδρομίας. Μια πληροφορία ή μια κατάσταση μπορεί να

ερμηνεύεται αλλά δεν προσλαμβάνει πάντοτε προσωπικό νόημα. Αυτό γίνεται μόνο όταν ο άνθρωπος τη συνδέσει με τον εαυτό του, τα συναισθήματα και τις επιδιώξεις του. Τα συναισθήματα αποτελούν ενδείξεις αυτών που ο άνθρωπος θεωρεί σημαντικά για τον εαυτό του. Η απόκτηση ταυτότητας σταδιοδρομίας είναι μια συνεχής εξελικτική διαδικασία που συνδυάζει τη λογική με το συναίσθημα. Για να αποκτηθεί, χρειάζεται το κατάλληλο μαθησιακό περιβάλλον και ως τέτοιο θεωρείται εκείνο που προωθεί τη δημιουργική σκέψη και την απόκτηση νέων ικανοτήτων. Είναι εκείνο το περιβάλλον που βοηθάει το άτομο να συνειδητοποιήσει τις ικανότητές του. Ακόμη κατάλληλο θεωρείται το μαθησιακό περιβάλλον, όταν προωθεί την ευχαρίστηση και το ενδιαφέρον του μαθητή και του προσφέρει παράλληλα τα εφόδια για την περαιτέρω εξέλιξή του και την ανάπτυξη της εμπιστοσύνης του (Μαλικιώση – Λοϊζου, 2004).

Σήμερα βρισκόμαστε μπροστά στην ανάγκη επαναπροσδιορισμού ακόμη και της έννοιας της «σταδιοδρομίας». Υπό τη νέα αντίληψη η σταδιοδρομία θα είναι μια διαδικασία και όχι μια προδιαγεγραμμένη δομή. Το άτομο ως υποψήφιος εργαζόμενος δεν μπορεί να ακολουθήσει πλέον μια προδιαγεγραμμένη πορεία σταδιοδρομίας. Ένα από τα βασικά προβλήματα αυτών που σήμερα αναζητούν εργασία είναι το πώς θα διαχειρίζονται τις σχέσεις τους με το χώρο εργασίας και μάθησης. Για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος απαιτούνται ιδιαίτερες ικανότητες (αυτογνωσία, σχεδιασμός δράσης, ικανότητα αναζήτησης ευκαιριών, δικτυακή δράση, δυνατότητα διαπραγμάτευσης, αποδοχή και αντιμετώπισης της κοινωνικής αβεβαιότητας, συνδυασμός ενδιαφερόντων, προσωπικότητας και δράσης) που σχετίζονται με την αγωγή σταδιοδρομίας (Κρίβας, 2004).

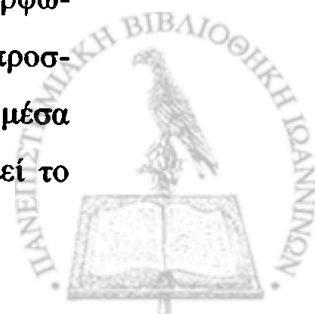
3.1. Η έννοια της επαγγελματικής επιλογής

Ο όρος επαγγελματική επιλογή δηλώνει ότι το άτομο ακολουθεί ένα επάγγελμα μετά από μια προσεκτική και συστηματική μελέτη των εναλλακτικών δρόμων που του ανοίγονται. Ωστόσο οι προσωπικές προτιμήσεις είναι μόνο μία μεταβλητή που επηρεάζει τον τρόπο που το άτομο κάνει τις επιλογές του, αφού κοινωνικές και οικονομικές δυνάμεις καθορίζουν την είσοδο στα διάφορα επαγγέλματα. Κατά τους Sewell και Shah η κατάληξη σε ένα επάγγελμα δεν είναι πάντα αποτέλεσμα ελεύθερων επιλογών του ατόμου αλλά συνάρτηση συγκυριών, συμπτώσεων και καταστάσεων (Πάντα, 1988).

Το πρόβλημα της επαγγελματικής επιλογής, που καλείται το άτομο να επιλύσει σε νεαρή ηλικία, του προκαλεί μεγάλο άγχος, γιατί από τη στιγμή που θα δεσμευτεί σε κάποια εκπαίδευση ή ειδίκευση αισθάνεται ότι δεν είναι εύκολο να αλλάξει την αρχική του επιλογή. Γι' αυτό η επιλογή του επαγγέλματος απαιτεί κυρίως αυτογνωσία. Το άτομο δηλαδή θα πρέπει να προβληματιστεί σχετικά με τις δυνατότητες και τις αδυναμίες του, τα ενδιαφέροντά του, τις φιλοδοξίες και τους στόχους του. Ακόμη είναι απαραίτητο να εξοικειωθεί με το εργασιακό και οικονομικό περιβάλλον, στο οποίο θα ασκήσει το μελλοντικό του επάγγελμα. Επίσης θα πρέπει να εξετάσει τις προϋποθέσεις που απαιτούνται, προκειμένου να εισέλθει σ' ένα επαγγελματικό χώρο και να εξελιχθεί σύμφωνα με τις προσωπικές του απαιτήσεις (Ηλιάδης, 1992).

3.2. Κοινωνιολογική προσέγγιση της επαγγελματικής επιλογής

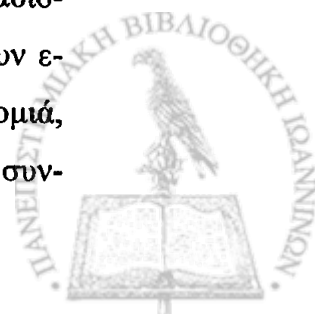
Η επαγγελματική επιλογή είναι, κατά τους Ford και Box (όπως Πάντα, 1988), το τέλος μιας πορείας όπου οι ελπίδες και οι επιθυμίες, οι προσδοκίες και οι αξίες συμβιβάζονται με την πραγματικότητα στην αγορά εργασίας. Η Keil και οι συνεργάτες της προσεγγίζουν την επαγγελματική επιλογή μέσα από την έννοια της κοινωνικοποίησης. Υποστηρίζουν ότι η οικογένεια, η γειτονιά, οι ομάδες των συνομηλίκων, η εκπαίδευση, τα Μ.Μ.Ε. και ο βαθμός επίσημης επαγγελματικής καθοδήγησης (ΣΕΠ) επηρεάζουν τη διαδικασία της επαγγελματικής επιλογής, καθώς διαμορφώνουν συγκεκριμένες στάσεις απέναντι στην εργασία και δημιουργούν κάποιες προσδοκίες. Κατά τον Willis το πολιτιστικό περιβάλλον, η πολιτιστική ατμόσφαιρα μέσα στην οποία το άτομο κοινωνικοποιείται, το προσανατολίζει στο να προεξοφλεί το

μέλλον του ανάλογα με το συγκεκριμένο σύστημα αξιών που μοιράζεται με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας. Σχηματίζεται δηλαδή στις ομάδες μια πολιτιστική ταυτότητα, η οποία σπρώχνει προς τη μια ή την άλλη κατεύθυνση. Ο Musgrave θεωρεί ότι οι επαγγελματικές προτιμήσεις σχετίζονται με ένα σύστημα ρόλων. Η επαγγελματική επιλογή τοποθετείται στα πλαίσια της οικονομικής κοινωνικοποίησης, η οποία καλύπτει τους ρόλους που σχετίζονται με τους οικονομικούς θεσμούς ενός οικονομικού συστήματος (Πάντα, 1988).

Κατά την Anne Roe (1957) το κλίμα που επικρατεί στο οικογενειακό περιβάλλον επιδρά στην επαγγελματικό προσανατολισμό. Ο τρόπος ανατροφής του παιδιού είναι στενά συνδεδεμένος με τις μετέπειτα επιλογές του. Παιδιά που προέρχονται από περιβάλλον όπου οι γονείς δείχνουν αγάπη, υπερπροστασία ή υπερβολικές απαιτήσεις διαλέγουν ανθρωποκεντρικά επαγγέλματα, ενώ παιδιά οικογενειών που δείχνουν απόρριψη, παραμέληση ή άνεση στον τρόπο συμπεριφοράς επιλέγουν επαγγέλματα μη ανθρωποκεντρικά. Η Roe υποστήριξε ακόμη ότι το οικογενειακό περιβάλλον μπορεί να είναι καθοριστικό για τον επαγγελματικό χώρο, στον οποίο θα βρεθεί το παιδί, όμως το επίπεδο στο οποίο θα κινηθεί καθορίζεται από τις ικανότητές του. Ο Holland (1973) παρουσίασε μια θεωρία επιλογής επαγγέλματος που στηρίζεται στα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας. Η επαγγελματική επιλογή είναι προϊόν αλληλεπίδρασης ατόμου – περιβάλλοντος. Οι άνθρωποι ψάχνουν να βρουν ένα περιβάλλον που να είναι σύμφωνο με την προσωπικότητά τους. Ο Super παρουσίασε μια εξελικτική θεωρία επαγγελματικής επιλογής που στηρίζεται στην έννοια της ταυτότητας. Οι άνθρωποι, ισχυρίζεται, διαφέρουν ως προς τις ικανότητές τους, τα ενδιαφέροντά τους και την προσωπικότητά τους. Αυτά τα προσωπικά χαρακτηριστικά καθιστούν κάθε άτομο ικανό για ορισμένα επαγγέλματα. Η επιλογή επαγγέλματος είναι μια διαδικασία που εκτείνεται σε όλη τη ζωή του ατόμου (Γεωργούσης, 1995).

Η κοινωνική τάξη, σύμφωνα με την κοινωνιολογική προσέγγιση, είναι ο σημαντικότερος κοινωνικός παράγοντας στην επιλογή του επαγγέλματος. Κατά τους Pierre Bourdieu - J Passeron, η κοινωνική προέλευση, επειδή ορίζει εντελώς διαφορετικές ευκαιρίες, συνθήκες ζωής ή εργασίας, από όλους τους καθοριστικούς παράγοντες είναι ο μόνος που εκτείνει την επίδρασή του σε όλους τους τομείς και τους όρους ύπαρξης του ατόμου. Η επίδραση της κοινωνικής προέλευσης ασκείται σε όλη τη διάρκεια των σχολικών σπουδών και ιδίως στις μεγάλες καμπές της σχολικής σταδιοδρομίας. Η συνειδητοποίηση ότι οι σπουδές στοιχίζουν ακριβά και ότι υπάρχουν επαγγέλματα στα οποία δεν μπορεί κανείς να ενταχθεί, αν δεν έχει κάποια κληρονομιά, οι ανισότητες της πληροφόρησης για τις σπουδές, τα πολιτισμικά πρότυπα που συν-

δέουν ορισμένα επαγγέλματα με ένα συγκεκριμένο κοινωνικό περιβάλλον και γενικά όλο αυτό το σύνολο παραγόντων που κάνουν κάποιον να αισθάνεται «μέσα στα νερά του» ή «έξω από τα νερά του» στο σχολείο καθορίζουν ένα ποσοστό επιτυχίας άνισο ανάλογα με τις κοινωνικές τάξεις (Bourdieu – Passeron, 1996).

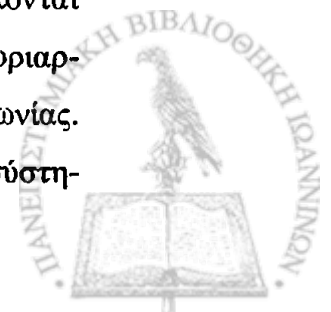
3.3. Οι παράγοντες που σχετίζονται με την επαγγελματική επιλογή

Οι παράγοντες που σχετίζονται με την επαγγελματική επιλογή αναφέρονται είτε στο άτομο είτε στο περιβάλλον του. Όσον αφορά το άτομο αναφέρονται στην επαγγελματική ωριμότητά του, στην ανάπτυξη της επαγγελματικής του ταυτότητας, στο σύστημα αξιών του, στις προσωπικές του προτιμήσεις, στη διάγνωση των κλίσεων και των ικανοτήτων του, στην ικανότητα διερεύνησης και συλλογής πληροφοριών κ.λ.π.

3.3.1. Το σύστημα αξιών

Οι εργασιακές αξίες είναι κεντρικού ενδιαφέροντος για την επαγγελματική πορεία και ανάπτυξη των ατόμων. Η δημιουργικότητα, οι οικονομικές απολαβές, η αναγνώριση του έργου, η επαγγελματική σταθερότητα, το κύρος, η δόξα ή η φήμη, η δυνατότητα επαγγελματικής εξέλιξης, ο ελεύθερος χρόνος που προσφέρει μια εργασία, η ευχάριστη επαφή με τους συναδέλφους, το περιβάλλον εργασίας, κ.λ.π., είναι αξίες που επηρεάζουν τις επαγγελματικές επιλογές των νέων. Εκτός από την οικογένεια και το σχολείο, η διαμόρφωση των επαγγελματικών αξιών επηρεάζεται και από πολλούς άλλους παράγοντες. Το φύλο και η ηλικία διαφοροποιούν τις επαγγελματικές αξίες. Οι διαφορές που συνδέονται με το φύλο αρχίζουν να εμφανίζονται στα μέσα της εφηβείας. Έρευνες έδειξαν ότι οι άνδρες έχουν την τάση να ενδιαφέρονται περισσότερο για τις οικονομικές ανταμοιβές, την ανεξαρτησία, το κύρος και τη δυνατότητα εξέλιξης στη δουλειά τους. Οι γυναίκες ενδιαφέρονται περισσότερο για αναγνώριση στην εργασία, κοινωνική αποδοχή και καλές σχέσεις με τους συναδέλφους. Η ηλικία είναι επίσης ένας παράγοντας που επηρεάζει τις εργασιακές αξίες ενός ατόμου. Οι έφηβοι, καθώς ωριμάζουν, αλλάζουν αντιλήψεις για την εργασία και γίνονται περισσότερο ρεαλιστές όσον αφορά π.χ. το μισθό ή τις συνθήκες εργασίας (Κεδράκα, 2000).

Οι αξίες, όπως όλα τα πολιτιστικά προϊόντα, είναι αποτελέσματα κοινωνικο-οικονομικών συνθηκών, άμεσα συνδεδεμένα με την υλική βάση. Το κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο το άτομο ζει είναι γενεσιουργό των αξιών που του υποβάλλονται και στις οποίες πιστεύει. Σε μεγάλο βαθμό καθορίζονται από τις αξίες που κυριαρχούν στο σπίτι και στο σχολείο και αντανακλούν τις αξίες της ευρύτερης κοινωνίας. Στη νεοελληνική κοινωνία οι επαγγελματικές επιλογές καθορίζονται από ένα σύστη-

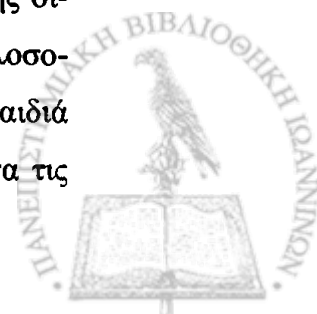

μα αξιών που προβάλλει τη δουλειά του μυαλού και απορρίπτει τη δουλειά του χεριού. Σύμφωνα με αυτές τις αξίες αυτές, το κοινωνικό γόητρο συνοδεύει το επάγγελμα που απαιτεί υψηλό επίπεδο μόρφωσης. Το χειρωνακτικό – τεχνικό επάγγελμα, ακόμα και όταν ακριβοπληρώνεται, θεωρείται κατώτερο. Η ελληνική οικογένεια, διατηρώντας τα παραδοσιακά πρότυπα ως προς τις σχέσεις των μελών της, αποδεικνύεται θεσμός που συντηρεί και αναπαράγει το σύστημα αξιών για την επαγγελματική ζωή. Οι ατομοκεντρικές βλέψεις των Ελλήνων για κοινωνική άνοδο επιβάλλουν τη μόρφωση των παιδιών. Έτσι ανεξάρτητα από την κοινωνική τάξη στην οποία ανήκει η ελληνική οικογένεια τα μέλη της επιδιώκουν την πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση (Αριστοδήμου – Ιακωβίδου, 1989).

Η μελέτη των απόψεων των μαθητών και ειδικότερα των αξιών, των στάσεων και των επιλογών τους (Γκαρή, 1992) αποκάλυψε μια εικόνα ρευστότητας και αστάθειας σχετικά με την εκπαιδευτική και επαγγελματική πορεία τους. Οι μαθητές δεν ήταν σε θέση ούτε να αποδεχτούν ούτε να απορρίψουν κάποιες παραδοσιακές αξίες, σχετικά με την καταξίωση που προσφέρουν οι σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και την επαγγελματική σταδιοδρομία που εξασφαλίζουν στους νέους. Σχετικά σταθερά σημεία αναφοράς από το παρελθόν αποδείχτηκαν η μεγάλη σημασία της μόρφωσης, η σπουδαιότητα των σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ο ρόλος του διδάσκοντος ως συμπαραστάτης του μαθητή και το προβάδισμα του αγοριού στην εκπαιδευτική και επαγγελματική σταδιοδρομία. Οι απόψεις που έδειξαν ότι αποδεσμεύονται από το παρελθόν είναι όσες αφορούν στη μόρφωση και την εκπαίδευση των κοριτσιών. Ωστόσο οι σύγχρονες αυτές τοποθετήσεις συνυπάρχουν με τις παραδοσιακές αξίες που αναγνωρίζουν στο αγόρι την προτεραιότητα σε ζητήματα σπουδών και επαγγελματικής σταδιοδρομίας. Παρά τις αντιθέσεις οι μαθητές σε υψηλό ποσοστό δηλώνουν ότι επιθυμούν να ακολουθήσουν τον παραδοσιακό μονόδρομο που οδηγεί από το Λύκειο στο Πανεπιστήμιο (Γκαρή, 1992).

3.3.2. Η οικογένεια

Με τη διαδικασία της κοινωνικοποίησης οι νέοι διαμορφώνουν τις σχετικές με την εργασία αξίες και τις εργασιακές προσμονές τους, επηρεαζόμενοι από τα πρότυπα των γονέων τους. Οι εμπειρίες της παιδικής ηλικίας, το μέγεθος της οικογένειας, η σειρά γέννησης, τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας κάθε μέλους της οικογένειας, τα πρότυπα ανατροφής των παιδιών, το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας, τα επαγγελματικά πρότυπα που καθιερώνονται από τους γονείς, η φιλοσοφία των γονέων για τη ζωή, τα όνειρα και οι φιλοδοξίες που τρέφουν για τα παιδιά τους και οι στάσεις τους απέναντι σε ορισμένα επαγγέλματα επηρεάζουν άμεσα τις

επαγγελματικές επιλογές των παιδιών, λόγω του ότι η επαφή του παιδιού με την οικογένεια είναι συνεχής. Η επίδραση της οικογένειας στις επαγγελματικές προοπτικές των νέων πραγματοποιείται στα πλαίσια της υπάρχουσας κάθε φορά κοινωνικοοικονομικής δομής και των ιεραρχήσεών της. Η γονική παρώθηση συναντάται σε όλες τις κοινωνικές τάξεις και παίζει σημαντικό ρόλο όχι μόνο στη φύση της επαγγελματικής επιλογής του παιδιού αλλά και στα σχέδια που αυτό θα χρησιμοποιήσει για να πετύχει την επιλογή του (Γεωργούσης, 1995).

Η σημασία της οικογένειας στην επιλογή σπουδών και επαγγέλματος παρουσιάζει διακυμάνσεις, όπως έδειξαν τα αποτελέσματα σχετικών ερευνών. Έτσι, σε έρευνα στο νομό Θεσσαλονίκης σε μαθητές Λυκείου, διαπιστώθηκε ότι στη συντριπτική πλειοψηφία οι αποφάσεις για τις σπουδές και τα επαγγέλματα είχαν ληφθεί από κοινού με τους γονείς (Δημητρόπουλος, 1985).

Σε έρευνα της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας που περιέλαβε δείγμα μαθητών από 25 χώρες αποδεικνύεται ότι οι έλληνες γονείς και εκπαιδευτικοί έχουν τις υψηλότερες απαιτήσεις για επιδόσεις στο σχολείο σε σχέση με τους γονείς άλλων χωρών (Φακιολάς, 2000).

Η οικογένεια επιτελεί μια λειτουργία προσαρμογής των τυχόν «υπερβολικών» φιλοδοξιών των νέων στις υπάρχουσες κοινωνικοοικονομικές δομές, λειτουργίες και ιεραρχήσεις. Βοηθάει δηλαδή τους νέους στο να επιδείξουν επαγγελματικό ρεαλισμό, με στόχο τη βελτίωση των δυνατοτήτων πρόσβασής τους στην αγορά εργασίας. Είναι γνωστό ότι τα επιθυμητά επαγγέλματα εμφανίζονται με απόλυτο τρόπο μόνο στην παιδική ηλικία. Τα παιδιά μεγαλώνοντας προσαρμόζουν τα σχέδιά τους στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Ο ρόλος των γονέων είναι σημαντικός και στην οικονομική και κοινωνική υποστήριξη των νέων σε δύσκολες εργασιακά περιόδους (ανεργία, υποαπασχόληση, χαμηλά αμειβόμενη εργασία). Στις περιπτώσεις αυτές, σε κάθε κοινωνία αλλά ιδιαίτερα σε χώρες όπως η Ελλάδα, όπου το κράτος πρόνοιας δεν αναπτύχθηκε έγκαιρα στον απαιτούμενο βαθμό, ο ρόλος της οικογένειας στην υποστήριξη των παιδιών της είναι πρωταρχικός (Πατινιώτης, 2004).

3.3.3. Το φύλο

Ο διαχωρισμός των επαγγελμάτων σε ανδρικά και γυναικεία έχει τις ρίζες του στην αντίληψη ότι βιολογικοί παράγοντες διαφοροποιούν τα δύο φύλα ως προς τη φύση και την αποστολή τους. Η αντίληψη για τη διαφορετικότητα αυτή οδήγησε στον καθορισμό διαφορετικών πνευματικών και συναισθηματικών χαρακτηριστικών αλλά και δεξιοτήτων μεταξύ των δύο φύλων. Έτσι καλλιεργήθηκε και η πεποίθηση για το ισχυρό - ασθενές φύλο αλλά και για το σκληρό - ευαίσθητο φύλο. Με βάση το διαχω-

ρισμό αυτό οι άνδρες θεωρούνται καταλληλότεροι για επαγγέλματα που απαιτούν μυϊκή δύναμη και σωματική αντοχή, ενώ οι γυναίκες για επαγγέλματα φροντίδας, αγωγής και ανατροφής των ατόμων. Από την άλλη, μετρήσεις δείχνουν ότι πράγματι υπάρχουν διαφορές ως προς τις δεξιότητες ανάμεσα στα δύο φύλα. Τα κορίτσια αποδεικνύονται ικανότερα σε ασκήσεις που παρεμβαίνει ο γλωσσικός παράγοντας, το γούστο, η επιτηδειότητα και το κοινωνικό ενδιαφέρον, ενώ τα αγόρια υπερέχουν σε εργασίες, στις οποίες υπεισέρχονται η αντίληψη του χώρου, η μηχανική ικανότητα, τα μαθηματικά και η αφηρημένη λογική (Κασσωτάκης, Μ., & Μαρμαρινός, Ι., 2004).

* Οι διαφοροποιήσεις αυτές επηρεάζουν σημαντικά τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές κατευθύνσεις που ακολουθούν τα αγόρια και τα κορίτσια. Τα ευρήματα μελέτης των Κανανά, Δ., Καμαριανού Γ., Μεταλλίδου Π., (2002) έδειξαν ότι τα δύο φύλα επιλέγουν επαγγέλματα αντιπροσωπευτικά του φύλου τους. Συγκεκριμένα τα κορίτσια βρέθηκε να επιλέγουν τα επαγγέλματα των καθηγητών – δημοσίων υπαλλήλων και τα καλλιτεχνικά, ενώ τα αγόρια τα ελεύθερα, τα στρατιωτικά και τα χειρωνακτικά (τεχνίτες ή αγρότες) επαγγέλματα. Η αποδοχή αυτής της διαφορετικότητας οδήγησε στη δημιουργία σημαντικών κοινωνικών και επαγγελματικών ανισοτήτων μεταξύ των δύο φύλων σε βάρος φυσικά των γυναικών. Υπάρχουν, βέβαια, μερικές διαφορές μεταξύ των δύο φύλων που σχετίζονται με τη βιολογική τους αποστολή, όπως υπάρχουν και κάποιοι περιορισμοί για τη γυναίκα λόγω καταστάσεων εγκυμοσύνης ή θηλασμού των παιδιών της. Όμως η αναγωγή αυτών των διαφορών σε διανοητικά ή άλλου τύπου χαρακτηριστικά σήμερα στις αναπτυγμένες χώρες θεωρείται ξεπερασμένη. Για μεγάλο χρονικό διάστημα η διάκριση των επαγγελματικών δραστηριοτήτων σε ανδρικές και γυναικείες επηρέαζε καθοριστικά τις επαγγελματικές επιλογές των δύο φύλων. Παρότι η διάκριση αυτή για μερικές επαγγελματικές κατηγορίες έχει ήδη εκλείψει, σε αρκετές περιπτώσεις τα επαγγελματικά στερεότυπα για τα δύο φύλα εξακολουθούν να επιβιώνουν (Κασσωτάκης, Μ., & Μαρμαρινός, Ι., 2004).

Στην εποχή μας παρουσιάζεται αύξηση του αριθμού των γυναικών που επιλέγουν επαγγέλματα, στα οποία ο αριθμός των γυναικών και των ανδρών είναι περίπου ο ίδιος ή επαγγέλματα στα οποία οι εργαζόμενοι άνδρες είναι περισσότεροι από τις γυναίκες. Επίσης αυξάνεται ο αριθμός των πτυχιούχων γυναικών που επιλέγουν επαγγέλματα με βάση τα ενδιαφέροντά τους και όχι τα κοινωνικά στερεότυπα (Σιδηροπούλου – Δημακάκου, 2004).

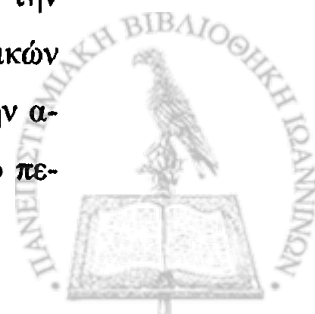

3.3.4. Το κύρος του επαγγέλματος

Ένας από τους παράγοντες που σχετίζεται με την κοινωνική αξιολόγηση των επαγγελμάτων και τη θέση τους στην κοινωνική ιεραρχία είναι το «γόητρο» (prestige) των επαγγελμάτων και των σπουδών που οδηγούν σ' αυτά. Το γόητρο σχετίζεται με την κοινωνική αναπαράσταση του ρόλου, ο οποίος συνδέεται με τα αντίστοιχα πρόσωπα, τις ηθικές και πολιτιστικές αξίες που θεωρείται ότι ενσωματώνει και την οικονομική, κοινωνική και πολιτική ισχύ που αντιπροσωπεύει. Πολλές φορές το γόητρο ενός επαγγέλματος απορρέει από πραγματικά δεδομένα (κοινωνικά αξιώματα, κοινωνική διαδοχή, οικονομικές απολαβές, ειδικά προνόμια, κ.λ.π.), καθώς και από τις προϋποθέσεις για την άσκησή του (απαιτούμενες σπουδές, ειδικές διαδικασίες επαγγελματικής αποδοχής, κ.λ.π.). Επίσης το γόητρο συχνά συνδέεται με σύμβολα (στολές – εξωτερική εμφάνιση, διακριτικά εξουσίας, επαγγελματικά σύμβολα, τελετουργίες απονομής τίτλων, κ.λ.π.). Ακόμη το γόητρο σχετίζεται και με τη φύση μιας δραστηριότητας (πνευματική ή χειρωνακτική). Το υψηλό γόητρο των μη χειρωνακικών επαγγελμάτων συνδέεται και με την παράδοση της κλασικής αρχαιότητας (ιδιαίτερα της ελληνικής), σύμφωνα με την οποία η μη χειρωνακτική εργασία ήταν χαρακτηριστικό του ελεύθερου πολίτη, ενώ αντίθετα η χειρωνακτική ήταν χαρακτηριστικό του δούλου. Αυτός είναι ένας από τους λόγους, για τους οποίους η χειρωνακτική δραστηριότητα δεν είναι στις πρώτες προτιμήσεις των ατόμων. Μερικές φορές η επίδραση του γόητρου του επαγγέλματος στις προτιμήσεις των νέων είναι μεγαλύτερη από αυτή που ασκούν άλλοι παράγοντες, όπως οι οικονομικές απολαβές μιας δραστηριότητας ή οι προοπτικές της στον τομέα της απασχόλησης (Κασσωτάκης, Μ., & Μαρμαρινός, Ι., 2004).

3.3.5. Το σχολείο

Στο Ν. 2525/97 ορίζεται ότι ένας από τους βασικούς σκοπούς της εκπαίδευσης είναι «η καλλιέργεια δεξιοτήτων που θα διευκολύνουν την πρόσβαση στην αγορά εργασίας». Η οργανωτική δομή του εκπαιδευτικού συστήματος, η αξιολόγηση των μαθητών, η διαδικασία μετάβασης από τη μια εκπαιδευτική βαθμίδα στην άλλη, ο τρόπος επιλογής όσων εισάγονται στα διάφορα εκπαιδευτικά ιδρύματα αποτελούν σημαντικούς εκπαιδευτικούς παράγοντες που επηρεάζουν τον προσανατολισμό των μαθητών. Η αξιολόγηση της επίδοσης του μαθητή λειτουργεί ως σύστημα πληροφόρησης, τόσο του ίδιου όσο και της οικογένειάς του, για τις ικανότητες του. Από την άλλη λειτουργεί και ως μηχανισμός κοινωνικής επιλογής και κατανομής κοινωνικών ρόλων (Κασσωτάκης, 1990). Η έμφαση που δίνει το εκπαιδευτικό σύστημα στην ανάπτυξη των διαφόρων δεξιοτήτων και στην απόκτηση εμπειριών, μέσα από το πε-

ριεχόμενο του προγράμματος σπουδών, ο βαθμός εναρμόνισης των γνώσεων και δεξιοτήτων που παρέχει το σχολείο με τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα τις επαγγελματικές επιλογές των μαθητών. Σημαντική επιρροή στις αποφάσεις των μαθητών ασκούν και οι εκδηλώσεις που γίνονται στο σχολείο και έχουν ως αντικείμενο θέματα σπουδών, απασχόλησης και εργασίας. Καθοριστική επίδραση ασκούν οι εκπαιδευτικοί στην επαγγελματική ανάπτυξη και στη διαμόρφωση των επαγγελματικών επιλογών των μαθητών τόσο μέσα από τη μετάδοση των γνώσεων όσο και ως πρότυπα, αφού πολλοί μαθητές υιοθετούν τις αξίες και τις στάσεις τους (Βάγγερ, 2004).

3.3.6. Οι προοπτικές απασχόλησης

Η επαγγελματική επιλογή καθορίζεται από μια σειρά κοινωνικών παραγόντων που επιδρούν πάνω στο άτομο. Ανάμεσα στα ερωτήματα που απασχολούν τόσο τους ίδιους τους μαθητές του Λυκείου όσο και τους γονείς τους είναι και εκείνα που σχετίζονται με τις οικονομικές διαστάσεις και τις προοπτικές των επιλογών τους. Για τους λόγους αυτούς οι νέοι, πριν κάνουν την τελική επιλογή τους, εξετάζουν το αν οι σπουδές που θέλουν να ακολουθήσουν τους εξασφαλίζουν την είσοδο σε ένα επάγγελμα με καλές προοπτικές απασχόλησης και ικανοποιητικές οικονομικές απολαβές. Ακόμη εξετάζουν το αν μπορούν να ανταποκριθούν στις δαπάνες που απαιτούν οι σπουδές για ορισμένο επάγγελμα και η προετοιμασία για την άσκησή του (Παπάς, 2004).

Στη χώρα μας η αγορά εργασίας είναι κορεσμένη, με αποτέλεσμα τα περιθώρια πρόσβασης και παραμονής που αφήνει στους νέους να είναι περιορισμένα σε σχέση με τις υπάρχουσες ανάγκες για εργασία. Οι νέοι αντιμετωπίζουν μεγάλο πρόβλημα στο να εξασφαλίσουν την πρώτη τους επαγγελματική απασχόληση, ώστε να καταφέρουν να αποκτήσουν δικό τους εισόδημα και να αναπτύξουν την κοινωνική τους ταυτότητα. Η ανεργία επηρεάζει τον επαγγελματικό προσανατολισμό των νέων, των οποίων οι επιλογές, στις περισσότερες περιπτώσεις χαρακτηρίζονται από ένα προσγειωμένο ρεαλισμό που τους επιτρέπει μια λειτουργική προσαρμογή στα δεδομένα της αγοράς εργασίας. Το ότι οι οικονομικοί παράγοντες επηρεάζουν σημαντικά τις αποφάσεις των νέων διαπιστώνεται από την απόκλιση που συχνά παρατηρείται ανάμεσα στην επιθυμία των ατόμων να ακολουθήσουν μια συγκεκριμένη εκπαιδευτική ή επαγγελματική κατεύθυνση και στην τελική επιλογή τους (Πατινιώτης, 2004).

Οι προοπτικές για επαγγελματική αποκατάσταση είναι ένας παράγοντας που παίζει αποφασιστικό ρόλο στις επαγγελματικές επιλογές των νέων. Σε έρευνα του Δημητρόπουλου κ. ά. (1985) ο παράγοντας «οι προοπτικές για επαγγελματική αποκα-

τάσταση» βρίσκεται στη 2η θέση της κατάταξης των παραγόντων που επηρέασαν τα υποκείμενα στις επιλογές τους (Δημητρόπουλου, Θεοδοσίου, Παπαδημητρίου & Παπαθανασίου, 1985).

3.3.7. Ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός

Ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός (Σ.Ε.Π.) είναι θεσμός και μηχανισμός παροχής βοήθειας κυρίως στους νέους αλλά και στους ενήλικες, για να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που συνδέονται με την επαγγελματική τους σταδιοδρομία. Ως τέτοιος μηχανισμός ο Σ.Ε.Π. λειτουργεί διαμεσολαβητικά μεταξύ των ατομικών φιλοδοξιών και των πραγματικών ευκαιριών που παρέχει η κοινωνία και ως εκ τούτου είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τις εκάστοτε επικρατούσες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες (Κρίβας, 2004).

Στην Ελλάδα η ιδέα του Επαγγελματικού Προσανατολισμού υιοθετήθηκε καθυστερημένα και η εφαρμογή του υλοποιήθηκε πολύ αργότερα σε σχέση με τις χώρες της δυτικής Ευρώπης και τις Η.Π.Α. Η πρώτη σοβαρή προσπάθεια έγινε το 1953 με την ίδρυση του Πρότυπου Κέντρου Επαγγελματικού Προσανατολισμού, την εποπτεία του οποίου είχε η Υπηρεσία Γενικής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας. Κατά τις δεκαετίες '50 και '60 η προσπάθεια εισαγωγής του εν λόγω θεσμού βασίστηκε στη διάγνωση των κλίσεων, των ενδιαφερόντων και των ειδικών ικανοτήτων των ατόμων με τη βοήθεια ψυχοτεχνικών δοκιμασιών. Παρά τις προσπάθειες, όμως, αυτές, ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός στην ουσία έμεινε έξω από τα σχολεία. Το 1976 με το νόμο 309/76 εισάγεται η διδασκαλία του Σ.Ε.Π. σε ορισμένα Γυμνάσια της χώρας, λόγω έλλειψης υποδομής και απουσίας ειδικευμένου προσωπικού. Αργότερα, το 1981-82 άρχισε η εφαρμογή του σε πανελλήνια κλίμακα στην Γ' τάξη Γυμνασίου και μέχρι το 1985 η εφαρμογή του θεσμού επεκτάθηκε και στο Λύκειο (Κασσωτάκης, Φωτιάδου - Ζαχαρίου, 2004). Οι γενικοί σκοποί που επιδιώκονται με την εφαρμογή του Σ.Ε.Π. στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση είναι: α) να σχηματίσουν οι μαθητές ολοκληρωμένη εικόνα για τον εαυτό τους, β) να ενημερωθούν για θέματα εκπαίδευσης, κατάρτισης και αγοράς εργασίας, γ) να μάθουν να διερευνούν τον κόσμο της εργασίας και λαμβάνουν αποφάσεις, δ) να προετοιμαστούν για την είσοδό τους σε επόμενη βαθμίδα εκπαίδευσης και για την είσοδό τους στην αγορά εργασίας και ε) να αναπτύξουν πνεύμα ομαδικότητας, συνεργασίας και καλής επικοινωνίας με τους γύρω τους. Με το νόμο 2525/97 δημιουργήθηκαν τα Κέντρα Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού (ΚΕ.ΣΥ.Π) και τα Γραφεία Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΓΡΑ.Σ.Ε.Π.). Τα ΚΕ.ΣΥ.Π. παρέχουν υπηρεσίες επαγγελματικής συμβουλευτικής και πληροφόρησης σε μαθητές και νέους μέχρι 25 ετών, σε γονείς

και σε κάθε ενδιαφερόμενο, ενώ τα ΓΡΑ.Σ.Ε.Π. στηρίζουν την εφαρμογή του Σ.Ε.Π. στη σχολική μονάδα (Βάγγερ, 2004).

3.4. Προϋποθέσεις για τη λήψη μιας σωστής επαγγελματικής απόφασης

3.4.1. Αυτοαντίληψη – αυτογνωσία

Η λήψη των αποφάσεων είναι μια λογική διεργασία και όχι μια τυχαία διαδικασία, αν και ο κάθε άνθρωπος χρησιμοποιεί τη δική του τακτική στη λήψη των αποφάσεων. Για να αυξηθούν οι πιθανότητες λήψης μιας συνετής απόφασης, πρέπει αφενός να ακολουθηθεί μια ορισμένη αλληλουχία σταδίων και αφετέρου να υπάρχουν κάποιες προϋποθέσεις, ώστε να είναι δυνατή η υλοποίηση αυτών των σταδίων. Οι βασικότερες προϋποθέσεις είναι η νοητική ωριμότητα και πληρότητα και η συναισθηματική ωριμότητα και ηρεμία. Όταν λείπει η γνωστικοσυναισθηματική ισορροπία είναι αδύνατη η λήψη λογικών αποφάσεων (Δημητρόπουλος, 1984).

Για να μπορέσει ο νέος να επιλέξει τη σχολική κατεύθυνση που θα ακολουθήσει ή το επάγγελμα που θα ασκήσει, έχοντας πλήρη επίγνωση των συνεπειών της επιλογής του, θα πρέπει να έχει αποκρυσταλλώσει τα κριτήρια με βάση τα οποία θα κάνει την επιλογή του και να έχει αποσαφηνίσει τις προσωπικές του αξίες. Είναι απαραίτητο να έχει επίγνωση των δυνατοτήτων και των αδυναμιών του, για να μπορέσει να προσδιορίσει με ρεαλισμό και με μεγάλες πιθανότητες επιτυχίας τις επιδιώξεις του. Για τους λόγους αυτούς η καλλιέργεια της αυτογνωσίας εντάσσεται, μαζί με την πληροφόρηση και την ανάπτυξη της ικανότητας λήψης αποφάσεων, στις βασικές επιδιώξεις της επαγγελματικής διαπαιδαγώγησης. Η ανάγκη της αυτογνωσίας γίνεται πιο επιτακτική στην εποχή μας, εξαιτίας της αλματώδους εξέλιξης που τη χαρακτηρίζει και των τεράστιων αλλαγών με τις οποίες έρχεται αντιμέτωπος ο σύγχρονος άνθρωπος. Η παγκοσμιοποίηση διευρύνει τον ορίζοντα των επιλογών, δημιουργεί νέες προκλήσεις και δημιουργεί νέα ενδιαφέροντα. Το πλήθος των πληροφοριών και των πολιτιστικών επιδράσεων που δέχεται σήμερα ο άνθρωπος δυσκολεύουν όχι μόνο τον επαγγελματικό αλλά και τον ιδεολογικό προσανατολισμό του. Γι' αυτό η συνειδητοποίηση των ιδιαιτεροτήτων του καθενός και η αποσαφήνιση των προσωπικών αξιών, κριτηρίων και επιδιώξεων, η οποία επιτυγχάνεται μέσω της αυτογνωσίας, κρίνεται επιβεβλημένη για μια σωστή επαγγελματική επιλογή (Φλουρής, 2004). Σε έρευνα του Δημητρόπουλου κ. ά. (1985) ο παράγοντας «η εκτίμηση των ικανοτήτων, των αδυναμιών, των ενδιαφερόντων, των κλίσεων...» βρίσκεται στην 1η θέση της κατάταξης των παραγόντων που επηρέασαν τα υποκείμενα στις επιλογές τους. Στην ίδια θέση βρίσκεται και στην έρευνα του Σαμοΐλη (1999) ο παράγοντας «το προσωπικό ενδιαφέρον» (Σαμοΐλης, 2001).

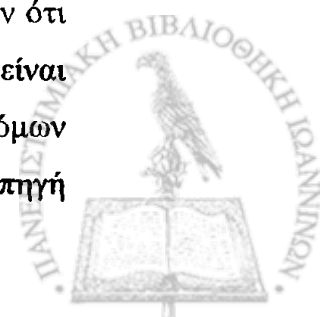

Η εξερεύνηση των κλίσεων, ικανοτήτων, δεξιοτήτων, ενδιαφερόντων, κ.λ.π. θεωρείται σημαντική, γιατί οδηγεί στη λήψη ρεαλιστικών επαγγελματικών αποφάσεων. Ως ρεαλιστικές θεωρούνται οι επιλογές που παρουσιάζουν συμφωνία μεταξύ του επιπέδου των ικανοτήτων και των ενδιαφερόντων του ατόμου με τις απαιτήσεις του επιλεγμένου επαγγέλματος. Η εξερεύνηση των κλίσεων, ικανοτήτων, ενδιαφερόντων, κ.λ.π., μπορεί να γίνει και με όργανα μέτρησης (ψυχολογικά τεστ) που χρησιμοποιούνται για διάγνωση ή πρόβλεψη. Με βάση την αξιολόγηση που γίνεται με τα ψυχολογικά τεστ, επιχειρείται η πρόβλεψη των πιθανοτήτων που έχει το άτομο να επιτύχει στις διάφορες εναλλακτικές πορείες που ανοίγονται μπροστά του στον εκπαιδευτικό και επαγγελματικό τομέα. Τα κυριότερα τεστ που χρησιμοποιούνται στον επαγγελματικό προσανατολισμό είναι: α) τεστ ενδιαφερόντων, β) τεστ ικανοτήτων και δυνατοτήτων, γ) τεστ προσωπικότητας και δ) τεστ επαγγελματικής ανάπτυξης. (Κάντας, 2004).

3.4.2. Η ενημέρωση για τις σπουδές και τα επαγγέλματα

Με την πρόοδο και την ανάπτυξη οι επαγγελματικές δραστηριότητες μέρα με τη μέρα αλλάζουν. Επαγγελματικές ασχολίες που μέχρι χθες βρίσκονταν σε πλήρη άνθιση, σήμερα παρουσιάζουν κάμψη και μαρασμό. Δραστηριότητες που πριν από λίγα χρόνια ήταν κοπιαστικές χειρωνακτικές δουλειές, σήμερα έχουν γίνει πνευματικές εργασίες που απαιτούν ειδικές γνώσεις. Επαγγέλματα άγνωστα μέχρι χθες βρίσκονται σήμερα στο επίκεντρο της κοινωνικοοικονομικής ζωής. Μαζί με όλα αυτά μεταβάλλεται και η δομή του εκπαιδευτικού συστήματος. Μεταρρυθμίσεις επί μεταρρυθμίσεων προσπαθούν να το προσαρμόσουν στις νέες εξελίξεις και τις σύγχρονες ανάγκες της οικονομίας. Νέες κατευθύνσεις, νέα τμήματα δημιουργούνται, καινούριες ειδικότητες θεσπίζονται με ρυθμό που δύσκολα μπορούν να τον παρακολουθήσουν όλα τα μέλη του κοινωνικού συνόλου. Η ενημέρωση των παιδιών των λιγότερο μορφωμένων κοινωνικών στρωμάτων είναι ελλιπέστερη σε σχέση με εκείνη των παιδιών των μορφωτικά ευνοημένων οικογενειών. Η ελλιπής ενημέρωση αποτελεί συχνότατη αιτία επαγγελματικών αποτυχιών και απογοητεύσεων (Κασσωτάκης, 2004).

Η επιλογή ενός επαγγέλματος γίνεται με βάση την πληροφόρηση. Η δυνατότητα απόκτησης και ερμηνείας πληροφοριών σχετικά με την κατάσταση της αγοράς εργασίας θεωρείται παράγοντας καθοριστικής σημασίας για την τελική έκβαση των επαγγελματικών επιλογών. Τα αποτελέσματα μελέτης (Κωστάκη, 1988) δείχνουν ότι η χρήση της πληροφόρησης κατά τη διαμόρφωση των επαγγελματικών στόχων είναι μια διαδικασία που καθορίζεται τόσο από τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των ατόμων όσο και από τις επαγγελματικές τους φιλοδοξίες. Έτσι διαπιστώθηκε ότι μια πηγή

πληροφόρησης που χαρακτηρίζεται ως χρήσιμη από μια ομάδα μαθητών απορρίπτεται από άλλες ομάδες ή τους είναι λιγότερο διαθέσιμη. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την ίδια μελέτη, «οι συγγενείς και φίλοι σε παρόμοια επαγγέλματα» θεωρούνται ως η σημαντικότερη πηγή πληροφόρησης για τους μαθητές που προέρχονται από τα υψηλότερα κοινωνικά στρώματα. Η πηγή «το σχολικό περιβάλλον», ενώ αφορά όλους τους μαθητές, θεωρείται ως χρήσιμη πηγή πληροφόρησης περισσότερο από νέους της επαρχίας, νέους χαμηλότερων κοινωνικών στρωμάτων και, όσον αφορά το φύλο, από τα κορίτσια. Από πρακτική άποψη φαίνεται πως τα επαγγελματικά πρότυπα που συναντά κανείς στο άμεσο περιβάλλον του έχουν τη μεγαλύτερη βαρύτητα στις επαγγελματικές επιλογές των νέων, ίσως γιατί η συλλογή πληροφοριών σχετικών με το επάγγελμα είναι κυρίως ζήτημα εμπειριών που αποκτώνται μέσα από μια διαδικασία καθημερινής κοινωνικής αλληλεπίδρασης, είναι δηλαδή μια ζωντανή βίωματική διαδικασία μάθησης. Η κοινωνική προέλευση είναι θετικά συνδεδεμένη με την προσφυγή σε επαγγελματικά πρότυπα των συγγενών και φίλων της οικογένειας. Η δυνατότητα να βρίσκει κανείς επαγγελματικά πρότυπα στους συγγενείς και φίλους της οικογένειας υποδηλώνει ότι οι κοινωνικοί πόροι της οικογένειας παρέχουν έναν αποφασιστικής σημασίας συνδετικό κρίκο στη διαμόρφωση των προσδοκιών και πιθανόν στη μετάδοση της κοινωνικής θέσης. Οι συγγενείς και φίλοι, ανάλογα με τον επαγγελματικό τους ρόλο, αποτελούν την πηγή σε ό,τι αφορά τις πληροφορίες σχετικά με το επάγγελμα (Κωστάκη, 1988). Η επαγγελματική πληροφορία συνεχίζει να εστιάζεται περισσότερο στις απαιτήσεις και τη φύση του κάθε επαγγέλματος και λιγότερο σε πληροφορίες που αφορούν στον τρόπο ζωής που δημιουργεί η δουλειά και στις ψυχολογικές συνέπειες της συγκεκριμένης εργασίας στον εργαζόμενο (Σιδηροπούλου - Δημακάκου, 2004).

Τα αποτελέσματα μελέτης (Μακρή, 1994) σε γυμνάσια και λύκεια της Καλαμπάκας έδειξαν ότι οι μαθητές δεν έχουν ικανοποιητική πληροφόρηση για διάφορα επαγγέλματα, αφού μόνο 30% απαντούν ότι έχουν συγκεκριμένες πληροφορίες για το επάγγελμα που σκέφτονται να ακολουθήσουν. Αυτό φαίνεται και από τη διάσταση των απόψεών τους μεταξύ του επαγγέλματος που επιλέγουν και του επαγγέλματος που θαυμάζουν περισσότερο. Στην ίδια έρευνα 1:3 παιδιά ζητούν τη σιγουριά του διορισμού στο Δημόσιο που τους εξασφαλίζει μονιμότητα, ενώ το ποσοστό αυτών που επιθυμούν να ασχοληθούν στον ιδιωτικό τομέα είναι χαμηλό (17%). Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει το γεγονός ότι σε μια αγροτική περιοχή μόνο το 1% των παιδιών ήθελαν να ασχοληθούν με εργασίες της υπαίθρου, ενώ τα περισσότερα ήθελαν να ασχοληθούν με επιστημονικά και κοινωνικά επαγγέλματα (Μακρή, 1994).

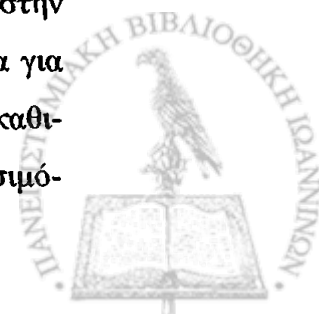

4.1. Στάσεις των μαθητών απέναντι στην εκπαίδευση και την αγορά εργασίας

Οι στάσεις των νέων απέναντι στην εκπαίδευση και την εργασία διερευνήθηκαν τις δύο τελευταίες δεκαετίες από διαφορετικές επιστημονικές και θεωρητικές σκοπιές. Η μελέτη των μαθητικών προσανατολισμών στην περιοχή της Αθήνας έδειξε ότι υπάρχουν διαφορετικοί τρόποι και στρατηγικές με τις οποίες οι μαθητές βιώνουν τη σχολική πραγματικότητα και σχεδιάζουν το μέλλον τους (Κωνσταντοπούλου, 1999). Συγκεκριμένα διακρίνονται τρεις στρατηγικές ύπαρξης στο σχολείο και μετάβασης στην επαγγελματική ζωή. Για τους αδιάφορους στο σχολείο μαθητές (αλλοτριωμένος προσανατολισμός) η προσπάθεια ανταπόκρισης στις εκπαιδευτικές απαιτήσεις δεν είναι ιδιαίτερα χρήσιμη για τα «δικά τους» επαγγέλματα και αρκούνται στη διατήρηση μιας χαμηλής στην ιεραρχία θέσης, ανάλογης με αυτή των γονιών τους. Αυτός ο «αλλοτριωμένος προσανατολισμός» εκδηλώνεται στο σχολείο με φασαρία, ταραχές και άρνηση πειθαρχίας. Όσοι ενδιαφέρονται ουσιαστικά για το περιεχόμενο της μάθησης (κανονιστικός μηχανισμός) συμμετέχουν και συμφωνούν με τους σκοπούς του σχολείου, πειθαρχούν, διαβάζουν και προσπαθούν να εισαχθούν σε κάποια σχολή, επιδιώκοντας έτσι είτε τη διατήρηση της καλής κοινωνικής θέσης τους είτε την έξοδο από τη χαμηλή θέση τους. Η πλειοψηφία όμως των μαθητών αντιμετωπίζει τις σπουδές τόσο στο σχολείο όσο και μετά από αυτό, ως το μέσο εξασφάλισης μιας οποιασδήποτε δουλειάς, όχι για να βγουν από την ταξική τους θέση αλλά για να προχωρήσουν μέσα σ' αυτή μ' έναν αξιοπρεπή τρόπο. Χαρακτηριστικό αυτής της εργαλειακής αντιμετώπισης είναι ότι οι μαθητές αυτοί θεωρούν ότι υπάρχει γνώση που αξίζει και άλλη που τους είναι άχρηστη, γι' αυτό δίνουν σημασία μόνο στα μαθήματα που θα τους βοηθήσουν να πετύχουν το στόχο τους (Κωνσταντοπούλου, 1999).

4.2. Η μετάβαση από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας

Ένα από τα πλεονεκτήματα της εκπαίδευσης είναι και η διευκόλυνση στην εξεύρεση εργασίας και η συμβολή της στη μείωση της ανεργίας. Η δυνατότητα για αυξημένη παραγωγικότητα, με την οποία προικίζει το άτομο η εκπαίδευση, το καθιστά οικονομικά ελκυστικότερο για τον εργοδότη και έτσι αυξάνει την απασχολησιμότητα.

τητά του. Η αύξηση αυτή είναι τέτοια, ώστε να δικαιολογείται η οικονομική δαπάνη που απαιτείται για την αντίστοιχη εκπαίδευση και κατάρτιση. Η επένδυση δηλαδή σε ανθρώπινο κεφάλαιο με τη μορφή της εκπαίδευσης και της κατάρτισης θεωρείται αποδοτική. Κατά κανόνα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα ποσοστά ανεργίας είναι αρνητική συνάρτηση του επιπέδου εκπαίδευσης. Τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας εμφανίζονται στις ομάδες του εργατικού δυναμικού με περιορισμένα εκπαιδευτικά προσόντα, ενώ μειώνονται στις ομάδες με υψηλότερα εκπαιδευτικά προσόντα. Εξαιρέση σ' αυτόν τον κανόνα αποτελεί η χώρα μας. Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat για την ανεργία των πτυχιούχων στις ευρωπαϊκές χώρες, η Ελλάδα έρχεται πρώτη στον κατάλογο των 27 χωρών – μελών της Ε.Ε, καταγράφοντας τους περισσότερους άνεργους πτυχιούχους (7%), παρότι οι απόφοιτοι Πανεπιστημίου ως ποσοστό του πληθυσμού είναι πολύ κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Τους περισσότερους πτυχιούχους έχουν η Φινλανδία, η Δανία, το Βέλγιο, η Ολλανδία, και η Ιρλανδία. Τους λιγότερους άνεργους πτυχιούχους τους έχουν σχεδόν οι ίδιες χώρες που έχουν τους περισσότερους πτυχιούχους, με πρώτες την Τσεχία, την Ιρλανδία και τη Βρετανία. (Ευαγγελοδήμου, 2007).

Όσον αφορά τη συνολική ανεργία, η Ελλάδα (9,9% μέσο ετήσιο ποσοστό ανεργίας για το 2005) κατέχει την 4η υψηλότερη θέση (μετά την Πολωνία, τη Σλοβακία και τη Γαλλία) ανάμεσα στα κράτη – μέλη της Ε.Ε. Το 2005, σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ, στη χώρα μας περίπου 24% των νέων ηλικίας 18-24 ετών ήταν άνεργοι και οι μισοί από αυτούς σε μακροχρόνια ανεργία. Ο αντίστοιχος μέσος όρος στα κράτη μέλη του ΟΟΣΑ ήταν 15,7% και μόνο η Πολωνία και η Σλοβακία ξεπερνούσαν το δικό μας ποσοστό. Επιπλέον η χώρα μας είχε το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό νέων (περίπου 20% της ίδιας ηλικιακής κατηγορίας) που ούτε σπούδαζαν, ούτε εργάζονταν κανονικά, ούτε διένυαν κάποιο στάδιο εργασιακής εκπαίδευσης (30% ήταν το αντίστοιχο ποσοστό στην Ιταλία). Στην Ευρώπη υπολογίζεται ότι μεσολαμβάν κατά μέσο όρο δύο χρόνια από το τέλος των σπουδών μέχρι την εύρεση εργασίας. Στην Ελλάδα μεσολαμβάν κατά μέσο όρο 21 μήνες μέχρι να βρεθεί μια οποιαδήποτε δουλειά και άλλοι 30 μήνες στη συνέχεια (συνολικά πάνω από 4 χρόνια) μέχρι να βρεθεί μόνιμη δουλειά. Την αρνητική πρωτιά έχουμε και στο ποσοστό των νέων που έχουν βρει δουλειά ένα χρόνο μετά το τέλος του σχολείου ή των σπουδών τους (περισσότεροι από 50% είναι εκτός αγοράς εργασίας). Οι περισσότεροι νέοι στο σύνολο των μελών του ΟΟΣΑ, όπως και στη χώρα μας, απασχολούνται στον τομέα του εμπορίου και στα τουριστικά επαγγέλματα. Οι αμοιβές συνήθως επιτρέπεται να είναι χαμηλότερες από αυτές που ορίζουν οι συλλογικές συμβάσεις εργασίας, επειδή θεωρείται ότι

ο εργοδότης προσφέρει εργασιακή εμπειρία. Ένα άλλο πρόβλημα, το οποίο έχουν να αντιμετωπίσουν οι νέοι είναι αυτό της «υπερεκπαίδευσης», δηλαδή η απασχόληση σε δουλειές που απαιτούν λιγότερα προσόντα από αυτά που έχουν αποκτήσει κατά τη διάρκεια των σπουδών τους. Εκτιμάται ότι το 2005 «υπερεκπαιδευμένοι» ήταν πάνω από 20% των νέων 15-28 ετών στον ΟΟΣΑ (στην Ελλάδα περίπου 40%). Το φαινόμενο αυτό αποδίδεται στη διόγκωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και στην αδυναμία της αγοράς να απορροφήσει τους απόφοιτους (Μπουμπούκα, 2007).

Όσον αφορά τις διαφορές στην απασχόληση ανάμεσα στα δύο φύλα, τα στατιστικά στοιχεία οδηγούν σε μελαγχολικά συμπεράσματα για τη θέση της γυναίκας στην αγορά εργασίας παγκοσμίως. Παρά τους αγώνες που έγιναν κυρίως τα τελευταία τριάντα χρόνια για την άμβλυνση της ανισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, η ισοσύτητα των δύο φύλων ιδιαίτερα στην αγορά εργασίας έχει ακόμα μακρύ δρόμο να διανύσει. Το γενικό συμπέρασμα που προκύπτει από σειρά συγκριτικών στατιστικών στοιχείων του ΟΟΣΑ, το χαμηλό ποσοστό απασχόλησης, η ανεργία, η μερική απασχόληση, η χαμηλή κατοχή διευθυντικών σχέσεων, το αυξημένο ωράριο εργασίας, οι χαμηλοί μισθοί, κ.λ.π. είναι γένους θηλυκού. Στην Ελλάδα το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών ανέρχεται στο 45% του συνολικού ενεργού πληθυσμού (Στεργίου, 2007).

4.3. Αιτίες της μη επιτυχούς μετάβασης των νέων στην αγορά εργασίας στη χώρα μας

Η μετάβαση από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας στη χώρα μας δε θεωρείται επιτυχημένη. Οι νέοι που αποφοιτούν από κάποια βαθμίδα της εκπαίδευσης δυσκολεύονται πολύ περισσότερο από ό,τι οι ευρωπαίοι συνάδελφοί τους να «πλασαριστούν» στην αγορά εργασίας. Στην Ελλάδα ο καταναλωτής της εκπαίδευσης (η οικογένεια, ο μαθητής) δε λειτουργεί σε περιβάλλον ελεύθερου ανταγωνισμού, δεν οδηγείται να επιλέξει κατόπιν σωστών πληροφοριών αυτό που θα τον βοηθήσει να αποδώσει καλύτερα. Οι εκπαιδευτικές προτιμήσεις του αλλά και η συμπεριφορά του με στόχο την κάλυψη των εκπαιδευτικών αναγκών καθορίζονται από όρους που θέτει η υποχρεωτική εκπαίδευση, από την κοινωνικοοικονομική κατάστασή του και από τη μίμηση άλλων συμπεριφορών. Η εκπαιδευτική επιλογή έχει σχέση με το κόστος κάθε κατεύθυνσης σπουδών, καθώς οι πιο αποδοτικές σπουδές – επενδύσεις φαίνεται ότι κοστίζουν περισσότερο σε χρόνο και σε δαπάνες και επομένως σχετίζονται άμεσα με το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας. Έτσι η οικογένεια καλείται να μετάσχει σε μια απόφαση, ή οποία χαρακτηρίζεται ως οικονομική επένδυση υψηλού ρίσκου, με το δεδομένο του αβέβαιου οικονομικού περιβάλλοντος. Τα συμπεράσματα

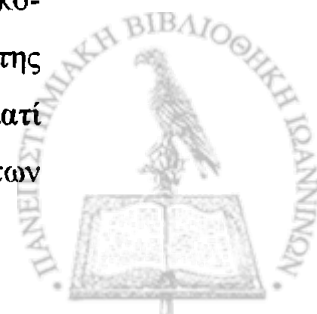

ερευνών αναφέρουν ότι στην Ελλάδα, με τα σημερινά δεδομένα, η εκπαίδευση είναι ασύμβατη με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας (Μπασκόζος, 2003).

Η αναποτελεσματική μετάβαση από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας στη χώρα μας συνδέεται με το γενικότερο προσανατολισμό του εκπαιδευτικού συστήματος, ο οποίος φαίνεται ότι εξακολουθεί να έχει ως κύριο στόχο την προετοιμασία στελεχών για το δημόσιο τομέα (δημόσιοι υπάλληλοι, εκπαιδευτικοί, υπάλληλοι τραπεζών κ.λ.π.), ενώ δεν προετοιμάζει κατάλληλα υποψήφια στελέχη για τον επιχειρηματικό τομέα της οικονομίας (Κανελλόπουλος, Μαυρομάρας, Μητράκος, 2003).

* Το φαινόμενο της ελληνικής «πρωτιάς», όσον αφορά την ανεργία των πτυχιούχων, δεν είναι τυχαίο. Οι αιτίες της ανεργίας αυτής είναι η οικονομική και η εκπαιδευτική πολιτική που έχουν ακολουθήσει όλες οι κυβερνήσεις. Η εκπαιδευτική πολιτική δε λαμβάνει υπόψη ούτε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας, ούτε τις απαιτήσεις του διεθνοποιημένου ανταγωνιστικού περιβάλλοντος, στο οποίο είναι υποχρεωμένη να λειτουργήσει η χώρα μας ως μέλος της Ε.Ε. Η απουσία ουσιαστικού επαγγελματικού προσανατολισμού έχει ως αποτέλεσμα διαδοχικές γενιές Ελλήνων να κάνουν τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές τους όχι με βάση τις τρέχουσες ανάγκες της οικονομίας σε εργατικό δυναμικό και τη βιωσιμότητα διαφόρων επαγγελμάτων αλλά με βάση κατεστημένες και πολλές φορές ξεπερασμένες αντιλήψεις. Η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση είναι υποβαθμισμένη, χωρίς ουσιαστική μελέτη για τις ζητούμενες ειδικότητες και χωρίς το αναγκαίο διδακτικό προσωπικό και την απαραίτητη σύγχρονη υλικοτεχνική υποδομή. Ακόμη η ανεργία των αποφοίτων οφείλεται και στη νοοτροπία και τις εμμονές της ελληνικής οικογένειας, η οποία, ενώ βλέπει τα υψηλά ποσοστά ανεργίας των πτυχιούχων, εξακολουθεί να προωθεί τα παιδιά της σε σχολές των ΑΕΙ – ΤΕΙ, ανεξάρτητα από τις προοπτικές απασχόλησης και ανεξάρτητα από τις ικανότητες και τις κλίσεις τους (Δρεττάκης, 2007).

Στη χώρα μας, σε έκταση μεγαλύτερη απ' ό,τι ισχύει διεθνώς, ο σκληρός πυρήνας της ανεργίας συνδέεται άμεσα με την τεχνολογική εξέλιξη. Οι ραγδαίες εξελίξεις της τεχνολογίας έχουν ως συνέπεια την ταχύτατη απαξίωση πολλών επαγγελμάτων και ειδικοτήτων, ενώ παράλληλα δημιουργούνται πολλές ανάγκες για νέες ειδικότητες. Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα παραμένει προσκολλημένο σε αναχρονιστικές και ανελαστικές δομές και προσανατολισμένο σε κατευθύνσεις που είναι κορεσμένες και δεν ανταποκρίνονται στις σύγχρονες εξελίξεις της τεχνολογίας και της αγοράς εργασίας. Η παιδεία στη χώρα μας παράγει ανέργους. Έτσι εξηγείται γιατί στην Ελλάδα παρατηρείται το μοναδικό διεθνώς παράδοξο φαινόμενο, η ανεργία των

αποφοίτων Λυκείου και Πανεπιστημίου να είναι μεγαλύτερη από την ανεργία των αποφοίτων Γυμνασίου. Παράγουμε πολύ περισσότερους γιατρούς, δικηγόρους, φαρμακοποιούς, φιλόλογους, φυσικούς, μαθηματικούς, κ.λ.π. από όσους χρειαζόμαστε. Χρέος της Πολιτείας είναι να προειδοποιεί τους νέους και τους γονείς τους ότι η αθρόα επιλογή κορεσμένων εκπαιδευτικών κατευθύνσεων, όπως του γιατρού, του δικηγόρου, κ.λ.π. οδηγεί στην ανεργία και την ετεροαπασχόληση (Κατσανέβας, 2004).

4.4. Σχέση μεταξύ ανεργίας και επιπέδου εκπαίδευσης

Η εισαγωγή της νέας τεχνολογίας διαιρεί το εργατικό δυναμικό σε δύο διακριτά τμήματα από την άποψη των γνώσεων και της ειδίκευσης. Η νέα τεχνολογία από τη μια απαιτεί ένα σχετικά ολιγάριθμο τμήμα υψηλά εκπαιδευμένων και καταρτισμένων εργαζομένων, με νέες γνώσεις και ειδικότητες και από την άλλη χρησιμοποιεί ένα εργατικό δυναμικό, το οποίο δεν χρειάζεται να έχει ειδίκευση (π.χ. στη Γαλλία περίπου το 39% των θέσεων εργασίας δεν χρειάζεται να έχει καμία ειδίκευση). Τα ποσοστά ανεργίας και στις δύο αυτές κατηγορίες εργαζομένων είναι σημαντικά, αν και διαφέρουν μεταξύ τους προς όφελος των υψηλότερα εκπαιδευμένων. Αυτή η διαπίστωση εξηγεί τα υψηλά ποσοστά απασχόλησης των ατόμων χωρίς καθόλου εκπαίδευση ή ειδίκευση αλλά και την ανεργία των ειδικευμένων. Το ζητούμενο σήμερα από τις επιχειρήσεις δεν μόνο νέα γνώση και νέες ειδικότητες αλλά και νέα κίνητρα, νέα εργασιακή κουλτούρα. Οι νέες γνώσεις και οι νέες ειδικότητες δεν είναι παραγωγικά και οικονομικά αποτελεσματικές, αν δεν συνάδουν με εκείνον τον τρόπο σκέψης και δράσης που είναι απαραίτητος στη νέα επιχείρηση. Έτσι διαμορφώνεται ένας νέος τύπος κινήτρων και εργασιακής συμπεριφοράς: η «παραγωγική πρωτοβουλία», η οποία αποσκοπεί στην ανάπτυξη του έντονου προσωπικού ενδιαφέροντος εκ μέρους του εργατικού δυναμικού για την επιβίωση και την ανάπτυξη της επιχείρησης. Αυτό σημαίνει να θεωρεί και να αντιμετωπίζει ο εργαζόμενος την επιχείρηση ως δική του. Αυτά τα κίνητρα και αυτή η κουλτούρα δεν εξασφαλίζονται μόνο από το σχολικό θεσμό αλλά από το σύνολο του τρόπου ζωής και των θεσμών μέσα στους οποίους κοινωνικοποιείται το άτομο. Παρότι, λοιπόν, καταγράφεται μια σχετικά ισχυρή σχέση επιπέδου εκπαίδευσης και απασχόλησης (στην Ελλάδα η σχέση αυτή είναι πιο χαλαρή), φαίνεται ότι η εκπαίδευση δεν είναι ο μόνος ή ακόμα και ο κύριος παράγοντας που οδηγεί στην απόκτηση ή την απώλεια εργασιακής θέσης. Ο ισχυρισμός ότι ο κοινωνικός αποκλεισμός αποτρέπει με την απασχόληση και η απασχόληση εξασφαλίζεται με την υψηλή και συνεχή εκπαίδευση του εργατικού δυναμικού επιτελεί και μια ιδεολογική λειτουργία: μεταφέρει το βάρος της οικονομικής ανάπτυξης, της καταπο-

λέμησης της ανεργίας και του αποκλεισμού στις ευθύνες του εργατικού δυναμικού (Πλειός, 1998).

Η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας, ο διεθνής ανταγωνισμός, η έξαρση των μεταναστευτικών ρευμάτων, κ.λ.π. οδηγούν νέα πληθυσμιακά στρώματα στη φτώχεια, την ανεργία και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Οι συνθήκες που γεννούν τον κοινωνικό αποκλεισμό απορρέουν από τον τρόπο ανάπτυξης και οργάνωσης της κοινωνικής ζωής και τους νόμους της ελεύθερης αγοράς. Οι ομάδες που πλήττονται από την ανεργία είναι οι γυναίκες, οι νέοι και ιδιαίτερα οι μακροχρόνια άνεργοι, οι αναλφάβητοι και ανεπάγγελτοι, οι ηλικιωμένοι και συνταξιούχοι, οι μετανάστες και πρόσφυγες, τα άτομα με ειδικές ανάγκες, κ.λ.π. Οι συνθήκες ζωής δεν επιτρέπουν στα κοινωνικά ευάλωτα ή αποκλεισμένα άτομα να αποκτήσουν γνώσεις, προσόντα και δεξιότητες, ώστε να ενταχθούν με απαιτήσεις στην αγορά εργασίας. Επιπλέον οι εξελίξεις στην τεχνολογία και οι αλλαγές στην οργάνωση της εργασίας κάνουν επιτακτική την ανάγκη για διαρκή επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση όλων των εργαζομένων κάθε κατηγορίας. Η ανάδειξη και βελτίωση των ικανοτήτων και των ενδιαφερόντων τους με συνεχή επιμόρφωση συμβάλλουν θετικά στη διατήρηση της απασχολησιμότητάς τους. Επίσης σημαντική θεωρείται και η ψυχοσυναισθηματική εμπύχωση των μελών ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, ώστε να αποκτήσουν αυτοπεποίθηση και να απαλλαγούν από την παθητικότητα και την απαισιοδοξία τους (Φακιολάς, 2004).

4.5. Το παρόν και το μέλλον της εργασίας

Οι αλλαγές που συντελούνται στο οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό και εργασιακό γίγνεσθαι καθιστούν δύσκολη την πρόβλεψη σχετικά με το τι μέλλει γενέσθαι στο χώρο της εργασίας. Οι γρήγοροι ρυθμοί ανανέωσης της σύγχρονης τεχνολογίας, επηρεάζουν ανάλογα και τις δομές απασχόλησης, τις εργασιακές σχέσεις, τα επαγγέλματα και γενικά τη φύση της εργασίας. Η σύγχρονη τεχνολογία, η πληροφορική, οι επικοινωνίες, η τηλεματική, η ρομποτική, κ.λ.π. αναδιαρθρώνουν την έκταση, τη διάρκεια, τους τρόπους και τους χρόνους εργασίας. Οι θέσεις απασχόλησης σε τομείς που συνδέονται με την ανανέωση της γνώσης και την ευρηματικότητα παρουσιάζουν αύξηση, ενώ μειώνονται σε παραδοσιακούς κλάδους, όπως π.χ. κλωστοϋφαντουργία. Ειδικότητες, όπως τραπεζικοί υπάλληλοι, εμποροϋπάλληλοι, ασφαλιστές, κ.λ.π. μετεξελίσσονται ως προς το περιεχόμενο εργασίας. Στις αναπτυσσόμενες χώρες προβλέπεται μείωση του συνολικού χρόνου εργασίας και επιμερισμός του σε μεγαλύτερο αριθμό εργαζομένων. Οι εργαζόμενοι θα αλλάζουν επάγγελμα ή ειδικότητα σε πυκνά χρονικά διαστήματα. Η εβδομάδα των τεσσάρων ή και των τριών ημερών και η εφαρμογή

ελαστικών ωραρίων που θα κατανέμονται κατά περίπτωση σε ετήσια, μηνιαία ή εβδομαδιαία βάση, αναμένεται ότι θα δώσουν μερική απάντηση στο πρόβλημα της ανεργίας. Η τηλεργασία, η εργασία από απόσταση, αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα που θα ανατρέψει πολλές από τις κατεστημένες δομές των εργασιακών σχέσεων. Η αυτοαπασχόληση, η απασχόληση από το σπίτι, η από απόσταση με ελαστικό ωράριο απασχόληση θα επιφέρει μεγάλες αλλαγές όχι μόνο στο χώρο της εργασίας αλλά και στις δομές της αστικής κοινωνίας. Απομακρυσμένες, απομονωμένες και υπό εγκατάλειψη περιοχές, που στη χώρα μας αποτελούν συνήθεις καταστάσεις, είναι πιθανόν να αποκτήσουν νέα δυναμική, εργασιακή και οικονομική υπόσταση. Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι οδεύουμε σε ριζική αναδιάρθρωση της δομής της απασχόλησης με κατακόρυφη συρρίκνωση του πρωτογενούς και κατά δεύτερο λόγο του δευτερογενούς τομέα. Νέες μορφές οργάνωσης της εργασίας, της οικονομίας και της κοινωνίας θα αποτελέσουν το προϊόν της ραγδαίας τεχνολογικής εξέλιξης και της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας (Κατσανέβας, 2002)

4.6. Κορεσμένα επαγγέλματα και επαγγέλματα του μέλλοντος (Κατσανέβας, 2002)

Επαγγέλματα του μέλλοντος είναι εκείνα που οι προοπτικές τους είναι θετικές ή πολύ θετικές στην αγορά εργασίας. Τα επαγγέλματα, δηλαδή, για τα οποία οι κενές θέσεις εργασίας στο άμεσο μέλλον των επόμενων 5-10 ετών, προβλέπεται να είναι περισσότερες από τον αριθμό των ατόμων που επιθυμούν και έχουν τα προσόντα για να τις καταλάβουν. Επαγγέλματα με περιορισμένες ή αρνητικές προοπτικές (κορεσμένα επαγγέλματα) είναι εκείνα για τα οποία προβλέπεται να υπάρχουν λιγότερες κενές θέσεις εργασίας από τον αριθμό των ατόμων που επιθυμούν και έχουν τα προσόντα να τις καταλάβουν. Ο κατάλληλος συνδυασμός της προσωπικότητας και των ενδιαφερόντων με επαγγέλματα που έχουν θετικές προοπτικές προσφέρει περισσότερες πιθανότητες για επαγγελματική επιτυχία. Επειδή σε κάθε άνθρωπο δεν ταιριάζει μόνο ένα αλλά αρκετά διαφορετικά επαγγέλματα, είναι προτιμότερο να επιλέξει, από εκείνα που του ταιριάζουν και τον ενδιαφέρουν, τα επαγγέλματα με μέλλον και να αποφύγει όσα εμφανίζονται κορεσμένα.

Η ερευνητική ομάδα του Πανεπιστημίου Πειραιώς διεξάγει πολυετή έρευνα, η οποία ξεκίνησε το 1998, και έχει ως στόχο τις προβλέψεις για τις προοπτικές της ελληνικής αγοράς εργασίας και των επαγγελμάτων ή αλλιώς τις προοπτικές του ισοζυγίου ζήτησης και προσφοράς επαγγελμάτων για τα επόμενα 5-10 χρόνια (βλ. Πίνακα 5 Παραρτήματος). Οι προβλέψεις αυτές γίνονται σε τρίβαθμη κλίμακα με τους ακόλουθους προσδιορισμούς:

- Επαγγέλματα με πολύ θετικές προοπτικές***
- Επαγγέλματα με θετικές προοπτικές.....**
- Επαγγέλματα με περιορισμένες προοπτικές *

Σύμφωνα λοιπόν με τα στοιχεία της έρευνας, πολύ αρνητικές είναι οι προοπτικές για τα επόμενα 5-10 χρόνια για επαγγέλματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπως οι γιατροί, οι οδοντίατροι, οι φαρμακοποιοί, οι χημικοί, οι μηχανικοί – μηχανικοί, οι βιολόγοι, οι γεωλόγοι, οι μεταλλειολόγοι, οι ναυπηγοί, οι δικηγόροι, κ.λ.π. (βλ. Πίνακα 7 παραρτήματος). Περιορισμένες είναι οι προοπτικές επαγγελμάτων μέσω μαζικής επικοινωνίας, καλών τεχνών, με την εξαίρεση ορισμένων ειδικοτήτων των εφαρμοσμένων τεχνών και ειδικότερα των γραφικών τεχνών, που συνδυάζουν την καλή γνώση της πληροφορικής. Επαγγέλματα με μέλλον, επαγγέλματα με πολύ θετικές προοπτικές, είναι κατά πρώτο λόγο εκείνα που συνδέονται με την υψηλή τεχνολογία, την πληροφορική, το διαδίκτυο και τις τηλεπικοινωνίες. Θετικές είναι επίσης οι προοπτικές των περισσότερων επαγγελμάτων στον τομέα της οικονομίας, με εξαίρεση του χρηματιστή. Πολύ θετικό είναι το ισοζύγιο όσων ειδικοτήτων συνδυάζουν τις οικονομικές σπουδές με την καλή γνώση της πληροφορικής, όπως π.χ. του οικονομολόγου – πληροφορικού, του φοροτεχνικού - πληροφορικού, κ.λ.π. (βλ. Πίνακα 6 παραρτήματος).

Στα επαγγέλματα που συνδέονται με μέσες ή κατώτερες σπουδές ή με εργασιακή εμπειρία, θετικές μέχρι πολύ θετικές είναι οι προοπτικές των τεχνικών ειδικοτήτων και εκείνων που εμπεριέχουν το στοιχείο της εξειδίκευσης (βλ. Πίνακα 8 Παραρτήματος). Στην πληροφορική, στις κατασκευές και στη βιομηχανία τροφίμων, σε αντίθεση με φθίνοντες κλάδους (π.χ. κλωστοϋφαντουργία), υπάρχουν θετικές προοπτικές και σχετικά ικανοποιητικές απολαβές για τεχνίτες με διάφορες ειδικότητες. Θετικό είναι το ισοζύγιο για βαριά και λιγότερο ελκυστικά επαγγέλματα, όπως του εργάτη γης, του οικιακού βοηθού, του λαντζίερη, του καθαριστή, του κηπουρού, του ιδιωτικού φύλακα ασφαλείας. Αυτά, όμως, τα επαγγέλματα, με εξαίρεση του ιδιωτικού φύλακα ασφαλείας, ασκούνται σήμερα από αλλοδαπούς οικονομικούς μετανάστες. Στους τομείς της οικονομίας, της διοίκησης, του εμπορίου, στον τουρισμό, τον επισιτισμό και στις μεταφορές θετικό είναι το ισοζύγιο, μεταξύ άλλων, για τους εξειδικευμένους γραμματείς, τους ικανούς πωλητές και τους διανομείς εντύπων. Αντίθετα πολύ αρνητικό είναι το ισοζύγιο για υπαλλήλους γραφείων με κύριο ή αποκλειστικό προσόν το απολυτήριο λυκείου (βλ. Πίνακα 9 Παραρτήματος).

Απαραίτητη προϋπόθεση για επαγγελματική επιτυχία (επιτυχημένη καριέρα) είναι η καλή γνώση του περιεχομένου και των δεξιοτήτων που απαιτούνται για την

άσκηση ενός επαγγέλματος και η συνεχής ανανέωσή τους, στα πλαίσια των σύγχρονων εξελίξεων της τεχνολογίας και της οικονομίας. Η συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση (δια βίου μάθηση) αποτελεί το κατάλληλο μέσο για τη διατήρηση της απασχολησιμότητας του ατόμου. Επίσης αναγκαία προσόντα είναι η γνώση ξένων γλωσσών (ιδιαίτερα της αγγλικής), καθώς και η δυνατότητα χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών και διαδικτύου.

4.7. Οι οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές και ο νέος ρόλος του Σ.Ε.Π.

Οι συνεχείς μεταβολές στην αγορά εργασίας θέτουν νέες προκλήσεις για το θεσμό της Συμβουλευτικής και του Προσανατολισμού στο σχολείο. Οι νέοι στο διάστημα ανάμεσα στη δευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια εκπαίδευση καλούνται να πάρουν αποφάσεις που θα επηρεάσουν το μέλλον τους. Τα προσωπικά τους σχέδια πρέπει να συνδέονται άμεσα με τις κοινωνικές και οικονομικές διαστάσεις της ζωής. Βασική επιδίωξη του Επαγγελματικού Προσανατολισμού στο σχολείο είναι η σωστή και συνεχής παροχή βοήθειας επαγγελματικού προσανατολισμού που θα στηρίζει το άτομο σε όλες τις φάσεις της ζωής του. Η στήριξή του για ανάπτυξη και συνεχή αναπροσαρμογή των ικανοτήτων του στις απαιτήσεις των καιρών θεωρείται απαραίτητη. Επειδή οι εργαζόμενοι δε θα διακρίνονται πλέον σε απασχολούμενους και ανέργους αλλά σε απασχολήσιμους (ικανούς να βρουν και να διατηρήσουν μια εργασία) και σε μη απασχολήσιμους, εκτιμάται ότι κατά τη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους θα περνούν από φάσεις απασχόλησης και ανεργίας. Η αύξηση της ανεργίας θα δημιουργήσει την ανάγκη παροχής υπηρεσιών σε ανέργους που θα χρειάζονται επαναπροσανατολισμό. Για το λόγο αυτό είναι σημαντικό να διατηρούν την ικανότητά τους ως απασχολήσιμοι (Σιδηροπούλου - Δημακάκου, 2004).

Η επαγγελματική συμβουλευτική οφείλει να προσεγγίζει το άτομο ολιστικά, καθώς αναγνωρίζεται πλέον ότι υπάρχει στενή σχέση μεταξύ της επαγγελματικής ζωής, της οικογενειακής ζωής και της ψυχικής υγείας του ατόμου. Η δυσκολία εξεύρεσης εργασίας ή η απώλεια αυτής επιφέρει πολλές αρνητικές συνέπειες για το άτομο. Σημαίνει απώλεια ενός σταθερού εισοδήματος, απώλεια υποστηρικτικού περιβάλλοντος (απώλεια φίλων, κοινωνικών σχέσεων, καθημερινών επαφών), απώλεια αυτοεκτίμησης και συχνά συνοδεύεται από αρνητικά συναισθήματα. Την τελευταία δεκαετία η επαγγελματική συμβουλευτική θεωρείται ένας θεραπευτικός τρόπος ή ακόμα και μια μορφή ψυχοθεραπείας, όταν εφαρμόζεται για την αντιμετώπιση προβλημάτων που οφείλονται στην εργασία. Ιδιαίτερα στην εποχή μας που τα υψηλά ποσοστά ανεργίας δημιουργούν στρατιές ανέργων, υποαπασχολούμενων ή δυσαρεστημένων από τη δουλειά τους η επαγγελματική συμβουλευτική αναλαμβάνει το ρόλο να δίνει ένα

νόημα ζωής, ώστε να μειώνεται το άγχος όσων βιώνουν απογοήτευση στην επαγγελματική τους ζωή.

Η τεχνολογική εξέλιξη και η παγκοσμιοποίηση της αγοράς έχουν φέρει πολλές αλλαγές και εξελίξεις, για τις οποίες θα πρέπει να ενημερωθούν από τις υπηρεσίες Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Βασική επιδίωξη στο χώρο του σχολείου είναι η σωστή και συνεχής παροχή βοήθειας επαγγελματικού προσανατολισμού που θα στηρίζει τον άνθρωπο σε όλες τις φάσεις της ζωής του. Απαραίτητη θεωρείται η στήριξη του ανθρώπου για ανάπτυξη και συνεχή αναπροσαρμογή των ικανοτήτων του στις απαιτήσεις των καιρών (Σιδηροπούλου – Δημακάκου, 2004). Το νεαρό άτομο σε μια περίοδο ανεργίας μπορεί να παρακολουθήσει κάποιο πρόγραμμα κατάρτισης ή επαγγελματικής κατάρτισης και πιθανόν να χρειαστεί ψυχολογική στήριξη. Καλό είναι να προετοιμάζονται οι μαθητές στο Λύκειο για την πιθανότητα μιας περιόδου ανεργίας στη ζωή τους με συζήτηση μέσα στην τάξη, προβληματισμό για τρόπους αντιμετώπισης της ανεργίας, συζήτηση για σημασία του ελεύθερου χρόνου κ.λ.π. Η δομή της σύγχρονης αγοράς απαιτεί την απόκτηση «επιχειρηματικών» δεξιοτήτων από μέρους των εργαζόμενων, ώστε να καταφέρουν να παραμείνουν απασχολήσιμοι. Ως «επιχειρηματικές» δεξιότητες ορίζονται οι δεξιότητες επικοινωνίας, συνεργασίας, αυτοπεποίθησης, υπευθυνότητας, αυτοδιαχείρισης, λήψης αποφάσεων και επίλυσης προβλημάτων, συλλογής και χρησιμοποίησης των πληροφοριών, χρήσης των ηλεκτρονικών υπολογιστών για την επεξεργασία των πληροφοριών, κ.λ.π. (Σιδηροπούλου – Δημακάκου, 2000).

Οι οικονομικές και κοινωνικές διαφοροποιήσεις τόσο στον ευρωπαϊκό όσο και στο διεθνή χώρο δημιουργούν νέες ανάγκες, για την ικανοποίηση των οποίων κρίνεται απαραίτητη η παρέμβαση του Σ.Ε.Π. Μπορούμε να διακρίνουμε τρεις βασικές επιπτώσεις των εξελίξεων αυτών στην ανάπτυξη των συστημάτων εκπαιδευτικού προσανατολισμού που εφαρμόζονται στον ευρωπαϊκό χώρο. Η πρώτη αναφέρεται στην ανάγκη διεύρυνσης των πληροφοριών που παρέχονται στους πολίτες, όσον αφορά τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές. Ιδιαίτερα σημαντικό στο χώρο της επαγγελματικής εκπαίδευσης είναι το πρόγραμμα Petra, που δημιουργήθηκε το 1987, για να διευρύνει τη συνεργασία των κρατών μελών στον τομέα της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης των νέων. Το πρόγραμμα αυτό επεκτάθηκε το 1992 και περιέλαβε ένα νέο στοιχείο που αφορά στην εισαγωγή της ευρωπαϊκής διάστασης στα συστήματα και στις διαδικασίες του επαγγελματικού προσανατολισμού και της συμβουλευτικής. Το πρόγραμμα αυτό επιτρέπει συνδέσεις με άλλα ευρωπαϊκά προγράμματα, όπως το FORCE που αναφέρεται στην εκπαίδευση των ενηλίκων. Η δεύτερη

επίπτωση αφορά στη βοήθεια και την υποστήριξη των μετακινούμενων μαθητών, φοιτητών και των εργαζομένων. Η τρίτη επίπτωση αναφέρεται στο εύρος και στην ποικιλία των πληροφοριών που πρέπει να παρέχουν οι Υπηρεσίες Σχολικού και Επαγγελματικού Προσανατολισμού στους μετακινούμενους από άλλες χώρες (Κρίβας, 2004).

5.1. Η έλλειψη αυτοτέλειας μεταξύ δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και οι συνέπειές της

Ένα από τα χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού μας συστήματος, που θεωρήθηκε ως βασική αιτία της αναποτελεσματικότητάς του, είναι η έλλειψη αυτοτέλειας στη λειτουργία των σχολικών βαθμίδων. Η σχέση μεταξύ των σχολικών βαθμίδων ήταν και είναι σχέση υποταγής. Δηλαδή η χαμηλότερη σχολική βαθμίδα υπηρετεί την αμέσως υψηλότερη. Η σχέση αυτή υποταγής των σχολικών βαθμίδων προκάλεσε σοβαρά προβλήματα στη λειτουργία τους και δεν τους επέτρεψε να στρέψουν την προσοχή τους προς τον εαυτό τους και να ασχοληθούν με τα προβλήματά τους. Ακόμη εξέθρεψε στην κοινή γνώμη μια υποτιμητική αντίληψη για την εκάστοτε χαμηλότερη βαθμίδα, αφού ο ρόλος της δικαιώνεται μόνο όταν οδηγεί τους μαθητές στον τελικό επιθυμητό προορισμό, δηλαδή στο Πανεπιστήμιο. Όσον αφορά το Λύκειο, από τα χρόνια της δικτατορίας και μετά άρχισε να χάνει την ιδιότητα του σχολείου γενικής παιδείας και μετατράπηκε σε φροντιστήριο προπαρασκευής των μαθητών για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Και ως φροντιστήριο όμως κρίθηκε από τους μαθητές ως ανεπαρκές, αφού δεν μπόρεσε να τους πείσει ότι τους εφοδιάζει με όσα στοιχεία χρειάζονται, για να πετύχουν την είσοδό τους στο Πανεπιστήμιο. Άλλωστε έτσι εξηγείται και η άνθιση των φροντιστηρίων. Το Πανεπιστήμιο έγινε και παραμένει μονόδρομος και διακαής πόθος όλων των μαθητών και των γονιών τους, με αποτέλεσμα να επιδιώκεται η φοίτηση σ' αυτό με οποιοδήποτε κόστος (Βαρμάζης, 2001). Το πανεπιστημιακό πτυχίο ενσαρκώνει όλες τις ελπίδες και τις προσδοκίες του έφηβου για το μέλλον του. Η σημαντικότερη προσφορά του πτυχίου είναι η αναγνώριση και η καταξίωση που εξασφαλίζει τόσο στον ίδιο το νέο όσο και στον οικογενειακό και κοινωνικό του περίγυρο. Ο έλληνας έφηβος δε σπουδάζει για να ικανοποιήσει μόνο τις προσωπικές του επιθυμίες και ανάγκες αλλά και επειδή αυτό αντιπροσωπεύει αυξημένο κύρος για τον ίδιο και την οικογένειά του στο κοινωνικό τους περιβάλλον. Στην ελληνική κοινωνία η ανώτερη μόρφωση του παιδιού δε σημαίνει μόνο ατομική επιτυχία αλλά επιτυχία ολόκληρης της οικογένειας. Έτσι, ενώ σε ορισμένους τομέες το κύρος του πανεπιστημίου είναι τουλάχιστον χαμηλό, από την άλλη προσφέρει στον επι-

τυχόντα μια κοινωνική καταξίωση δυσανάλογη πολλές φορές με την εικόνα που ο ίδιος έχει σχηματίσει (Γεώργας, Μπεζεβέγκης, Γιαννίτσας, 1991).

Μια άλλη συνέπεια της εξάρτησης ανάμεσα στις σχολικές βαθμίδες είναι και το ότι εδραίωσε στους μαθητές τη βεβαιότητα ότι το Λύκειο είναι χώρος από τον οποίο πρέπει να περάσουν όσο γίνεται πιο άκοπα, διότι δεν τον χρειάζονται παρά μόνο για να πάρουν το απολυτήριό τους. Φοιτούν δηλαδή σ' αυτό γιατί δεν μπορούν να κάνουν διαφορετικά. Αν μπορούσαν να μη φοιτήσουν καθόλου, θα το έκαναν ευχαρίστως, γιατί είναι σίγουροι ότι το Λύκειο τους προσφέρει πολύ λιγότερα στις άμεσες επιδιώξεις τους από όσα το φροντιστήριο. Αυτή η απαξιωτική στάση των μαθητών για το Λύκειο δείχνει πόσο κακό προκάλεσε σ' αυτή τη σχολική βαθμίδα η πρόσδεσή της στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Γι' αυτό και σε κάθε μεταρρυθμιστική προσπάθεια τονίζεται η ανάγκη για αυτοτέλεια των σχολικών βαθμίδων. Στα τελευταία χρόνια υπήρξε γενικό και επιτακτικό το αίτημα αποδέσμευσης του Λυκείου από την τριτοβάθμια εκπαίδευση, αίτημα στο οποίο η πολιτεία απάντησε με τις ρυθμίσεις (Ν. 2525/97) που αφορούν στο Ενιαίο Λύκειο, τονίζοντας ότι αυτό μετατρέπεται σε σχολείο γενικής παιδείας και παύει να είναι υπηρέτης της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης. Οι τροποποιήσεις όμως του νόμου 2525/97 κατέληξαν σχεδόν στο ίδιο αποτέλεσμα με αυτό των δεσμών και των Γενικών Εξετάσεων (Βαρμάζης, 2001).

5.2. Οι μεταρρυθμίσεις του εξεταστικού συστήματος στη χώρα μας

Στην Ελλάδα οι εξετάσεις για την πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση θεσπίστηκαν από τη δεκαετία του 1920. Από τότε έγιναν πολλές αλλαγές στο εξεταστικό σύστημα. Συνοπτικά οι κυριότερες αλλαγές είναι οι ακόλουθες:

- Ως το 1963 η εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση γινόταν από τα ίδια τα ιδρύματα με εισιτήριες εξετάσεις που διενεργούσε το κάθε πανεπιστήμιο χωριστά. Ο υποψήφιος μπορούσε να συμμετέχει στις εξετάσεις δύο ή τριών ιδρυμάτων, αν δεν συνέπιπταν οι ημερομηνίες διεξαγωγής τους. Ο φοιτητής τόσο για την εγγραφή του στο πρώτο έτος όσο και στα επόμενα έτη πλήρωνε ένα σημαντικό για την εποχή χρηματικό ποσό και αγόραζε με δικά του χρήματα τα αντίστοιχα πανεπιστημιακά συγγράμματα.

- Το 1964 την ευθύνη των εξετάσεων, που ήταν κοινές για όλα τα ΑΕΙ, την ανέλαβε το Υπουργείο Παιδείας.

- Το 1967 καθιερώθηκαν οι γενικές εισιτήριες εξετάσεις που διενεργούνταν στα τέλη Αυγούστου ή αρχές Σεπτεμβρίου. Γίνονταν χωριστές εξετάσεις για δύο κύκλους: ΑΕΙ και ΚΑΤΕΕ. Το σύστημα αυτό ίσχυσε ως το 1979. Το 1980 άρχισε να εφαρμόζεται το σύστημα των πανελλαδικών εξετάσεων στη Β' και Γ' Λυκείου που

ίσχυσε ως το 1982. Υπήρχαν δύο κατευθύνσεις (θεωρητική και θετική) και οι εξετάσεις ήταν ταυτόχρονα προαγωγικές και απολυτήριες.

- Το 1982 η εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση γίνεται με το σύστημα των πανελλαδικών εξετάσεων και την κατανομή των υποψηφίων σε δέσμες. Οι γενικές εξετάσεις στα μαθήματα της δέσμης ήταν ταυτόχρονα και απολυτήριες εξετάσεις, οπότε ο υποψήφιος αναγκαστικά, για να πάρει το απολυτήριο, έπαιρνε μέρος στις γενικές εξετάσεις.

- Το 1988 καταργήθηκε ο όρος αυτός και ο υποψήφιος έδινε πρώτα εξετάσεις για το απολυτήριο λυκείου και, εφόσον το αποκτούσε, αν ήθελε έπαιρνε μέρος στις γενικές εξετάσεις.

- Τον Ιανουάριο του 1997, ο τότε υπουργός Παιδείας (Γερ. Αρσένης) εξήγγειλε την κατάργηση των γενικών εξετάσεων και καθιέρωσε την ελεύθερη πρόσβαση στα Πανεπιστήμια.

- Το 1998 άρχισε να εφαρμόζεται η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, στόχος της οποίας ήταν η αναβάθμιση του ρόλου του Λυκείου και η αποδέσμευσή του από την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Για το σκοπό αυτό όλα τα μαθήματα εξετάζονταν σε πανελλήνιες εξετάσεις για τη Β' και τη Γ' Λυκείου, από τα αποτελέσματα των οποίων θα εισάγονταν οι μαθητές στα ΑΕΙ και ΤΕΙ. Ο επόμενος υπουργός Παιδείας μείωσε τα πανελλαδικώς εξεταζόμενα μαθήματα σε 9 για τη Β' Λυκείου και 9 ή 10 (μάθημα επιλογής) για τη Γ' Λυκείου. Τα υπόλοιπα μαθήματα εξετάζονταν ενδοσχολικά.

- Το 2004 καταργήθηκαν οι πανελλαδικές εξετάσεις στη Β' Λυκείου, ενώ από την επόμενη χρονιά οι μαθητές της Γ' Λυκείου εξετάζονται στις πανελλήνιες εξετάσεις σε έξι μαθήματα. Ταυτόχρονα εισήχθη και το βαθμολογικό όριο του δέκα (με άριστα το 20) στο βαθμό πρόσβασης για εισαγωγή σε ΑΕΙ και ΤΕΙ. (Στεργίου, 2007).

Από την έναρξη του σχολικού έτους 2006-07, με το νόμο 3475/2006, τα Ενιαία Λύκεια μετονομάζονται σε Γενικά Λύκεια (ΓΕ.Λ.) και τα Τ.Ε.Ε. σε Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ.).

«Υπάρχει μια μεταρρυθμιστική μανία στην Ελλάδα... Πρόκειται, όμως, για μια μανία, η οποία δεν αποβλέπει σε μια μακροπρόθεσμη αναβάθμιση της εκπαίδευσης που θα κάνει την ελληνική παιδεία ισότιμη και ισάξια με αυτή που υπάρχει στο δυτικό κόσμο. Όλες οι μεταρρυθμίσεις που γίνονται στην Ελλάδα είναι ή θεσμικές ή διοικητικές. Στο ίδιο πλαίσιο εγκλωβίζονται και οι αντιδράσεις και οι διεκδικήσεις των φοιτητών. Όλη η διεκδικητική προσπάθεια περιστρέφεται γύρω από το αν θα είναι ελεγχόμενοι οι φοιτητές, αν θα μείνουν αιωνίως φοιτητές, αν θα ψηφίζουν για την ανάδειξη των πρυτάνεων, για το αν θα υπάρχει άσυλο ή όχι. Όμως, όλα αυτά τα

πράγματα είναι κατά κάποιον τρόπο εξωπαιδευτικά. Και αυτό μου έχει κάνει μεγάλη εντύπωση. Δεν μπορεί να υπάρχει το ένα σύγγραμμα στην Ελλάδα και να μην είναι αυτό μείζον πρόβλημα. Διότι η κατάσταση αυτή και μόνο υποβιβάζει την παιδεία, γιατί αν οι φοιτητές δεν μπορούν να συμβουλευθούν τα συγγράμματα, τη βιβλιογραφία, γύρω από τα θέματα που διδάσκονται, αν δεν γνωρίζουν τη μία ή την άλλη άποψη, για ποια γνώση μιλάμε; Εδώ ο καθηγητής από καρέδρας διδάσκει και οι φοιτητές είτε γράφουν σημειώσεις είτε αγοράζουν το σύγγραμμα του καθηγητή. Κι αυτό το λένε Ανώτατη Παιδεία. Μα είμαστε σοβαροί; Το μεγαλύτερο πρόβλημα της παιδείας στην Ελλάδα είναι η ιδιωτική μέση εκπαίδευση. Δηλαδή τα φροντιστήρια που προετοιμάζουν τους μαθητές να γίνουν φοιτητές. Το να υπάρχουν φροντιστήρια είναι ανήκουστο. Είναι το μεγαλύτερο σκάνδαλο, διότι απλώς αναδεικνύει το γεγονός ότι δεν υπάρχει καλή μέση παιδεία» (Γλύκατζη – Αρβελέρ, 2007).

5.3. Το ισχύον σύστημα εισαγωγής στα Πανεπιστήμια (Ν. 2525/97)

Από το σχολικό έτος 1997-98 με το νόμο 2525/97 καθιερώθηκε ο θεσμός του Ενιαίου Λυκείου. Ο νόμος αυτός τροποποιήθηκε το νόμο 2909/01 και το νόμο 2043/02. Οι τροποποιήσεις αυτές οδήγησαν αρχικά στη μείωση των μαθημάτων που οι μαθητές εξετάζονταν σε εθνικό επίπεδο και αργότερα στην κατάργηση των Πανελληνίων Εξετάσεων για τη Β΄ Λυκείου. Σύμφωνα, λοιπόν, με το ισχύον σύστημα οι μαθητές της Β΄ και Γ΄ τάξης Ενιαίου Λυκείου παρακολουθούν μία από τις τρεις κατευθύνσεις (θετική – θεωρητική – τεχνολογική). Από το σχολικό έτος 2005-2006 οι μαθητές της Γ΄ Λυκείου, για να εισαχθούν σε Σχολές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, εξετάζονται στα μαθήματα της κατεύθυνσής τους και σε δύο μαθήματα γενικής παιδείας από τα οποία το ένα είναι η Νεοελληνική Γλώσσα, ενώ το δεύτερο μάθημα το επιλέγει ο υποψήφιος με αίτησή του, η οποία είναι δεσμευτική και υποβάλλεται στο σχολείο του τουλάχιστον δέκα ημέρες πριν τη λήξη των μαθημάτων του δευτέρου τετραμήνου. Για την πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση λαμβάνονται υπόψη μόνο τα μαθήματα, στα οποία οι υποψήφιοι εξετάζονται γραπτά σε εθνικό επίπεδο. Τα μαθήματα επιλογής εξετάζονται γραπτά σε επίπεδο σχολικής μονάδας. Κατ' εξαίρεση το μάθημα επιλογής «Αρχές Οικονομικής Θεωρίας», μπορεί να εξεταστεί σε εθνικό επίπεδο, μετά από αίτηση του ενδιαφερομένου. Το συγκεκριμένο μάθημα είναι μάθημα αυξημένης βαρύτητας για τις Σχολές και τα Τμήματα του 5ου Επιστημονικού Πεδίου «Επιστημών Οικονομίας και Διοίκησης». Οι μαθητές που στο συγκεκριμένο μάθημα θα εξεταστούν σε επίπεδο σχολικής μονάδας, δεν μπορούν να δηλώσουν Σχολές του 5ου Επιστημονικού Πεδίου. Για να είναι κάποιος υποψήφιος Σχολής ή Τμήματος, για το οποίο απαιτείται εξέταση σε ειδικό μάθημα, είναι απαραίτητη προϋπόθεση να έχει

εξεταστεί στο απαιτούμενο ειδικό μάθημα και να έχει πετύχει σ' αυτό βαθμό τουλάχιστον ίσο με τη βάση, δηλαδή τουλάχιστον 10, στην κλίμακα 1-20. Τα μαθήματα αυξημένης βαρύτητας έχουν οριστεί κατά επιστημονικό πεδίο (ΥΠΕΠΘ, 2006).

Για την πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση χορηγείται στους υποψήφιους «Βεβαίωση», στην οποία αναγράφονται τα βαθμολογικά δεδομένα των μαθημάτων που εξετάστηκαν σε εθνικό επίπεδο. Προφορικός βαθμός κάθε μαθήματος για τον υπολογισμό του βαθμού πρόσβασης είναι ο μέσος όρος των δύο τετραμήνων, εκτός αν αυτός διαφέρει από το γραπτό βαθμό, οπότε ο προφορικός βαθμός προσαρμόζεται κατά τρόπο ώστε να διαφέρει του γραπτού μόνο κατά δύο μονάδες. Γραπτός βαθμός κάθε μαθήματος είναι η επίδοση που σημείωσε ο κάτοχος της «Βεβαίωσης» στο μάθημα αυτό στις Πανελλήνιες γραπτές εξετάσεις. Βαθμός πρόσβασης είναι ο μέσος όρος των βαθμών πρόσβασης όλων των μαθημάτων στα οποία ο υποψήφιος εξετάστηκε σε εθνικό επίπεδο. Ο υποψήφιος για να εισαχθεί στις Σχολές και στα Τμήματα της ανώτατης εκπαίδευσης πρέπει να υποβάλλει αίτηση – μηχανογραφικό δελτίο, στο οποίο δηλώνει κατά σειρά προτεραιότητας τις προτιμήσεις του για τις Σχολές και τα Τμήματα, στα οποία επιθυμεί να εισαχθεί. Κάθε υποψήφιος μπορεί να δηλώσει στο μηχανογραφικό δελτίο όσες Σχολές επιθυμεί, από αυτές που περιλαμβάνονται σε ένα ή το πολύ δύο από τα πέντε επιστημονικά πεδία. Τα Επιστημονικά πεδία είναι:

1. *Ανθρωπιστικών, Νομικών και Κοινωνικών Επιστημών*, το οποίο περιλαμβάνει κυρίως θεωρητικές Σχολές, όπως φιλολογικές, νομικές, κοινωνιολογικές, κ.λ.π.

2. *Θετικών Επιστημών*, το οποίο περιλαμβάνει Σχολές Μαθηματικών, Φυσικής, Χημείας, κ.λ.π

3. *Επιστημών Υγείας*, το οποίο περιλαμβάνει τις Ιατρικές, Οδοντιατρικές, Φαρμακευτικές Σχολές κ.λ.π.

4. *Τεχνολογικών Επιστημών*, το οποίο περιλαμβάνει τις Αρχιτεκτονικές, Πολυτεχνικές Σχολές, κ.λ.π.

5. *Επιστημών Οικονομίας και Διοίκησης*, το οποίο περιλαμβάνει τις Οικονομικές, Χρηματοοικονομικές Σχολές, κ.λ.π.

Κάθε υποψήφιος έχει, ανάλογα με τις επιλογές του, ένα σύνολο μορίων για τις σχολές κάθε επιστημονικού πεδίου, εκτός εκείνων για τις οποίες απαιτείται εξέταση σε ειδικό μάθημα, οπότε ειδικά και μόνο γι' αυτές έχει διαφορετικό σύνολο μορίων με την προσθήκη του γινομένου του βαθμού στο ειδικό μάθημα με τον αντίστοιχο συντελεστή. Η επιλογή γίνεται κατά φθίνουσα σειρά μορίων και μέχρι τη συμπλήρωση του αριθμού θέσεων για κάθε Σχολή με την προϋπόθεση ότι ο τελευταίος που εισάγεται σε κάθε Σχολή ή Τμήμα έχει επιτύχει Γενικό Βαθμό Πρόσβασης τουλάχιστον

ίσο με το μισό του μέγιστου δυνατού βαθμού ή έχει συγκεντρώσει συνολικό αριθμό μορίων τουλάχιστον ίσο με το μισό του μέγιστου δυνατού αριθμού μορίων για κάθε Σχολή ή Τμήμα. Αν ο υποψήφιος με το σύνολο των μορίων του εισάγεται σε περισσότερες από μία σχολές από αυτές που έχει δηλώσει προτίμηση, τότε θα εισαχθεί σε αυτή που έχει δηλώσει με προγενέστερη προτίμηση. Κάθε υποψήφιος μπορεί να δηλώνει με όποια σειρά επιθυμεί τις σχολές ανεξάρτητα από το επιστημονικό πεδίο που περιλαμβάνονται (ΥΠΕΠΘ, 2006).

6.1. Η πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Τα τελευταία τριάντα χρόνια στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης παρατηρείται μια συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση για ανώτερη και ανώτατη παιδεία. Το φαινόμενο αυτό οδήγησε στον έλεγχο της ροής των αποφοίτων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης προς την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η εφαρμογή των διαφόρων συστημάτων πρόσβασης αποτελεί ένα μέσο ρύθμισης της ζήτησης για ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση. Μερικές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ακολουθούν, με κάποιους περιορισμούς το σύστημα της ελεύθερης πρόσβασης, σύμφωνα με το οποίο η πρόσβαση στα ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι ελεύθερη σε όλους τους κατόχους απολυτηρίου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το ανοικτό σύστημα εισακτέων δημιούργησε προβλήματα υπερπληθυσμού στα πανεπιστήμια, με αποτέλεσμα ένας συνεχώς αυξανόμενος αριθμός πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, λόγω υψηλής ζήτησης, να αρχίσει να εφαρμόζει συστήματα επιλογής υποψηφίων. Άλλες χώρες εφαρμόζουν μικτό σύστημα πρόσβασης, ενώ άλλες εισαγωγικές εξετάσεις. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι ορισμένες χώρες προβλέπουν διαφορετικές προϋποθέσεις για την είσοδο «ώριμων» υποψηφίων σε ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Μπρούζος, 1998).

6.2. Η Διακήρυξη της Μπολόνιας και η στάση των χωρών που την υπέγραψαν

Τον Ιούνιο του 1999, 29 χώρες της Ευρώπης (μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα) υπέγραψαν τη Διακήρυξη της Μπολόνιας, με την οποία δεσμεύονται ότι το αργότερο ως το 2010 θα πετύχουν έξι βασικούς στόχους, τους οποίους θεωρούν κρίσιμους για τη διαμόρφωση του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης. Η διαδικασία της Μπολόνιας αποσκοπεί μεταξύ άλλων στη σύγκλιση των διαφορετικών συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης προς ένα σύστημα με μεγαλύτερη διαφάνεια που θα βασίζεται σε τρεις κύκλους: Πτυχίο/Bachelor – Master – Διδακτορικό. Η Διακήρυξης της Μπολόνιας βασίζεται σε έξι δράσεις: α) ένα σύστημα εύκολα αναγνώσιμων και συγκρίσιμων ακαδημαϊκών βαθμών, β) την υιοθέτηση συστήματος σπουδών που θα στηρίζεται σε δύο κύριους κύκλους: τον α' κύκλο σπουδών (διάρκειας 3 ετών) που εστιάζεται στην αγορά εργασίας και τον β' κύκλο σπουδών (master), στον οποίο απο-

κτούν πρόσβαση μόνο οι απόφοιτοι του πρώτου κύκλου, γ) ένα σύστημα σώρευσης και μεταφοράς «διδασκτικών μονάδων» (αναφερόμενες σε ώρες διδασκαλίας ή πρακτικής) που αντανακλά καλύτερα την ποιότητα σπουδών, δ) την κινητικότητα των σπουδαστών, των διδασκόντων και των ερευνητών, μέσω της εξάλειψης όλων των φραγμών στην ελευθερία κυκλοφορίας, ε) τη συνεργασία σε θέματα εξασφάλισης της ποιότητας και στ) την ευρωπαϊκή διάσταση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το 2001 με το ανακοινωθέν της Πράγας προστέθηκαν στη διαδικασία της Μπολόνιας οι ακόλουθες δράσεις: α) η εκπαίδευση και δια βίου μάθηση, β) η συμμετοχή των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και των σπουδαστών και γ) η ενίσχυση της ελκυστικότητας του ευρωπαϊκού χώρου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μεταξύ των σπουδαστών στην Ευρώπη και των σπουδαστών από άλλα μέρη του κόσμου. Σήμερα στη διαδικασία της Μπολόνιας, συμμετέχουν πάνω από σαράντα χώρες. Η διαδικασία της Μπολόνιας αποτελεί μια εθελοντική δέσμευση της κάθε υπογράφουσας χώρας να μεταρρυθμίσει το εκπαιδευτικό της σύστημα. Η μεταρρύθμιση αυτή με κανένα τρόπο δεν επιβάλλεται στις εθνικές κυβερνήσεις ή τα πανεπιστήμια. Όσον αφορά τα κράτη μέλη της Ε.Ε. η συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα ορίζει ότι η δράση της Κοινότητας έχει ως στόχο: α) να αναπτύσσει την ευρωπαϊκή διάσταση της παιδείας, μέσω της εκμάθησης και της διάδοσης των γλωσσών των κρατών μελών, β) να διευκολύνει την κινητικότητα σπουδαστών και εκπαιδευτικών, μεταξύ άλλων μέσω της ακαδημαϊκής αναγνώρισης διπλωμάτων και περιόδων σπουδών και γ) να προωθεί τη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Τα κράτη μέλη παραμένουν απολύτως υπεύθυνα για το περιεχόμενο και την οργάνωση του εκπαιδευτικού τους συστήματος (<http://... europa.eu/scadplus/leg/el/cha...>).

Ποικίλες ήταν οι αντιδράσεις των χωρών που υπέγραψαν τη Διακήρυξη της Μπολόνιας. Με σκεπτικισμό και αγωνία αντιμετώπισαν τις αλλαγές η Ελλάδα, η Φινλανδία, η Ελβετία, η Ολλανδία και το Βέλγιο, ενώ ορισμένες χώρες, όπως η Ιταλία, η Γαλλία και η Γερμανία, έσπευσαν να υιοθετήσουν τις αρχές της Διακήρυξης, προβαίνοντας σε συγκεκριμένες νομοθετικές πρωτοβουλίες. Η διαφοροποίηση αυτή δεν είναι ανεξάρτητη από το βαθμό στον οποίο κάθε χώρα επενδύει ως «χώρα υποδοχής» σπουδαστών ή αντίθετα ως «χώρα εξαγωγής εκπαίδευσης», στο μέτρο που η Διακήρυξη της Μπολόνιας καλύπτει και τις «υπερεθνικές» εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Δεν είναι ακόμη ανεξάρτητη και από το επίπεδο «αμηχανίας» ως προς τον επαγγελματικό προσανατολισμό των νέων και το απειλητικό φάσμα της ανεργίας (Ψυχάρη, 2001).

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΕΡΕΥΝΑ

1.1. Ο στόχος της έρευνας

Οι εκπαιδευτικές – επαγγελματικές επιλογές των νέων είναι σημαντικές τόσο για τον ίδιο όσο και για το άμεσο ή έμμεσο περιβάλλον του. Ουσιαστικά πρόκειται για επιλογή τρόπου ζωής, γι' αυτό και λανθασμένες επιλογές σημαίνουν προβληματική προσωπική και κοινωνική εξέλιξη. Είναι σημαντικές οι αποφάσεις αυτές, γιατί επηρεάζεται άμεσα η κατάσταση του εργατικού δυναμικού της χώρας.

Ο στόχος της έρευνας αυτής είναι η μελέτη των εκπαιδευτικών - επαγγελματικών αποφάσεων των μαθητών της Γ' λυκείου και η διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν τη λήψη αυτών των αποφάσεων.

Τα κύρια διερευνητικά ερωτήματα της έρευνας είναι:

1. Ποιο είναι το ποσοστό των μαθητών που έχει ως στόχο τις σπουδές σε Α.Ε.Ι. – Τ.Ε.Ι. και ποιο το ποσοστό που επιθυμεί μόνο την απόκτηση του απολυτηρίου του λυκείου; Ποια είναι η σχέση μεταξύ της μεταβλητής «στόχος για σπουδές σε Α.Ε.Ι. – Τ.Ε.Ι.» και των άλλων μεταβλητών;

2. Ποια κατεύθυνση και ποιες σχολές επιλέγουν οι μαθητές; Ποια είναι η σχέση των μεταβλητών «επιλογή κατεύθυνσης» και «επιλογή σχολής» με τις άλλες μεταβλητές;

3. Ποια επίδραση άσκησαν παράγοντες, όπως γονείς, φίλοι – συμμαθητές, Μ.Μ.Ε., καθηγητές σχολείου, κ.λ.π. (βλ. Πίνακα 1) στις επιλογές των υποκειμένων της έρευνας;

4. Υπήρχε συμφωνία ή διαφωνία μεταξύ γονιών και μαθητών κατά τη λήψη των αποφάσεων;

5. Πώς ήταν οι σχέσεις στην οικογένεια κατά το διάστημα πριν τη λήψη των αποφάσεων;

1.2. Το μέσο συλλογής δεδομένων

Για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας ως καταλληλότερο μέσο συλλογής δεδομένων θεωρήθηκε το γραπτό ερωτηματολόγιο, το οποίο συμπληρώθηκε από τα υποκείμενα χωρίς την παρουσία της ερευνήτριας. Επειδή ένα από τα μειονεκτήματα του ερωτηματολογίου είναι και η έλλειψη δυνατότητας διευκρίνισης σημείων, τα οποία πιθανόν δεν κατανοούν οι ερωτώμενοι, διενεργήσαμε μία πιλοτική έρευνα κατά

το τελευταίο δεκαήμερο του Φεβρουαρίου 2006, ώστε να διορθωθούν τυχόν λάθη και να διευκρινιστούν οι ασάφειες. Το ερωτηματολόγιο στην τελική του μορφή περιλαμβάνει 24 ερωτήσεις «κλειστού τύπου». Μερικές ερωτήσεις αναφέρονται σε δημογραφικά και ατομικά χαρακτηριστικά και κάποιες άλλες ζητούν από τα υποκείμενα να δώσουν απαντήσεις σχετικά με την επιλογή κατεύθυνσης, σχολής και επαγγέλματος, καθώς επίσης και με τους παράγοντες που επηρέασαν τις επιλογές τους (βλ. Πίνακα 1). Οι τελευταίες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου ζητούν από τους μαθητές να απαντήσουν στα εξής: α) αν τελικά η επιλογή σχολής θα γίνει με βάση την επίδοση στις Πανελλήνιες εξετάσεις, β) αν σε περίπτωση αποτυχίας θα ξαναδώσουν εξετάσεις την επόμενη χρονιά γ) στον τρόπο που θα αντιμετωπίσουν το επάγγελμά τους αν αυτό δεν είναι το επιθυμητό, δ) αν οι επιλογές τους έγιναν με σύμφωνη γνώμη των γονιών τους και τέλος στ) πώς ήταν οι σχέσεις τους με την οικογένειά τους κατά το χρονικό διάστημα πριν τη λήψη των αποφάσεών τους.

1.3. Η διαδικασία συλλογής δεδομένων και το δείγμα της έρευνας

Ως πληθυσμό θεωρήσαμε τους μαθητές της Γ' Λυκείου κατά το σχολικό έτος 2005-06 και ως υποκείμενα της έρευνας χρησιμοποιήσαμε δείγμα μαθητών / μαθητριών από τις πόλεις των Ιωαννίνων και της Άρτας. Η δειγματοληψία έγινε τυχαία.

Για να συγκεντρωθούν τα δεδομένα, διανεμήθηκαν συνολικά 490 ερωτηματολόγια: α) σε τέσσερα Ενιαία Λύκεια (1ο 2ο, 4ο και 6ο) και δύο Τ.Ε.Ε. (1ο και 3ο) της πόλης των Ιωαννίνων και β) σε τρία Ενιαία Λύκεια (1ο, 2ο και 4ο) και δύο Τ.Ε.Ε. (2ο και 3ο) της πόλης της Άρτας. Τα ερωτηματολόγια διένειμαν στους μαθητές κατά το δίμηνο Μαρτίου – Απριλίου 2006 καθηγητές του σχολείου τους, οι οποίοι μας τα επέστρεψαν συμπληρωμένα.

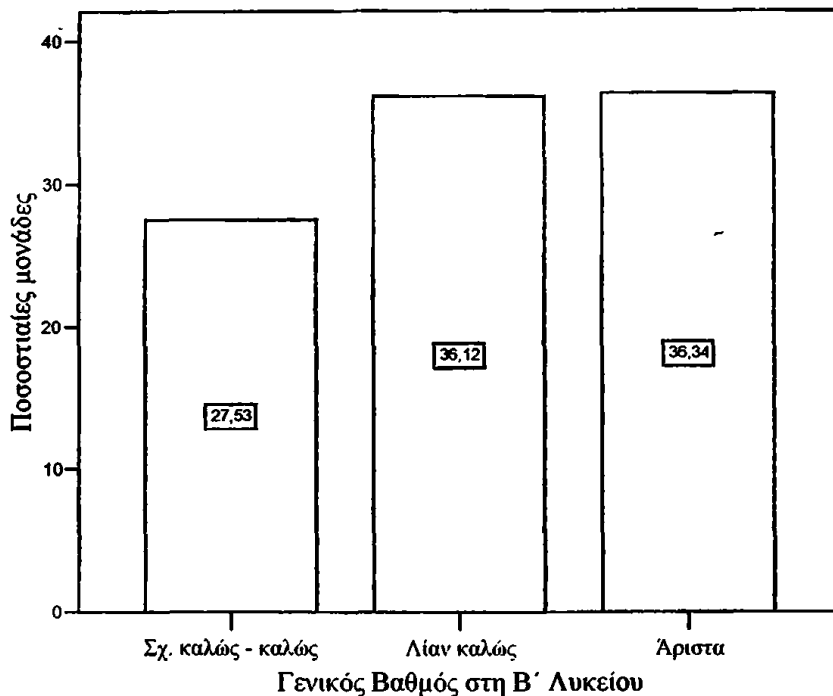
Είκοσι πέντε (25) ερωτηματολόγια κρίθηκαν ως μη αξιοποιήσιμα και αποκλείστηκαν από την ανάλυση και έτσι οι αξιοποιήσιμες απαντήσεις προέκυψαν από 465 ερωτηματολόγια. Η κατανομή του δείγματος ως προς το φύλο είναι: 42,8% (N=199) αγόρια και 57,2% (N=266) κορίτσια, ως προς τον τύπο Λυκείου: 73,1% (N=340) Ενιαίο Λύκειο και 26,9% (N=125) Τ.Ε.Ε. και ως προς την έδρα: 57,42% (N=267) Ιωάννινα και 42,58% (N=198) Άρτα.

Η σύνθεση του δείγματος ως προς το Γενικό βαθμό στη Β' Λυκείου αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 1. Όπως βλέπουμε το 27,53% έχει επίδοση «Σχεδόν Καλώς – Καλώς», το 36,12% «Λίαν Καλώς» και το 36,34% έχει επίδοση «Άριστα». Στην κατηγορία «Σχεδόν Καλώς – Καλώς» εντάξαμε τα υποκείμενα που έχουν επίδοση με το χαρακτηρισμό «Σχεδόν Καλώς» (9,5-13) και «Καλώς» (13,1-16). Ο λόγος της ένταξης των υποκειμένων αυτών σε μία κατηγορία είναι γιατί το ποσοστό του δείγματος

με επίδοση «Σχεδόν καλώς» είναι πολύ μικρό. Παρατηρώντας τα στοιχεία του Διαγράμματος, διαπιστώνουμε ότι η μεγάλη πλειοψηφία των υποκειμένων της έρευνας (πάνω από το 70%) είναι ή αριστούχοι ή πολύ καλοί.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1. Κατανομή του δείγματος ως προς το Γενικό Βαθμό στη Β' Λυκείου

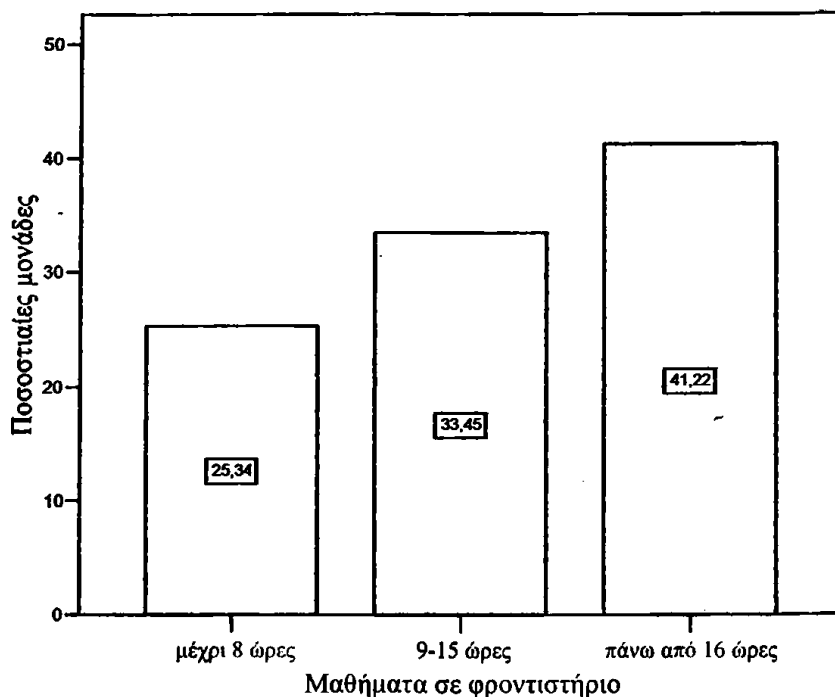

Αναφορικά με την παρακολούθηση μαθημάτων σε φροντιστήριο το 64,7% (N=301) των υποκειμένων απάντησε θετικά, το 32,5% (N=151) απάντησε αρνητικά, ενώ το 2,8% (N=13) δεν απάντησε. Στο Διάγραμμα 2 φαίνεται η κατανομή των υποκειμένων που απάντησαν θετικά ως προς τις ώρες παρακολούθησης. Το 25,34% παρακολουθεί μαθήματα μέχρι 8 ώρες την εβδομάδα, το 33,45% από 9-15 ώρες και το 41,22% παρακολουθεί μαθήματα πάνω από 16 ώρες την εβδομάδα. Παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των υποκειμένων παρακολουθεί μαθήματα πάνω από 16 ώρες την εβδομάδα.

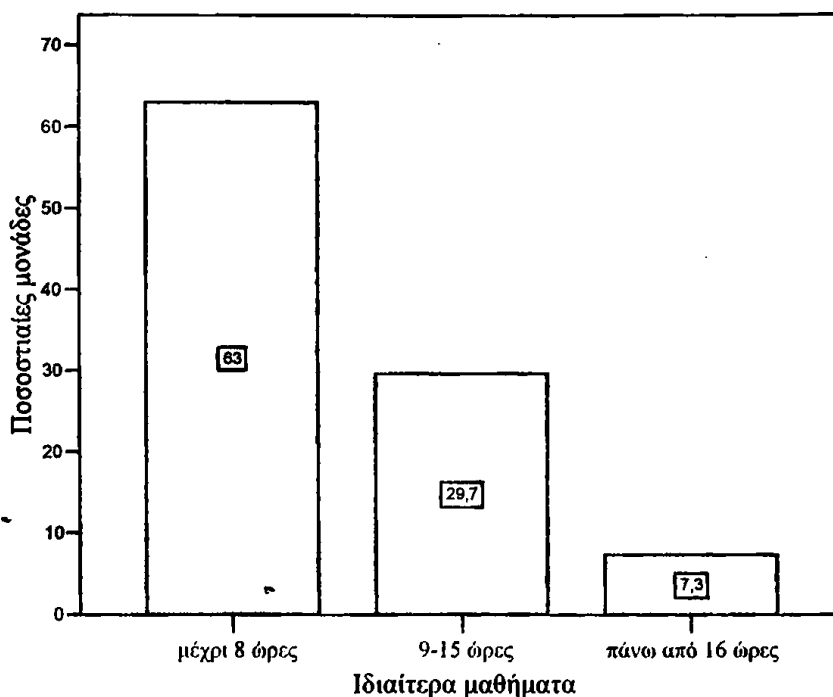
Ιδιαίτερα μαθήματα παρακολουθεί το 46,9%(N=218) του δείγματος, ενώ το 50,6% (N=240) απάντησε αρνητικά και το 1,5% (N=7) δεν έδωσε καμιά απάντηση στο ερώτημα αυτό. Η κατανομή των υποκειμένων που απάντησαν θετικά ως προς τις ώρες παρακολούθησης φαίνεται στο Διάγραμμα 3. Το 63% παρακολουθεί ιδιαίτερα μαθήματα μέχρι 8 ώρες την εβδομάδα, 29,7% από 9-15 ώρες και το 7,3% πάνω από 16 ώρες την εβδομάδα. Παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος παρακολουθεί ιδιαίτερα μαθήματα μέχρι 8 ώρες την εβδομάδα.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2. Κατανομή του δείγματος ως προς τις ώρες παρακολούθησης (εβδομαδιαίως) μαθημάτων σε φροντιστήριο

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3. Κατανομή του δείγματος ως προς τις ώρες παρακολούθησης (εβδομαδιαίως) ιδιαίτερων μαθημάτων

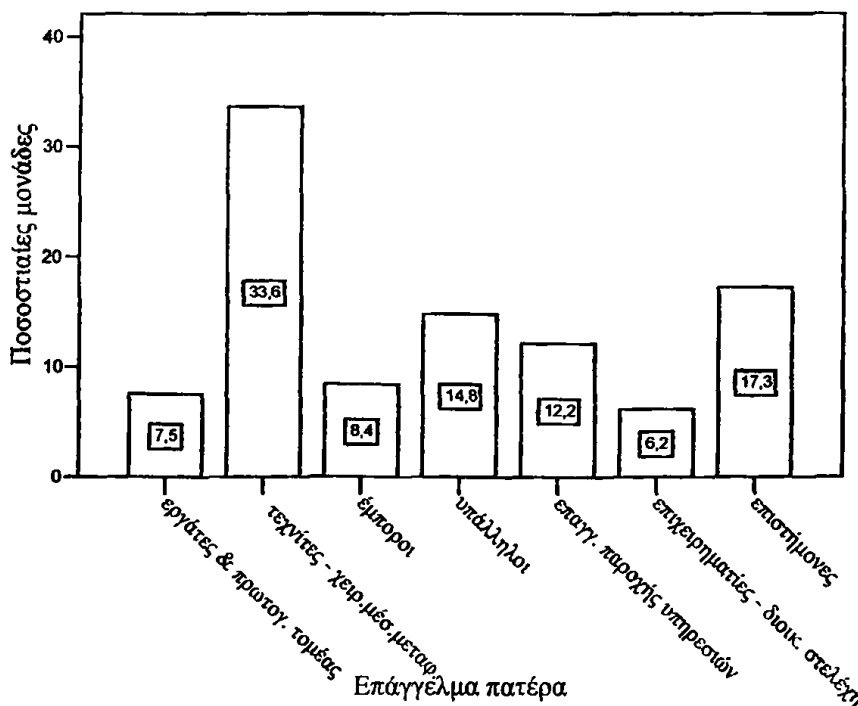

Ως προς το επάγγελμα του πατέρα η κατανομή των υποκειμένων φαίνεται στο διάγραμμα 4. Το μεγαλύτερο ποσοστό των υποκειμένων (33,6%) έχει πατέρα τεχνίτη ή χειριστή μεταφορικών μέσων, ενώ το μικρότερο ποσοστό (6,2%) έχει πατέρα επιχειρηματία ή ανώτερο διοικητικό στέλεχος.

Η κατανομή των υποκειμένων ως προς το επάγγελμα της μητέρας αποτυπώνεται στο διάγραμμα 5. Περισσότερες από τις μισές μητέρες (51,3%) των υποκειμένων του δείγματος ασχολούνται με τα οικιακά και το μικρότερο ποσοστό (3,2%) με το εμπόριο. Σημαντικό είναι επίσης το ποσοστό των μητέρων που είναι επιστήμονες (14,7%). Το ποσοστό, όμως, αυτό είναι μικρότερο από εκείνο των πατέρων αυτής της κατηγορίας. Επίσης συγκριτικά με τα επαγγέλματα των πατέρων, παρατηρούμε ότι οι μητέρες υπάλληλοι είναι περισσότερες από τους πατέρες, ενώ στις κατηγορίες «παροχή υπηρεσιών» και «επιστήμονες και ελεύθεροι επαγγελματίες» είναι λιγότερες από τους πατέρες.

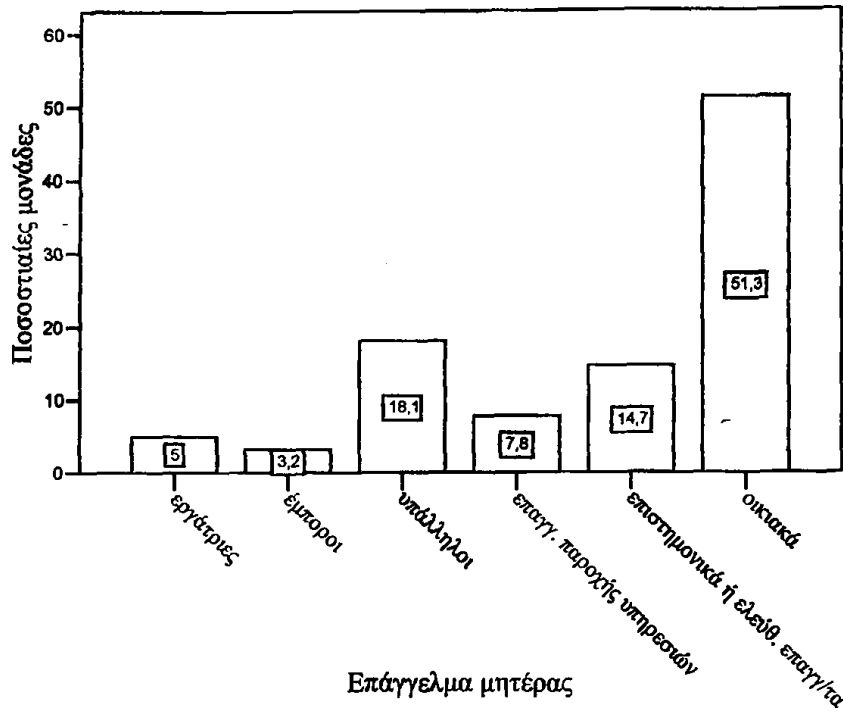
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4. Κατανομή του δείγματος ως προς το επάγγελμα του πατέρα

Αναφορικά με τις γραμματικές γνώσεις του πατέρα, όπως παρατηρούμε στο Διάγραμμα 6, το 40,48% του δείγματος έχει πατέρα στοιχειώδους μορφωτικού επιπέδου, το 30,63% απόφοιτο λυκείου και το 28,88% πανεπιστημιακής μόρφωσης.

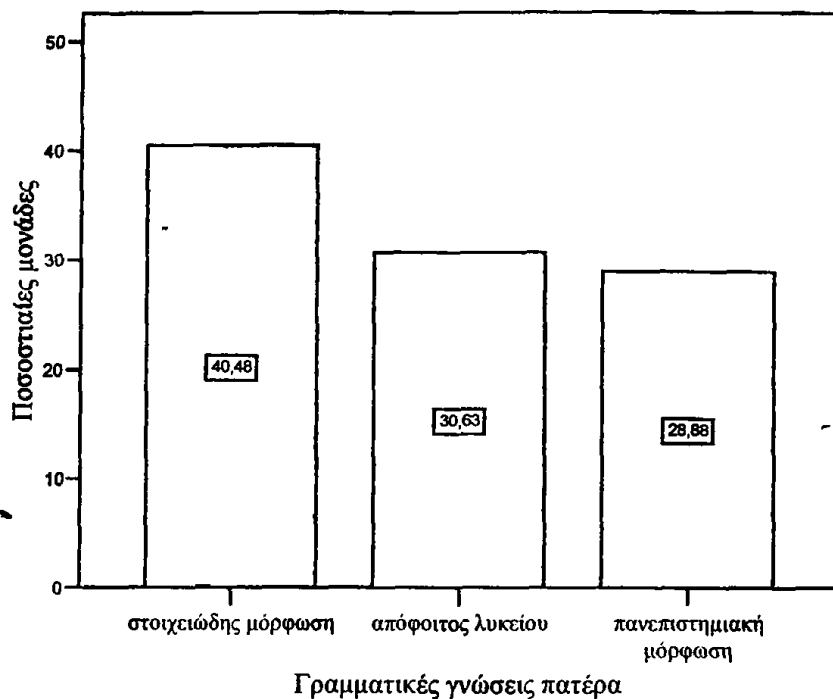
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5. Κατανομή του δείγματος ως προς το επάγγελμα της μητέρας

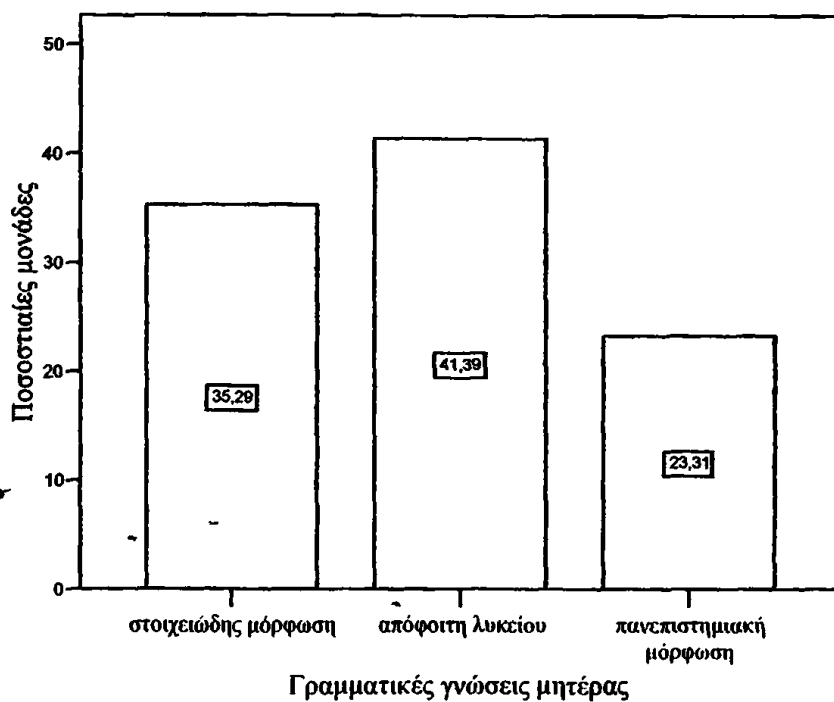
Στο Διάγραμμα 7 φαίνεται η κατανομή των υποκειμένων ως προς τις γραμματικές γνώσεις της μητέρας. Το 35,29% του δείγματος έχει μητέρα στοιχειώδους μόρφωσης, το 41,39% απόφοιτη λυκείου και το 23,31% πανεπιστημιακής μόρφωσης. Συγκρίνοντας το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας με εκείνο του πατέρα παρατηρούμε ότι είναι σημαντικά μικρότερο το ποσοστό των μητέρων με στοιχειώδη και με πανεπιστημιακή μόρφωση, ενώ εμφανίζεται αυξημένο στην κατηγορία «απόφοιτη λυκείου».

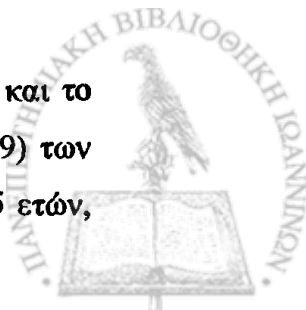
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6. Κατανομή του δείγματος ως προς τις γραμματικές γνώσεις του πατέρα

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7. Κατανομή του δείγματος ως προς τις γραμματικές γνώσεις της μητέρας

Όσον αφορά την ηλικία των γονιών το 33,1% (N=154) των πατέρων και το 68,0% (N=316) των μητέρων έχουν ηλικία μέχρι 45 ετών. Το 53,5% (N=249) των πατέρων και το 26,0% (N=121) των μητέρων είναι ηλικίας μεταξύ 46 και 55 ετών,

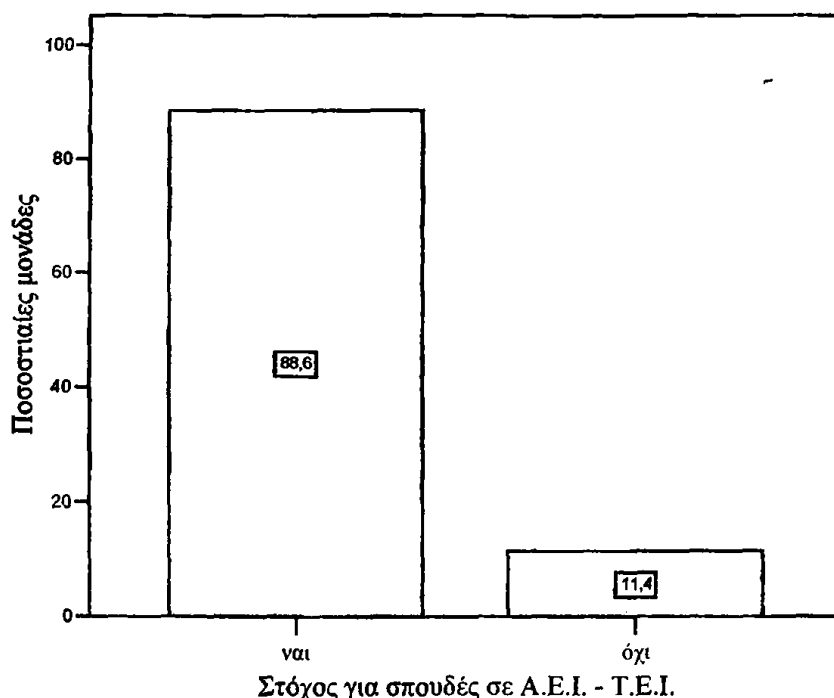
ενώ το 8,6% (N=40) των πατέρων και το 1,9% (N=9) των μητέρων είναι ηλικίας πάνω από 56 ετών. Δεν απάντησε για την ηλικία του πατέρα το 4,7% (N=22) των υποκειμένων και για την ηλικία της μητέρας το 4,1% (N=19). Παρατηρούμε ότι οι μητέρες είναι μικρότερες από τους πατέρες και ότι οι μαθητές με μεγάλους (πάνω από 56 ετών) γονείς είναι λίγοι.

Το 54,2% (N=252) των υποκειμένων έχει έναν αδερφό ή αδερφή. Το 22,6% (N=105) έχει δύο αδέρφια, το 16,3% (N=76) έχει τρία ή και περισσότερα αδέρφια και το 6,9% (N=32) είναι μοναχοπαίδια. Παρατηρούμε ότι η απόλυτη πλειοψηφία των οικογενειών του δείγματος έχει δύο παιδιά. Πρόκειται για την κλασική ελληνική οικογένεια των τελευταίων δεκαετιών (πυρηνική με δύο παιδιά).

1.4. Στατιστική ανάλυση των δεδομένων

Η κωδικοποίηση και η στατιστική ανάλυση των δεδομένων έγιναν με τα στατιστικό πακέτο SPSS (12). Τα στοιχεία της έρευνας αντιμετωπίστηκαν σε περιγραφικό και συναφειακό επίπεδο. Πρώτα αναλύθηκαν ποσοτικά οι απαντήσεις των υποκειμένων ανά ερώτημα και σχηματίστηκαν τα αντίστοιχα διαγράμματα. Στη συνέχεια αναζητήθηκε η ύπαρξη ή μη συνάφειας ανάμεσα σε εξαρτημένες και ανεξάρτητες μεταβλητές. Αξιοποιήθηκε πρώτα το κριτήριο χ^2 για τον έλεγχο της στατιστικής σημαντικότητας της σχέσης μεταξύ των μεταβλητών, για να διαπιστωθεί αν η παρουσία της μιας μεταβλητής προσδιορίζει ή όχι την ύπαρξη της άλλης. Επειδή όμως το χ^2 μας δίνει την πληροφορία αν υπάρχει ή όχι σχέση μεταξύ δύο μεταβλητών αλλά δεν μας λέει πόσο ισχυρή είναι αυτή η σχέση, χρησιμοποιήθηκε και το κριτήριο Cramer's V. Οι αναλύσεις που έγιναν είναι μονομεταβλητές και διμεταβλητές.

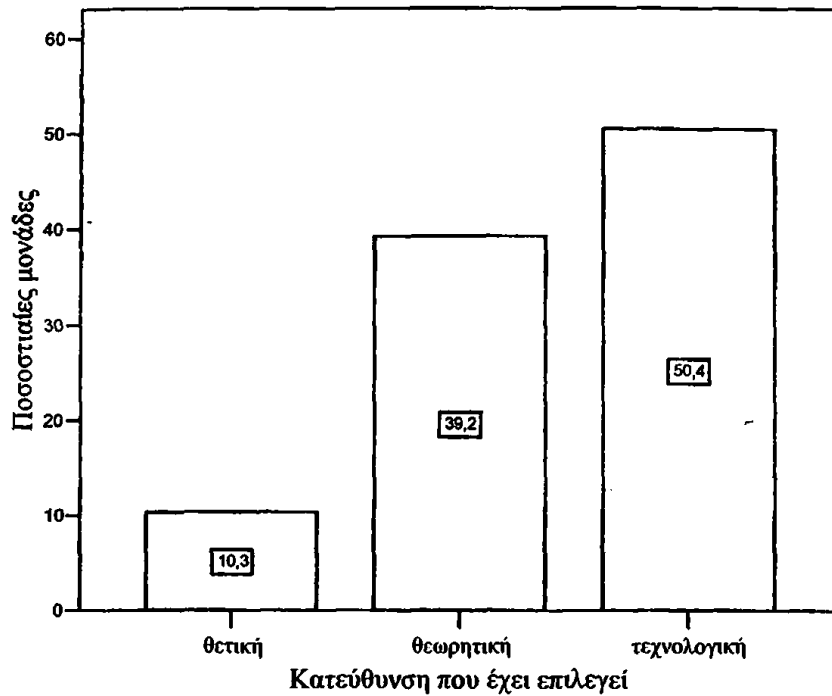
2.1. Μονομεταβλητή ανάλυση**ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.** Κατανομή των υποκειμένων ως προς το στόχο για σπουδές σε Α.Ε.Ι. - Τ.Ε.Ι

Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 8, το 88,6% του δείγματος έχει ως στόχο τη συνέχιση των σπουδών σε Α.Ε.Ι. – Τ.Ε.Ι., ενώ μόνο το 11,4% επιθυμεί μόνο την απόκτηση του απολυτηρίου Λυκείου. Παρατηρούμε ότι η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών στοχεύει σε ανώτερες σπουδές, γιατί θεωρεί ότι το απολυτήριο Λυκείου δεν είναι πλέον σημαντικό εφόδιο για επαγγελματική αποκατάσταση.

Στο Διάγραμμα 9 φαίνεται η κατανομή των υποκειμένων του Ενιαίου Λυκείου ως προς την επιλογή κατεύθυνσης. Το 10,3% των υποκειμένων επέλεξε τη θετική κατεύθυνση, το 39,2% τη θεωρητική και το 50,4% την τεχνολογική κατεύθυνση. Παρατηρούμε ότι η μεγάλη πλειοψηφία των μαθητών επέλεξε την τεχνολογική κατεύθυνση, ένα σημαντικό ποσοστό τη θεωρητική και τέλος τη θετική κατεύθυνση επέλεξε το μικρότερο ποσοστό του δείγματος.

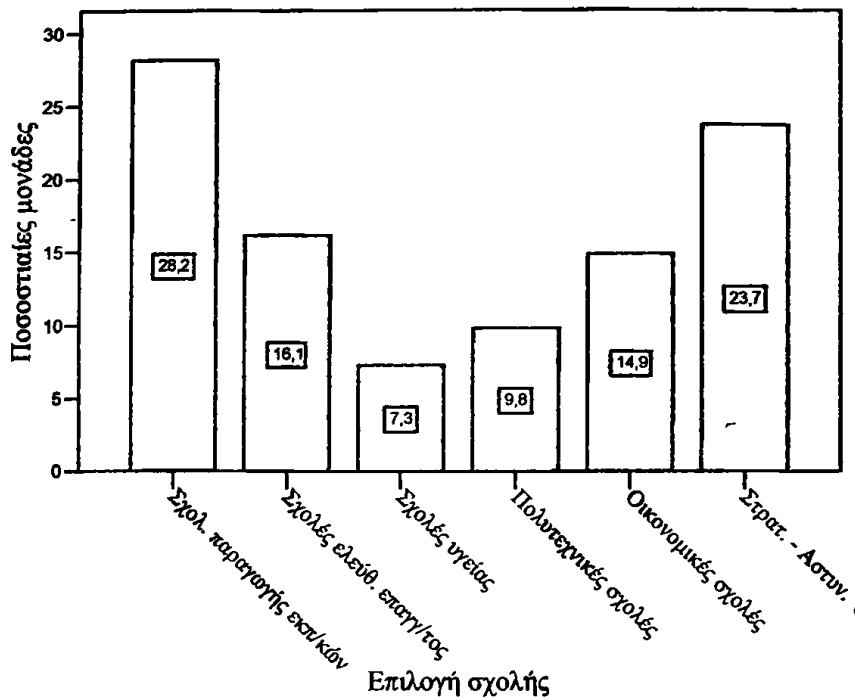
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 9. Κατανομή των υποκειμένων του Ενιαίου Λυκείου ως προς την επιλογή κατεύθυνσης

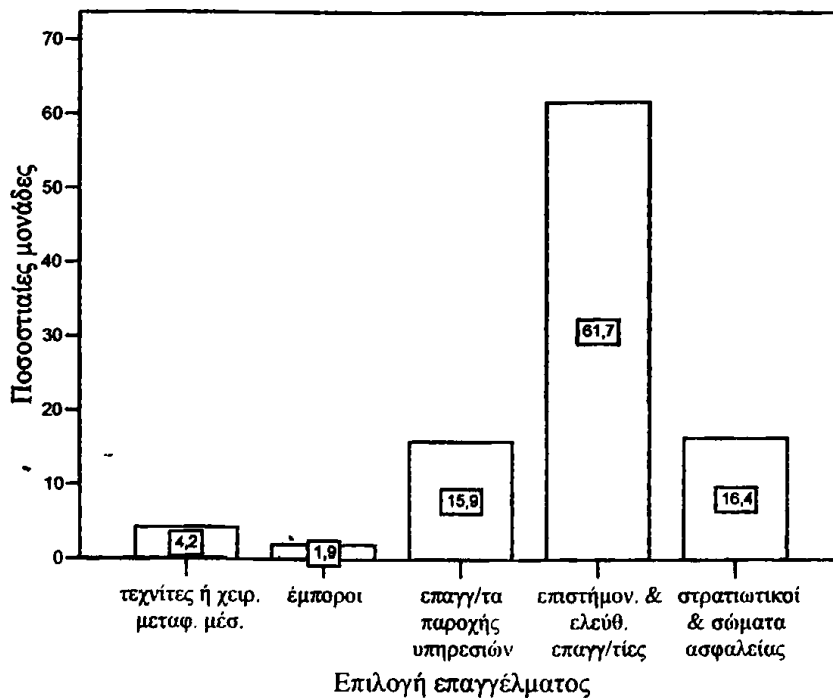
Αναφορικά με το ερώτημα αν τα υποκείμενα έχουν επιλέξει σχολή το 68,6% (N=319) των υποκειμένων απάντησε θετικά, το 19,6% (N=91) απάντησε αρνητικά, ενώ το 11,8% (N=55) δεν απάντησε. Στο Διάγραμμα 10 φαίνεται η κατανομή των υποκειμένων, που έχουν επιλέξει σχολή, ως προς την επιλογή συγκεκριμένης σχολής. Το 28,2% των υποκειμένων έχει επιλέξει σχολές παραγωγής εκπαιδευτικών, το 16,1% σχολές που οδηγούν σε ελεύθερο επάγγελμα, το 7,3% σχολές υγείας, το 9,8% πολυτεχνικές σχολές, το 14,9% οικονομικές σχολές και το 23,7% στρατιωτικές – αστυνομικές σχολές. Παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών προσανατολίζεται σε σχολές παραγωγής εκπαιδευτικών και σε στρατιωτικές – αστυνομικές σχολές. Η εξήγηση για την προτίμηση αυτών των σχολών είναι οι προσδοκίες των υποκειμένων για άμεση επαγγελματική αποκατάσταση.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 10. Κατανομή των υποκειμένων ως προς την επιλογή σχολής

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 11. Κατανομή των υποκειμένων ως προς την επιλογή επαγγέλματος

Το 47,5% (N=221) των υποκειμένων του δείγματος έχει επιλέξει επάγγελμα, το 50,8% (N=236) δεν έχει επιλέξει, ενώ το 1,7% (N=8) δεν απάντησε στο συγκεκριμένο ερώτημα. Στο Διάγραμμα 11 φαίνεται η κατανομή των υποκειμένων ως προς

την επιλογή επαγγέλματος. Από αυτούς που επέλεξαν επάγγελμα το 4,2% επέλεξε την κατηγορία «ειδικευμένοι τεχνίτες ή χειριστές μεταφορικών μέσων», το 1,9% τα εμπορικά επαγγέλματα, το 15,9% τα «επαγγέλματα παροχής υπηρεσιών», το 61,7% την κατηγορία «επιστήμονες και ελεύθεροι επαγγελματίες» και το 16,4% την κατηγορία «στρατιωτικοί και σώματα ασφαλείας». Παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος που επέλεξε επάγγελμα, επιθυμεί να ασκήσει επιστημονικό ή ελεύθερο επάγγελμα, ενώ το μικρότερο ποσοστό επέλεξε το επάγγελμα του εμπόρου.

Στο ερώτημα αν η επιλογή της σχολής θα γίνει τελικά με βάση την επίδοση στις Πανελλήνιες Εξετάσεις το 76,1% (N=354) των υποκειμένων απάντησε θετικά, το 15,9% (N=74) απάντησε αρνητικά, ενώ το 8% (N=37) δεν απάντησε. Από τα στοιχεία αυτά συμπεραίνουμε ότι για τη συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος η επιλογή της σχολής γίνεται με βάση τα μόρια που συγκεντρώνει στις Πανελλήνιες Εξετάσεις.

Το 51,4% (N=238) των υποκειμένων απάντησε θετικά στην ερώτηση αν, σε περίπτωση που δεν εισαχθεί στην σχολή που επιθυμεί, θα ξαναδοκιμάσει την επόμενη χρονιά, το 39,6% (N=184) απάντησε αρνητικά και το 9,2% (N=43) δεν απάντησε στο εν λόγω ερώτημα. Αν και το ποσοστό του δείγματος που απαντά ότι θα ξαναδοκιμάσει την επόμενη χρονιά είναι αρκετά υψηλό, εντούτοις στην πραγματικότητα οι υποψήφιοι που ξαναδίνουν Πανελλήνιες Εξετάσεις είναι λιγότεροι. Συνήθως οι περισσότεροι υποψήφιοι που δεν εισάγονται στις σχολές πρώτης προτίμησης επιλέγουν τελικά να φοιτήσουν στη σχολή, στην οποία εισάγονται με βάση τα μόρια που συγκέντρωσαν, και αποφεύγουν να ξαναζήσουν την εμπειρία των Πανελλήνιων Εξετάσεων.

Αναφορικά με τον τρόπο αντιμετώπισης του επαγγέλματος, αν αυτό δεν είναι επιθυμητό, το 67,5% (N=314) των υποκειμένων απάντησε ότι θα προσαρμοστεί στις απαιτήσεις του, το 17,0% (N=79) ότι θα το ασκήσει για να επιβιώσει, το 5,4% (N=25) ότι θα το κάνει ως αγγαρεία, ενώ το 10,1% (N=47) δεν απάντησε. Παρατηρούμε ότι η μεγάλη πλειοψηφία των υποκειμένων είναι διατεθειμένη να προσαρμοστεί στις απαιτήσεις ενός επαγγέλματος διαφορετικού από αυτό που επιθυμεί.

Στο ερώτημα αν οι επιλογές έγιναν με σύμφωνη γνώμη των γονιών ή υπήρξε διαφωνία, το 85,6% (N=398) των υποκειμένων απάντησε ότι έγιναν με σύμφωνη γνώμη, το 13,5% (N=63) απάντησε ότι υπήρξε διαφωνία και το 9% (N=4) δεν απάντησε.

Για το πώς ήταν οι σχέσεις στην οικογένεια κατά το χρονικό διάστημα πριν τα υποκείμενα κάνουν τις επιλογές τους, το 65,4% (N=304) απάντησε ότι ήταν πολύ αρμονικές, το 30,5% (N=142) ότι ήταν απλά καλές, το 2,4% (N=11) απάντησε ότι οι

σχέσεις δεν ήταν αρμονικές και το 1,7% (N=8) δεν απάντησε. Συγκρίνοντας τα στοιχεία αυτού του ερωτήματος με τα στοιχεία του προηγούμενου (αν δηλαδή οι επιλογές έγιναν με σύμφωνη γνώμη των γονιών ή υπήρξε διαφωνία) μπορούμε να δούμε τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο ποσοστό των υποκειμένων που απάντησε ότι οι επιλογές τους έγιναν με σύμφωνη γνώμη των γονιών και στο ποσοστό αυτών που απάντησαν ότι οι σχέσεις με την οικογένειά τους είναι πολύ αρμονικές.

Ο πίνακας 1 δείχνει τους παράγοντες που ενδεχομένως επηρέασαν τους μαθητές στις εκπαιδευτικές – επαγγελματικές αποφάσεις τους και το Διάγραμμα 12 το ποσοστό επηρεασμού των υποκειμένων από κάθε παράγοντα. (Υπενθυμίζουμε ότι στο σχετικό ερώτημα τα υποκείμενα είχαν την ευχέρεια να σημειώσουν όσους παράγοντες ήθελαν).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. Παράγοντες που ενδεχομένως επηρέασαν τους μαθητές στις επιλογές τους

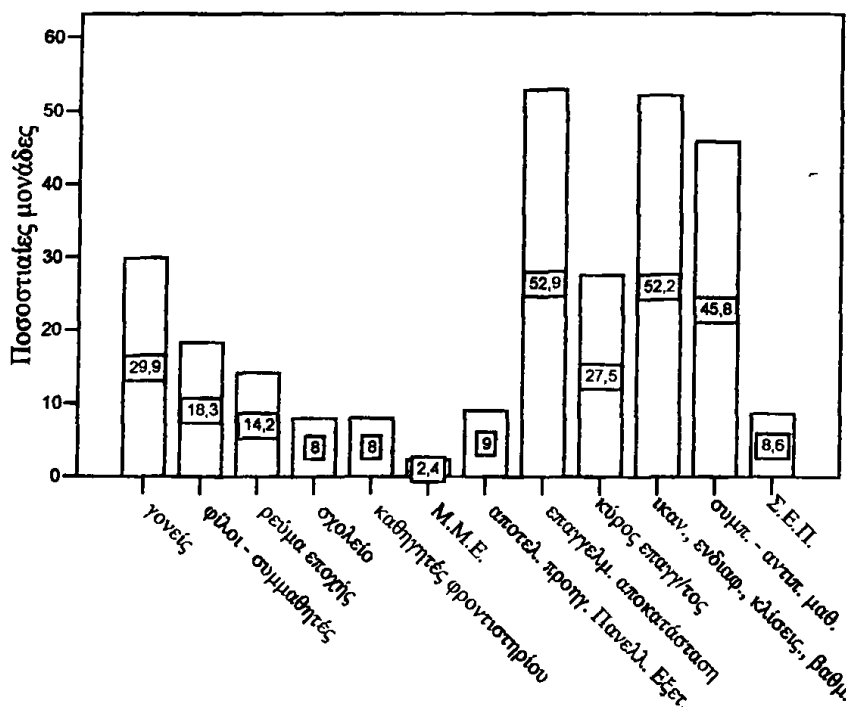
α. Οι γονείς
β. Οι φίλοι και οι συμμαθητές
γ. Το ρεύμα της εποχής
δ. Το σχολείο γενικά
ε. Οι καθηγητές του φροντιστηρίου
στ. Τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας
ζ. Τα αποτελέσματα προηγούμενων Πανελλήνιων Εξετάσεων
η. Οι προοπτικές για επαγγελματική αποκατάσταση
θ. Το κύρος του επαγγέλματος ή της σχολής
ι. Η εκτίμηση των ικανοτήτων ή των αδυναμιών, των ενδιαφερόντων, των κλίσεων, και η βαθμολογία στα μαθήματα.
ια. Η συμπάθεια ή η αντιπάθεια προς ορισμένα μαθήματα
ιβ. Ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός

Το ποσοστό που συγκεντρώνει κάθε παράγοντας φαίνεται στο Διάγραμμα 12. Το μεγαλύτερο ποσοστό (52,9%) συγκεντρώνει ο παράγοντας «προοπτικές για επαγγελματική αποκατάσταση», ενώ ακολουθεί με ελάχιστη διαφορά ο παράγοντας «οι ικανότητες, ή οι αδυναμίες, οι κλίσεις, τα ενδιαφέροντα και η βαθμολογία στα μαθήματα» (52,2%). Τρίτος στις προτιμήσεις των υποκειμένων είναι ο παράγοντας «η συμπάθεια ή αντιπάθεια προς ορισμένα μαθήματα» (45,8%), ενώ μόνο ένα μικρό ποσοστό του δείγματος (2,4%) σημείωσε τον παράγοντα «τα Μ.Μ.Ε.». Σημαντική είναι επίσης η επίδραση των παραγόντων: «οι γονείς» (29,9%) και «το κύρος της σχολής ή του επαγγέλματος» (27,5%). Υποβαθμισμένος, αντίθετα, φαίνεται να είναι ο ρόλος του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού, αφού φαίνεται ότι επηρέασε μόνο

το 8,6% των υποκειμένων της έρευνας. Παρατηρούμε ότι οι παράγοντες που επηρέασαν σε μεγαλύτερο βαθμό το δείγμα είναι: «οι προοπτικές για επαγγελματική αποκατάσταση», «οι ικανότητες, οι κλίσεις, τα ενδιαφέροντα και η βαθμολογία στα μαθήματα» και «η συμπάθεια ή η αντιπάθεια προς ορισμένα μαθήματα».

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 12. Οι παράγοντες που επηρέασαν τα υποκείμενα στις αποφάσεις τους

Οι παράγοντες που επηρέασαν τις επιλογές των υποκειμένων

2.2. Διμεταβλητή ανάλυση

Για τους σκοπούς αυτής της έρευνας θα διερευνηθεί η σχέση των μεταβλητών: «στόχος για σπουδές σε Α.Ε.Ι., Τ.Ε.Ι.», «επιλογή κατεύθυνσης» και «επιλογή σχολής» με τις υπόλοιπες μεταβλητές και θα μελετηθούν εκείνες οι σχέσεις που παρουσιάζουν στατιστική σημαντικότητα.

2.2.1. Σχέση μεταξύ της μεταβλητής «στόχος για σπουδές σε Α.Ε.Ι. - Τ.Ε.Ι.» και των άλλων μεταβλητών

Το ποσοστό του δείγματος που έχει ως στόχο τις σπουδές σε Α.Ε.Ι. - Τ.Ε.Ι. είναι 88,6%, ενώ εκείνο που επιθυμεί μόνο το απολυτήριο λυκείου είναι 11,4% (βλ. Διάγραμμα 8). Δεν παρατηρήθηκε στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της εν λόγω μεταβλητής και των μεταβλητών: «έδρα του σχολείου» ($\chi^2 = 2,588$, $p = ,108$, $df = 1$), «φύλο» ($\chi^2 = 3,625$, $p = ,057$, $df = 1$), «ηλικία πατέρα» ($\chi^2 = 3,980$, $p = ,137$, $df = 2$) και «ηλικία μητέρας» ($\chi^2 = 1,831$, $p = ,400$, $df = 2$). Όσον αφορά τις σχέσεις της μεταβλητής αυτής με το επάγγελμα του πατέρα και το επάγγελμα της μητέρας, παρότι αυτές παρουσιάζουν στατιστική σημαντικότητα ($\chi^2 = 19,317$, $p = ,004$, $df = 6$) και ($\chi^2 = 24,897$, $p = ,000$, $df = 5$) αντίστοιχα, εντούτοις η στατιστική ανάλυση δεν είναι δυνατή, λόγω του μικρού μεγέθους του δείγματος. Στατιστική σημαντικότητα διαπιστώθηκε με τις ακόλουθες μεταβλητές: «τύπος λυκείου», «γενικός βαθμός στη Β' λυκείου», «γραμματικές γνώσεις πατέρα» και «γραμματικές γνώσεις μητέρας».

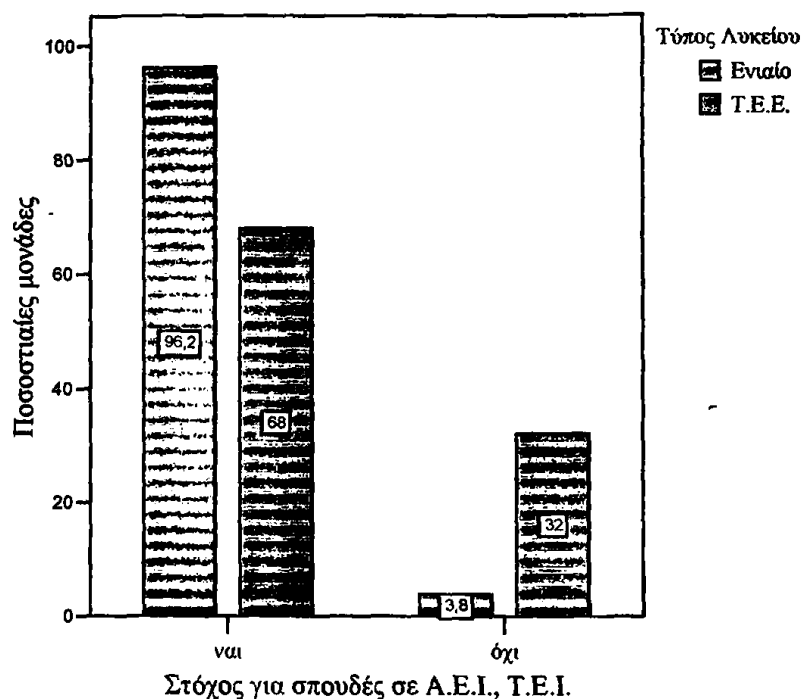
α. Τύπος λυκείου

Σημαντική στατιστική σχέση υπάρχει μεταξύ του στόχου για σπουδές σε Α.Ε.Ι.- Τ.Ε.Ι. και του τύπου Λυκείου ($\chi^2 = 71,355$, $p = ,000$, $df = 1$, Cramer's V = ,393).

Όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 13 το 96,2% των μαθητών του Ενιαίου Λυκείου έχει ως στόχο τις σπουδές σε Α.Ε.Ι. – Τ.Ε.Ι. και μόνο το 3,8% επιθυμεί το απολυτήριο Λυκείου, ενώ από τους μαθητές του Τ.Ε.Ε. στόχο για σπουδές έχει το 68% και για το απολυτήριο Λυκείου ενδιαφέρεται το 32%. Παρατηρούμε ότι μεταξύ των δύο τύπων Λυκείου το ποσοστό των μαθητών που αρκείται μόνο στο απολυτήριο Λυκείου είναι μεγαλύτερο στο Τ.Ε.Ε. και μικρότερο στο Ενιαίο Λύκειο.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 13. Σχέση μεταξύ στόχου για σπουδές σε Α.Ε.Ι. - Τ.Ε.Ι. και τύπου Λυκείου

β. Ο Γενικός Βαθμός στη Β' Λυκείου

Στόχο για σπουδές σε Α.Ε.Ι. - Τ.Ε.Ι., όπως φαίνεται και στον Πίνακα 2 έχει: το 72,8% των υποκειμένων με επίδοση «Σχ. Καλώς- καλώς», το 94,5% με επίδοση «Λίαν Καλώς» και το 96,3% των μαθητών του δείγματος με επίδοση «Άριστα». Αντίθετα μόνο το απολυτήριο Λυκείου επιθυμεί: το 27,2% των υποκειμένων της έρευνας που έχει επίδοση «Σχ. Καλώς- καλώς», το 5,5% με επίδοση «Λίαν Καλώς» και το 3,7% των μαθητών του δείγματος με επίδοση «Άριστα». Παρατηρούμε ότι το ποσοστό των μαθητών που στοχεύει στη συνέχιση των σπουδών αυξάνεται όσο μεγαλύτερη είναι η επίδοση και το αντίστροφο. Δηλαδή όσο πιο χαμηλή είναι η επίδοση τόσο αυξάνεται το ποσοστό των υποκειμένων που επιθυμούν μόνο την απόκτηση του απολυτηρίου Λυκείου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2. Σχέση μεταξύ στόχου για σπουδές σε Α.Ε.Ι. – Τ.Ε.Ι και Γενικού Βαθμού στη Β' Λυκείου.

Λυκείου.

		Γενικός Βαθμός στη Β' Λυκείου				
		Σχ. Καλώς - Καλώς	Λίαν Καλώς	Άριστα	Σύνολο	
Στόχος για σπουδές σε Α.Ε.Ι. – Τ.Ε.Ι.	Ναι	<i>N</i>	91	155	157	403
		% στόχος για σπ.	22,6%	38,5%	39,0%	100,0%
		% γεν. βαθμός	72,8%	94,5%	96,3%	89,2%
		% στο σύνολο	20,1%	34,3%	34,7%	89,2%
	όχι	<i>N</i>	34	9	6	49
		% στόχος για σπ.	69,4%	18,4%	12,2%	100,0%
		% γεν. βαθμός	27,2%	5,5%	3,7%	10,8%
		% στο σύνολο	7,5%	2,0%	1,3%	10,8%
Σύνολο	<i>N</i>	125	164	163	452	
	% στόχος για σπ.	27,7%	36,3%	36,1%	100,0%	
	% γεν. βαθμός	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% στο σύνολο	27,7%	36,3%	36,1%	100,0%	

Chi-Square = 48,118 df = 2 Cramer's V = ,326 p = ,000

γ. Οι γραμματικές γνώσεις των γονέων

Σημαντική στατιστικά σχέση διαπιστώθηκε μεταξύ της υπό εξέταση μεταβλητής και των μεταβλητών «γραμματικές γνώσεις πατέρα» και «γραμματικές γνώσεις μητέρας».

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 3, το ποσοστό των μαθητών του δείγματος που έχει ως στόχο τις σπουδές σε Α.Ε.Ι. – Τ.Ε.Ι. αυξάνεται όσο μεγαλύτερη μόρφωση έχει ο πατέρας. Ειδικότερα στόχο για σπουδές έχει το 78,3% των υποκειμένων με πατέρα στοιχειώδους μόρφωσης, το 94,3% με πατέρα απόφοιτο Λυκείου και το 97% των μαθητών του δείγματος με πατέρα πανεπιστημιακής μόρφωσης.

Στον Πίνακα 4 παρατηρούμε ότι όσο μεγαλύτερο είναι το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας τόσο μικρότερο είναι το ποσοστό του δείγματος που αρκείται μόνο στην απόκτηση του απολυτηρίου Λυκείου. Συγκεκριμένα: μόνο για το απολυτήριο λυκείου ενδιαφέρεται το 24,7% των υποκειμένων με μητέρα στοιχειώδους μόρφωσης, το 5,3% με μητέρα απόφοιτη λυκείου και μόνο το 1,9% με μητέρα πανεπιστημιακής μόρφωσης (όμως N=2).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3. Σχέση μεταξύ στόχου για σπουδές σε Α.Ε.Ι. – Τ.Ε.Ι. και γραμματικών γνώσεων

πατέρα

		Γραμματικές γνώσεις πατέρα				
		Στοιχειώδης μόρφωση	Απόφοιτος Λυκείου	Πανεπιστ/κή μόρφωση	Σύνολο	
Στόχος για σπουδές σε Α.Ε.Ι. – Τ.Ε.Ι.	Ναι	<i>N</i>	144	132	128	404
		% στόχος για σπ.	35,6%	32,7%	31,7%	100,0%
		% γραμμ. γνώσ.	78,3%	94,3%	97,0%	88,6%
		% στο σύνολο	31,6%	28,9%	28,1%	88,6%
	όχι	<i>N</i>	40	8	4	52
		% στόχος για σπ.	76,9%	15,4%	7,7%	100,0%
		% γραμμ. γνώσ.	21,7%	5,7%	3,0%	11,4%
		% στο σύνολο	8,8%	1,8%	,9%	11,4%
Σύνολο	<i>N</i>	184	140	132	456	
	% στόχος για σπ.	40,4%	30,7%	28,9%	100,0%	
	% γραμμ. γνώσ.	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% στο σύνολο	40,4%	30,7%	28,9%	100,0%	

Chi-Square = 33,101 df = 2 Cramer's V = ,269 p = ,000

ΠΙΝΑΚΑΣ 4. Σχέση μεταξύ στόχου για σπουδές σε Α.Ε.Ι. – Τ.Ε.Ι. και γραμματικών γνώσεων

μητέρας.

		Γραμματικές γνώσεις μητέρας				
		Στοιχειώδης μόρφωση	Απόφοιτος Λυκείου	Πανεπιστ/κή μόρφωση	Σύνολο	
Στόχος για σπουδές σε Α.Ε.Ι. – Τ.Ε.Ι.	Ναι	<i>N</i>	122	178	105	405
		% στόχος για σπ.	30,1%	44,0%	25,9%	100,0%
		% γραμμ. γνώσ.	75,3%	94,7%	98,1%	88,6%
		% στο σύνολο	26,7%	38,9%	23,0%	88,6%
	όχι	<i>N</i>	40	10	2	52
		% στόχος για σπ.	76,9%	19,2%	3,8%	100,0%
		% γραμμ. γνώσ.	24,7%	5,3%	1,9%	11,4%
		% στο σύνολο	8,8%	2,2%	,4%	11,4%
Σύνολο	<i>N</i>	162	188	107	457	
	% στόχος για σπ.	35,4%	41,1%	23,4%	100,0%	
	% γραμμ. γνώσ.	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% στο σύνολο	35,4%	41,1%	23,4%	100,0%	

Chi-Square = 44,913 df = 2 Cramer's V = ,313 p = ,000

Συγκρίνοντας τα στοιχεία που αφορούν το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα αλλά και της μητέρας διαπιστώνουμε ότι όσο μεγαλύτερη μόρφωση έχουν οι γονείς τόσο μικρότερο είναι το ποσοστό των μαθητών που επιθυμεί μόνο την απόκτηση του απολυτηρίου Λυκείου και το αντίστροφο.

2.2.2. Σχέση μεταξύ της μεταβλητής «επιλογή κατεύθυνσης» και των άλλων μεταβλητών

Πριν εξετάσουμε τη σχέση μεταξύ της επιλογής κατεύθυνσης και άλλων μεταβλητών, θα πρέπει να πούμε ότι η επιλογή της κατεύθυνσης αφορά μόνο τους μαθητές του δείγματος που φοιτούν στο Ενιαίο Λύκειο (73,1% του δείγματος). Οι μαθητές του Τ.Ε.Ε, ως γνωστόν, επιλέγουν τομέα και όχι κατεύθυνση.

Αναφορικά λοιπόν με τη μεταβλητή «επιλογή κατεύθυνσης» δεν διαπιστώθηκε στατιστική σημαντικότητα αυτής με τις μεταβλητές: «ηλικία πατέρα» ($\chi^2 = 3,065$, $p = ,547$, $df = 4$), «ηλικία μητέρας» ($\chi^2 = 2,372$, $p = ,668$, $df = 4$). Η σχέση της επιλογής της κατεύθυνσης με το επάγγελμα των γονιών, παρότι παρουσιάζεται στατιστικά σημαντική, ($\chi^2 = 24,101$, $p = ,020$, $df = 12$ για το επάγγελμα του πατέρα) και ($\chi^2 = 21,820$, $p = ,016$, $df = 10$ για το επάγγελμα της μητέρας), εντούτοις δεν είναι δυνατή η στατιστική ανάλυση, λόγω του μικρού μεγέθους του δείγματος. Πολύ ισχυρή στατιστική σχέση διαπιστώθηκε με «το φύλο», μικρής έντασης σχέση με τις μεταβλητές «έδρα του σχολείου», «Γενικός Βαθμός στη Β' λυκείου», «ώρες παρακολούθησης μαθημάτων σε φροντιστήριο» και «γραμματικές γνώσεις μητέρας» και μέτριας έντασης σχέση με τη μεταβλητή «γραμματικές γνώσεις πατέρα».

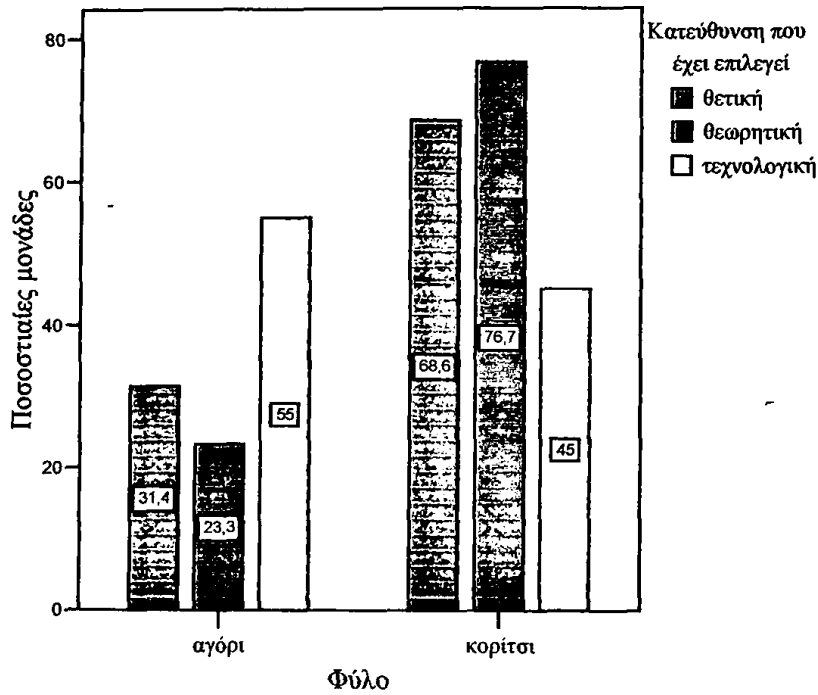
α. Το φύλο

Όπως προαναφέραμε σημαντική στατιστική σχέση ισχυρής έντασης διαπιστώθηκε μεταξύ της επιλογής κατεύθυνσης και του φύλου των υποκειμένων ($\chi^2 = 32,446$, $p = ,000$, $df = 2$, Cramer's V = ,309).

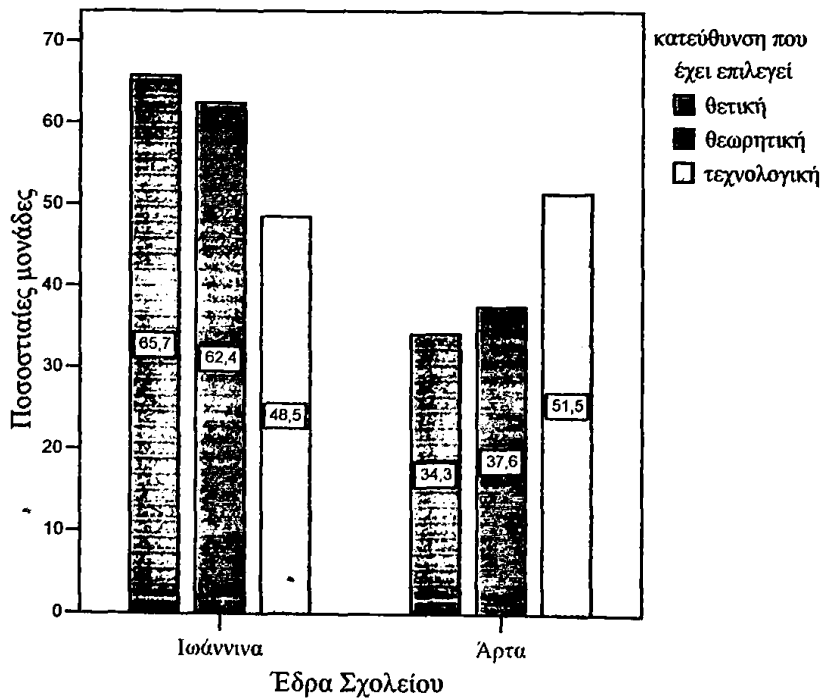
Από τους 339 μαθητές του Ενιαίου Λυκείου τα αγόρια είναι 136 και τα κορίτσια 203. Όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 14, τα αγόρια επέλεξαν σε μεγαλύτερο ποσοστό (55%) την τεχνολογική κατεύθυνση και σε μικρότερο τη θεωρητική (23,3%), ενώ αντιστρόφως τα κορίτσια επέλεξαν σε μεγαλύτερο ποσοστό τη θεωρητική κατεύθυνση (76,7%) και σε μικρότερο την τεχνολογική (45%). Παρατηρούμε δηλαδή ότι η θεωρητική κατεύθυνση, η οποία οδηγεί σε σχολές σχετικές με τις ανθρωπιστικές επιστήμες, (νομική, κοινωνικές επιστήμες κ.λ.π.), επιλέγεται κυρίως από τα κορίτσια, ενώ η τεχνολογική κατεύθυνση που οδηγεί σε πολυτεχνικές σχολές, αρχιτεκτονικές, κ.λ.π. επιλέγεται περισσότερο από τα αγόρια. Η θετική κατεύθυνση παρατηρούμε ότι επιλέχτηκε περισσότερο από τα κορίτσια και λιγότερο από τα αγόρια.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 14. Σχέση μεταξύ κατεύθυνσης και φύλου

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 15. Σχέση μεταξύ κατεύθυνσης και έδρας σχολείου

β. Η έδρα του σχολείου

Στατιστικά σημαντική σχέση μικρής όμως έντασης παρατηρείται μεταξύ των μεταβλητών «επιλογή κατεύθυνσης» και «έδρα του σχολείου» ($\chi^2 = 7,988$, $p = ,018$, $df = 2$, Cramer's $V = ,154$). Όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 15 από τους μαθητές του δείγματος τη θετική και τη θεωρητική κατεύθυνση τις επέλεξαν σε μεγαλύτερο ποσοστό (65,7% και 62,4% αντίστοιχα) οι μαθητές των Ιωαννίνων, ενώ την τεχνολογική κατεύθυνση την έχουν επιλέξει σε μεγαλύτερο ποσοστό (51,5%) οι μαθητές της Αρτας.

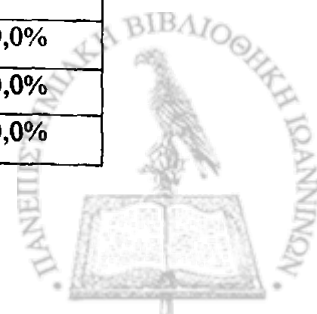
γ. Ο Γενικός Βαθμός στη Β' Λυκείου

Σημαντική στατιστικά διαπιστώθηκε ότι είναι η σχέση μεταξύ της εν λόγω μεταβλητής και του Γενικού Βαθμού στη Β' Λυκείου. Όπως φαίνεται και στον Πίνακα 5, το μεγαλύτερο ποσοστό (65,7%) των υποκειμένων που παρακολουθούν τη θετική κατεύθυνση έχει επίδοση «Άριστα», ενώ μόνο το 5,7% (N=2 μόνο) της ίδιας κατεύθυνσης έχει επίδοση «Σχ. Καλώς - Καλώς». Από τους μαθητές του δείγματος που παρακολουθούν την τεχνολογική κατεύθυνση το μεγαλύτερο ποσοστό (43,4%) έχει επίδοση «Άριστα», ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό (38,5%) της θεωρητικής κατεύθυνσης έχει επίδοση «Λίαν Καλώς».

ΠΙΝΑΚΑΣ 5. Σχέση μεταξύ κατεύθυνσης και Γενικού Βαθμού στη Β' Λυκείου

		Γενικός Βαθμός στη Β' Λυκείου				
		Σχ. Καλώς - Καλώς	Λίαν Καλώς	Άριστα	Σύνολο	
Κατεύθυνση που έχει επιλεγεί	Θετική	N	2	10	23	35
		%κατεύθυνση	5,7%	28,6%	65,7%	100,0%
		% βαθμός	3,1%	7,9%	16,3%	10,6%
		% στο σύνολο	,6%	3,0%	6,9%	10,6%
	θεωρητική	N	34	50	46	130
		%κατεύθυνση	26,2%	38,5%	35,4%	100,0%
		% βαθμός	53,1%	39,7%	32,6%	39,3%
		% στο σύνολο	10,3%	15,1%	13,9%	39,3%
	τεχνολογική	N	28	66	72	166
		%κατεύθυνση	16,9%	39,8%	43,4%	100,0%
		% βαθμός	43,8%	52,4%	51,1%	50,2%
		% στο σύνολο	8,5%	19,9%	21,8%	50,2%
Σύνολο	N	64	126	141	331	
	%κατεύθυνση	19,3%	38,1%	42,6%	100,0%	
	% βαθμός	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% στο σύνολο	19,3%	38,1%	42,6%	100,0%	

Chi-Square = 13,968 df = 4 Cramer's V = ,145 p = ,007

δ. Μαθήματα σε φροντιστήριο

Το 64,7% (N=301) των μαθητών του δείγματος απάντησε ότι παρακολουθεί μαθήματα σε φροντιστήριο. Η σχέση μεταξύ της κατεύθυνσης και των μαθημάτων σε φροντιστήριο παρουσιάζει στατιστική σημαντικότητα μέτριας έντασης.

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 6, οι μισοί από τους μαθητές της θετικής κατεύθυνσης παρακολουθούν μαθήματα πάνω από 16 ώρες την εβδομάδα. Το 54,5% των μαθητών της θεωρητικής κατεύθυνσης επίσης παρακολουθεί μαθήματα πάνω από 16 ώρες, ενώ μόνο το 9,9% της ίδιας κατεύθυνσης παρακολουθεί μέχρι 8 ώρες την εβδομάδα. Όσον αφορά την τεχνολογική κατεύθυνση το μεγαλύτερο ποσοστό 40,4% παρακολουθεί μαθήματα από 9-15 ώρες την εβδομάδα με μικρή όμως διαφορά στο ποσοστό από εκείνους που κάνουν μαθήματα σε φροντιστήριο πάνω από 16 ώρες την εβδομάδα (39%). Παρατηρώντας τα στοιχεία του Πίνακα 6, βλέπουμε ότι ένα σημαντικό ποσοστό (28,6%) των υποκειμένων της θετικής κατεύθυνσης παρακολουθεί μαθήματα μέχρι 8 ώρες.

ε. Οι γραμματικές γνώσεις των γονέων

Σημαντική στατιστική σχέση μέτριας έντασης παρατηρήθηκε μεταξύ της επιλογής κατεύθυνσης και των γραμματικών γνώσεων του πατέρα.

Όπως βλέπουμε και στον Πίνακα 7 το 6,6% των μαθητών με πατέρα στοιχειώδους μόρφωσης επέλεξε τη θετική κατεύθυνση, το 38,7% τη θεωρητική και το 54,7% την τεχνολογική κατεύθυνση. Μόνο το 2,8% (N=3) των υποκειμένων με πατέρα απόφοιτο λυκείου επέλεξε τη θετική κατεύθυνση, το 50,9% τη θεωρητική και το 54,7% την τεχνολογική κατεύθυνση. Το 20,8% του δείγματος με πατέρα πανεπιστημιακής μόρφωσης επέλεξε τη θετική κατεύθυνση, το 28,3% τη θεωρητική και το 50,8% την τεχνολογική κατεύθυνση. Παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των υποκειμένων που επιλέγει: τη θετική κατεύθυνση έχει πατέρα πανεπιστημιακής μόρφωσης, τη θεωρητική πατέρα απόφοιτο λυκείου και την τεχνολογική κατεύθυνση έχει πατέρα στοιχειώδους μόρφωσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6. Σχέση μεταξύ κατεύθυνσης και μαθημάτων σε φροντιστήριο

		Μαθήματα σε φροντιστήριο (εβδομαδιαίως)				
		μέχρι 8 ώρες	9-15 ώρες	πάνω από 16 ώρες	Σύνολο	
Κατεύθυνση που έχει επιλεγεί	Θετική	<i>N</i>	8	6	14	28
		%κατεύθυνση	28,6%	21,4%	50,0%	100,0%
		% μαθήματα	17,4%	6,2%	11,5%	10,6%
		% στο σύνολο	3,0%	2,3%	5,3%	10,6%
	θεωρητική	<i>N</i>	10	36	55	101
		%κατεύθυνση	9,9%	35,6%	54,5%	100,0%
		% μαθήματα	21,7%	37,1%	45,1%	38,1%
		% στο σύνολο	3,8%	13,6%	20,8%	38,1%
	τεχνολογική	<i>N</i>	28	55	53	136
		%κατεύθυνση	20,6%	40,4%	39,0%	100,0%
		% μαθήματα	60,9%	56,7%	43,4%	51,3%
		% στο σύνολο	10,6%	20,8%	20,0%	51,3%
Σύνολο	<i>N</i>	46	97	122	265	
	%κατεύθυνση	17,4%	36,6%	46,0%	100,0%	
	% μαθήματα	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% στο σύνολο	17,4%	36,6%	46,0%	100,0%	

Chi-Square = 11,541 df = 4 Cramer's V = ,148 p = ,021

Στατιστικά σημαντική σχέση μικρής έντασης διαπιστώθηκε μεταξύ της κατεύθυνσης και των γραμματικών γνώσεων της μητέρας.

Στον Πίνακα 8 βλέπουμε ότι το 5,7% των υποκειμένων με μητέρα στοιχειώδους μόρφωσης επέλεξε τη θετική κατεύθυνση, το 44,3% τη θεωρητική και το 50% την τεχνολογική. Το 6,1% του δείγματος με μητέρα απόφοιτο λυκείου επέλεξε τη θετική κατεύθυνση, το 40,5% τη θεωρητική και το 53,4% την τεχνολογική κατεύθυνση. Τέλος το 20,6% των μαθητών της έρευνας με μητέρα πανεπιστημιακής μόρφωσης επέλεξε τη θετική κατεύθυνση, το 33,3% τη θεωρητική και το 46,1% την τεχνολογική κατεύθυνση. Παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των υποκειμένων που επέλεξε: τη θετική κατεύθυνση έχει μητέρα πανεπιστημιακής μόρφωσης, τη θεωρητική έχει μητέρα στοιχειώδους μόρφωσης και την τεχνολογική μητέρα απόφοιτη λυκείου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7. Σχέση μεταξύ κατεύθυνσης και γραμματικών γνώσεων του πατέρα

		Γραμματικές γνώσεις πατέρα				
		Στοιχειώδης μόρφωση	Απόφοιτος Λυκείου	Πανεπιστ/κή μόρφωση	Σύνολο	
Κατεύθυνση που έχει επιλεγεί	Θετική	<i>N</i>	7	3	25	35
		%κατεύθυνση	20,0%	8,6%	71,4%	100,0%
		% γραμμ. γν.	6,6%	2,8%	20,8%	10,5%
		% στο σύνολο	2,1%	,9%	7,5%	10,5%
	θεωρητική	<i>N</i>	41	55	34	130
		%κατεύθυνση	31,5%	42,3%	26,2%	100,0%
		% γραμμ. γν.	38,7%	50,9%	28,3%	38,9%
		% στο σύνολο	12,3%	16,5%	10,2%	38,9%
	τεχνολογική	<i>N</i>	58	50	61	169
		%κατεύθυνση	34,3%	29,6%	36,1%	100,0%
		% γραμμ. γν.	54,7%	46,3%	50,8%	50,6%
		% στο σύνολο	17,4%	15,0%	18,3%	50,6%
Σύνολο	<i>N</i>	106	108	120	334	
	%κατεύθυνση	31,7%	32,3%	35,9%	100,0%	
	% γραμμ. γν.	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% στο σύνολο	31,7%	32,3%	35,9%	100,0%	

Chi-Square = 28,117 df = 4 Cramer's V = ,205 p = ,000

στ. Έχεις επιλέξει σχολή;

Η σχέση μεταξύ των μεταβλητών «επιλογή κατεύθυνσης» και «έχεις επιλέξει σχολή;» παρουσιάζουν στατιστική σημαντικότητα μέτριας έντασης ($\chi^2 = 9,829$, $p = ,007$, $df = 2$, Cramer's V = ,173).

Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 16, από τα υποκείμενα που έχουν επιλέξει σχολή το μεγαλύτερο ποσοστό παρακολουθεί τη θεωρητική κατεύθυνση (84,5%) και το μικρότερο τη θετική (61,8%). Αυτό ίσως σημαίνει ότι μεταξύ των τριών κατευθύνσεων περισσότερο οι μαθητές της θετικής κατεύθυνσης επιλέγουν τελικά τη σχολή, στην οποία θα φοιτήσουν, αφού πληροφορηθούν τον αριθμό των μορίων που συγκέντρωσαν μετά τη συμμετοχή τους στις Πανελλήνιες Εξετάσεις.

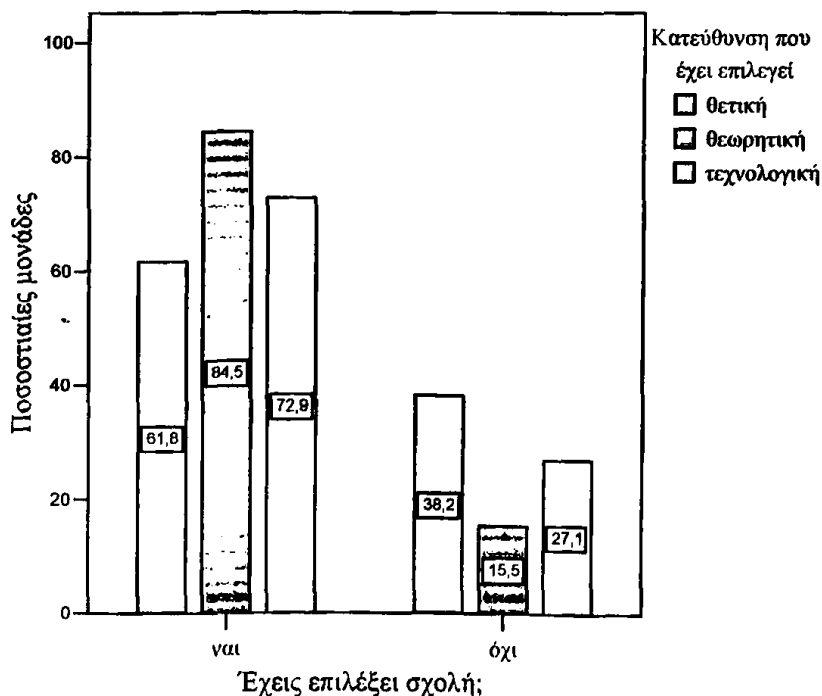

ΠΙΝΑΚΑΣ 8. Σχέση μεταξύ κατεύθυνσης και γραμματικών γνώσεων της μητέρας

		Γραμματικές γνώσεις μητέρας				
		Στοιχειώδης μόρφωση	Απόφοιτη Λυκείου	Πανεπιστ/κή μόρφωση	Σύνολο	
Κατεύθυνση που έχει επιλεγεί	Θετική	N	5	9	21	35
		%κατεύθυνση	14,3%	25,7%	60,0%	100,0%
		% γραμμ. γν.	5,7%	6,1%	20,6%	10,4%
		% στο σύνολο	1,5%	2,7%	6,2%	10,4%
	θεωρητική	N	39	60	34	133
		%κατεύθυνση	29,3%	45,1%	25,6%	100,0%
		% γραμμ. γν.	44,3%	40,5%	33,3%	39,3%
		% στο σύνολο	11,5%	17,8%	10,1%	39,3%
	τεχνολογική	N	44	79	47	170
		%κατεύθυνση	25,9%	46,5%	27,6%	100,0%
		% γραμμ. γν.	50,0%	53,4%	46,1%	50,3%
		% στο σύνολο	13,0%	23,4%	13,9%	50,3%
Σύνολο	N	88	148	102	338	
	%κατεύθυνση	26,0%	43,8%	30,2%	100,0%	
	% γραμμ. γν.	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% στο σύνολο	26,0%	43,8%	30,2%	100,0%	

Chi-Square = 16,967 df = 4 Cramer's V = ,158 p = ,002

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 16. Σχέση μεταξύ κατεύθυνσης και απόφασης για επιλογή σχολής

2.2.3. Σχέση μεταξύ της μεταβλητής «επιλογή σχολής» και των άλλων μεταβλητών

Δεν διαπιστώθηκε στατιστική σημαντικότητα μεταξύ της «επιλογή σχολής» και της ηλικίας των γονέων ($\chi^2 = 9,018$, $p = ,530$, $df = 10$ ηλικία πατέρα και $\chi^2 = 16,516$, $p = ,086$, $df = 10$ ηλικία μητέρας). Η σχέση της επιλογής της σχολής με το επάγγελμα των γονέων, παρότι παρουσιάζεται στατιστικά σημαντική ($\chi^2 = 57,605$, $p = ,002$, $df = 30$ επάγγελμα πατέρα και $\chi^2 = 50,526$, $p = ,002$, $df = 25$ επάγγελμα μητέρας), εντούτοις δεν είναι δυνατή η στατιστική ανάλυση, λόγω του μικρού μεγέθους του δείγματος. Διαπιστώθηκε στατιστικά σημαντική σχέση της εν λόγω μεταβλητής με τις ακόλουθες μεταβλητές: «φύλο», «έδρα του σχολείου», «γενικός βαθμός στη Β' λυκείου», «γραμματικές γνώσεις πατέρα», «γραμματικές γνώσεις μητέρας».

α. Το φύλο

Στατιστικά σημαντική σχέση ισχυρής έντασης διαπιστώθηκε μεταξύ των μεταβλητών «επιλογή σχολής» και «φύλο». Όπως φαίνεται στον Πίνακα 9, το μεγαλύτερο ποσοστό των αγοριών (36,0%) επέλεξε τις στρατιωτικές σχολές και με διαφορά περίπου δέκα ποσοστιαίες μονάδες (25,9%) τις σχολές παραγωγής εκπαιδευτικών, ενώ το μικρότερο ποσοστό των αγοριών εμφανίζεται στις οικονομικές σχολές (6,5%) και στις σχολές υγείας (6,5%). Στα κορίτσια το μεγαλύτερο ποσοστό (29,9%) παρατηρείται στις σχολές παραγωγής εκπαιδευτικών και στις οικονομικές σχολές (21,5%), ενώ το μικρότερο ποσοστό (6,8%) στις πολυτεχνικές σχολές. Παρατηρούμε ότι τα αγόρια επέλεξαν σε μεγαλύτερο ποσοστό τις στρατιωτικές – αστυνομικές, ενώ τα κορίτσια τις σχολές παραγωγής εκπαιδευτικών. Θα λέγαμε ότι η επιλογή των σχολών εξακολουθεί να είναι παραδοσιακή: τα αγόρια επιλέγουν σχολές που οδηγούν σε «ανδρικά» επαγγέλματα, ενώ τα κορίτσια σχολές που οδηγούν σε επαγγέλματα που θεωρούνται «γυναικεία».

β. Η έδρα του σχολείου

Στον Πίνακα 10 φαίνεται η ισχυρή έντασης σχέση μεταξύ των μεταβλητών «επιλογή σχολής» και «έδρα σχολείου». Το 36% των υποκειμένων που φοιτούν στα Ιωάννινα επέλεξε τις σχολές παραγωγής εκπαιδευτικών και μόνο το 7,4% τις πολυτεχνικές σχολές. Από τα υποκείμενα του δείγματος που φοιτούν στην Άρτα το 31,5% επέλεξε τις στρατιωτικές – αστυνομικές σχολές, ενώ μόνο το 6,3% επέλεξε τις σχολές υγείας. Παρατηρούμε ότι οι μαθητές των Ιωαννίνων επέλεξαν σε μεγαλύτερο ποσοστό τις σχολές που οδηγούν στην εκπαίδευση και σε μικρότερο τις πολυτεχνικές scho-

λές, ενώ οι μαθητές της Άρτας έδειξαν μεγαλύτερη προτίμηση στις στρατιωτικές και αστυνομικές σχολές και μικρότερη στις σχολές υγείας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9. Σχέση μεταξύ σχολής και φύλου

		Επιλογή σχολής							
		Παραγ. εκπ/κών	Ελεύθ. επαγγ.	Υγείας	Πολυ-τεχνικές	Οικο-νομικές	Στρα-τιωτικές	Σύνολο	
Φύλο	Αγόρι	N	36	16	9	19	9	50	139
		% φύλο	25,9%	11,5%	6,5%	13,7%	6,5%	36,0%	100,0%
		% σχολή	40,4%	31,4%	39,1%	61,3%	19,1%	66,7%	44,0%
	Κορίτσι	% σύνολο	11,4%	5,1%	2,8%	6,0%	2,8%	15,8%	44,0%
		N	53	35	14	12	38	25	177
		% φύλο	29,9%	19,8%	7,9%	6,8%	21,5%	14,1%	100,0%
	Σύνολο	% σχολή	59,6%	68,6%	60,9%	38,7%	80,9%	33,3%	56,0%
		% σύνολο	16,8%	11,1%	4,4%	3,8%	12,0%	7,9%	56,0%
		N	89	51	23	31	47	75	316
Σύνολο	% φύλο	28,2%	16,1%	7,3%	9,8%	14,9%	23,7%	100,0%	
	% σχολή	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% σύνολο	28,2%	16,1%	7,3%	9,8%	14,9%	23,7%	100,0%	

Chi-Square = 35,159 df = 5 Cramer's V = ,334 p = ,000

ΠΙΝΑΚΑΣ 10. Σχέση μεταξύ σχολής και έδρας του σχολείου

		Επιλογή σχολής							
		Παραγ. εκπ/κών	Ελεύθ. επαγγ.	Υγείας	Πολυ-τεχνικές	Οικο-νομικές	Στρα-τιωτικές	Σύνολο	
Έδρα	Ιωάννινα	N	68	39	15	14	18	35	189
		% έδρα	36,0%	20,6%	7,9%	7,4%	9,5%	18,5%	100,0%
		% σχολή	76,4%	76,5%	65,2%	45,2%	38,3%	46,7%	59,8%
	Άρτα	% σύνολο	21,5%	12,3%	4,7%	4,4%	5,7%	11,1%	59,8%
		N	21	12	8	17	29	40	127
		% έδρα	16,5%	9,4%	6,3%	13,4%	22,8%	31,5%	100,0%
	Σύνολο	% σχολή	23,6%	23,5%	34,8%	54,8%	61,7%	53,3%	40,2%
		% σύνολο	6,6%	3,8%	2,5%	5,4%	9,2%	12,7%	40,2%
		N	89	51	23	31	47	75	316
Σύνολο	% έδρα	28,2%	16,1%	7,3%	9,8%	14,9%	23,7%	100,0%	
	% σχολή	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% σύνολο	28,2%	16,1%	7,3%	9,8%	14,9%	23,7%	100,0%	

Chi-Square = 33,571 df = 5 Cramer's V = ,326 p = ,000

γ. Ο γενικός βαθμός στη Β΄ Λυκείου

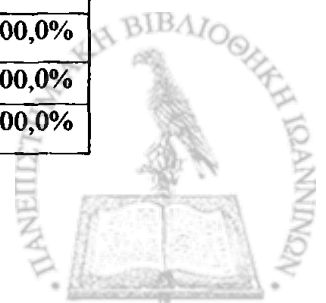
- Στατιστική σημαντικότητα μέτριας έντασης διαπιστώθηκε και μεταξύ των μεταβλητών «επιλογής σχολής» και «Γενικός βαθμός στη Β΄ Λυκείου».

Όπως βλέπουμε στον Πίνακα 11, η πλειοψηφία των μαθητών που επέλεξε τις σχολές παραγωγής εκπαιδευτικών (39,8%), τις στρατιωτικές σχολές (43,8%) και τις οικονομικές σχολές (50%) έχει επίδοση «Λίαν Καλώς», ενώ η πλειοψηφία των υποκειμένων που επέλεξε τις πολυτεχνικές σχολές (67,7%) έχει επίδοση «Άριστα». Τις σχολές υγείας τις επέλεξαν εξίσου μαθητές με επίδοση «Άριστα» και «Σχ. Καλώς – Καλώς», αφού σ' αυτή την κατηγορία σχολών περιλαμβάνονται τόσο οι ιατρικές που έχουν υψηλές βάσεις όσο και οι νοσηλευτικές που έχουν χαμηλότερες βάσεις, ιδίως αυτές των Τ.Ε.Ι. Όσον αφορά τα ελεύθερα επαγγέλματα αυτά επιλέχτηκαν από μαθητές και των τριών κατηγοριών επίδοσης, χωρίς μεγάλες διαφοροποιήσεις. Παρατηρούμε ότι οι σχολές που συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά προτίμησης των υποκειμένων (σχολές παραγωγής εκπαιδευτικών και στρατιωτικές – αστυνομικές) επιλέχτηκαν από μαθητές με επίδοση «Λίαν Καλώς», ενώ οι πολυτεχνικές από τους αριστούχους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 11. Σχέση μεταξύ σχολής και Γενικού Βαθμού στη Β΄ Λυκείου

			Επιλογή σχολής						
			Παραγ. εκπ/κών	Ελεύθ. επαγγ.	Υγείας	Πολυ-τεχνικές	Οικο-νομικές	Στρα-τιωτικές	Σύνολο
Γενικός Βαθμός στη Β΄ Λυκείου	Σχ. καλώς - Καλώς	N	22	20	8	1	6	16	73
		% βαθμός	30,1%	27,4%	11,0%	1,4%	8,2%	21,9%	100,0%
		% σχολή	25,0%	40,0%	34,8%	3,2%	13,0%	21,9%	23,5%
		% σύνολο	7,1%	6,4%	2,6%	,3%	1,9%	5,1%	23,5%
	Λίαν καλώς	N	35	17	7	9	23	32	123
		% βαθμός	28,5%	13,8%	5,7%	7,3%	18,7%	26,0%	100,0%
		% σχολή	39,8%	34,0%	30,4%	29,0%	50,0%	43,8%	39,5%
		% σύνολο	11,3%	5,5%	2,3%	2,9%	7,4%	10,3%	39,5%
	Άριστα	N	31	13	8	21	17	25	115
		% βαθμός	27,0%	11,3%	7,0%	18,3%	14,8%	21,7%	100,0%
		% σχολή	35,2%	26,0%	34,8%	67,7%	37,0%	34,2%	37,0%
		% σύνολο	10,0%	4,2%	2,6%	6,8%	5,5%	8,0%	37,0%
Σύνολο	N	88	50	23	31	46	73	311	
	% βαθμός	28,3%	16,1%	7,4%	10,0%	14,8%	23,5%	100,0%	
	% σχολή	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% σύνολο	28,3%	16,1%	7,4%	10,0%	14,8%	23,5%	100,0%	

Chi-Square = 27,944 df = 10 Cramer's V = ,212 p = ,002

δ. Οι γραμματικές γνώσεις των γονέων

Μεταξύ των μεταβλητών «επιλογή σχολής» και «γραμματικές γνώσεις πατέρα» διαπιστώθηκε στατιστικά σημαντική σχέση μέτριας έντασης. Ισχυρής έντασης σχέση υπάρχει μεταξύ της ίδιας μεταβλητής με τις «γραμματικές γνώσεις μητέρας».

Όπως φαίνεται και στον πίνακα 12, το 35,3% των υποκειμένων που έχουν πατέρα στοιχειώδους μόρφωσης επέλεξαν τις στρατιωτικές σχολές, το 27,6% τις σχολές παραγωγής εκπαιδευτικών και μόνο το 4,3% τις πολυτεχνικές σχολές. Όσον αφορά τα υποκείμενα με πατέρα απόφοιτο Λυκείου, το 32,4% επέλεξε τις σχολές παραγωγής εκπαιδευτικών, το 21,9% τις στρατιωτικές σχολές, ενώ μόνο το 5,7% επέλεξε τις σχολές υγείας. Τέλος από τα υποκείμενα με πατέρα πανεπιστημιακής μόρφωσης το 25,8% επέλεξε τις σχολές παραγωγής εκπαιδευτικών, ενώ το υπόλοιπο ποσοστό κατανέμεται στις υπόλοιπες σχολές χωρίς μεγάλες διαφοροποιήσεις.

Όπως βλέπουμε και στον Πίνακα 13, το 31,3% των υποκειμένων της έρευνας που έχουν μητέρα στοιχειώδους μόρφωσης επέλεξε τις σχολές που οδηγούν στην εκπαίδευση, ενώ μόνο το 3% (N=3) τις σχολές υγείας και τις πολυτεχνικές σχολές. Το 28,6% των μαθητών του δείγματος με μητέρα απόφοιτη λυκείου επέλεξε τις σχολές που οδηγούν στην εκπαίδευση, το 27,1% τις στρατιωτικές – αστυνομικές σχολές, ενώ τις σχολές υγείας και τις πολυτεχνικές σχολές τις επέλεξε μόνο το 7,9%. Τέλος το 27% των υποκειμένων με μητέρα πανεπιστημιακής μόρφωσης επέλεξε τις σχολές που οδηγούν στην εκπαίδευση και μόνο το 8,1% τις στρατιωτικές - αστυνομικές σχολές.

Παρατηρούμε ότι τα υποκείμενα της έρευνας που έχουν γονείς στοιχειώδους μορφωτικού επιπέδου επέλεξαν σε μεγαλύτερο ποσοστό τις στρατιωτικές – αστυνομικές σχολές και ακολούθως τις σχολές που παράγουν εκπαιδευτικούς, ενώ σε μικρότερο ποσοστό τις σχολές υγείας και τις σχολές του Πολυτεχνείου. Οι μαθητές της έρευνας με γονείς απόφοιτους λυκείου επέλεξαν σε μεγαλύτερο ποσοστό τις σχολές που παράγουν εκπαιδευτικούς και μετά τις στρατιωτικές – αστυνομικές σχολές, ενώ τα μικρότερα ποσοστά τους εμφανίζονται στις σχολές υγείας και στις πολυτεχνικές σχολές. Τα υποκείμενα της έρευνας με γονείς πανεπιστημιακής μόρφωσης επέλεξαν όλες τις κατηγορίες σχολών. Το μεγαλύτερο ποσοστό τους παρατηρείται στις σχολές που παράγουν εκπαιδευτικούς και το μικρότερο στις στρατιωτικές σχολές και στις σχολές υγείας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 12. Σχέση μεταξύ σχολής και γραμματικών γνώσεων πατέρα

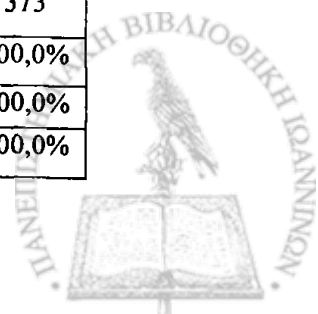
			Επιλογή σχολής						
			Παραγ. εκπ/κών	Ελεύθ. επαγγ.	Υγείας	Πολυ-τεχνικές	Οικο-νομικές	Στρα-τιωτικές	Σύνολο
Γραμματικές γνώσεις πατέρα	Στοιχειώδης μόρφωση	N	32	16	6	5	16	41	116
		% επίδοση	27,6%	13,8%	5,2%	4,3%	13,8%	35,3%	100,0%
		% σχολή	36,0%	34,0%	27,3%	16,1%	34,0%	55,4%	37,4%
		% σύνολο	10,3%	5,2%	1,9%	1,6%	5,2%	13,2%	37,4%
	Απόφοιτος λυκείου	N	34	17	6	8	17	23	105
		% επίδοση	32,4%	16,2%	5,7%	7,6%	16,2%	21,9%	100,0%
		% σχολή	38,2%	36,2%	27,3%	25,8%	36,2%	31,1%	33,9%
		% σύνολο	11,0%	5,5%	1,9%	2,6%	5,5%	7,4%	33,9%
	Πανεπιστ/κή μόρφωση	N	23	14	10	18	14	10	89
		% επίδοση	25,8%	15,7%	11,2%	20,2%	15,7%	11,2%	100,0%
		% σχολή	25,8%	29,8%	45,5%	58,1%	29,8%	13,5%	28,7%
		% σύνολο	7,4%	4,5%	3,2%	5,8%	4,5%	3,2%	28,7%
Σύνολο	N	89	47	22	31	47	74	310	
	% επίδοση	28,7%	15,2%	7,1%	10,0%	15,2%	23,9%	100,0%	
	% σχολή	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% σύνολο	28,7%	15,2%	7,1%	10,0%	15,2%	23,9%	100,0%	

Chi-Square = 30,481 df = 10 Cramer's V = ,222 p = ,001

ΠΙΝΑΚΑΣ 13. Σχέση μεταξύ σχολής και γραμματικών γνώσεων μητέρας

			Επιλογή σχολής						
			Παραγ. εκπ/κών	Ελεύθ. επαγγ.	Υγείας	Πολυ-τεχνικές	Οικο-νομικές	Στρα-τιωτικές	Σύνολο
Γραμματικές γνώσεις μητέρας	Στοιχειώδης μόρφωση	N	26	14	3	3	22	31	99
		% επίδοση	26,3%	14,1%	3,0%	3,0%	22,2%	31,3%	100,0%
		% σχολή	30,2%	27,5%	13,0%	9,7%	46,8%	41,3%	31,6%
		% σύνολο	8,3%	4,5%	1,0%	1,0%	7,0%	9,9%	31,6%
	Απόφοιτη λυκείου	N	40	24	11	11	16	38	140
		% επίδοση	28,6%	17,1%	7,9%	7,9%	11,4%	27,1%	100,0%
		% σχολή	46,5%	47,1%	47,8%	35,5%	34,0%	50,7%	44,7%
		% σύνολο	12,8%	7,7%	3,5%	3,5%	5,1%	12,1%	44,7%
	Πανεπιστ/κή μόρφωση	N	20	13	9	17	9	6	74
		% επίδοση	27,0%	17,6%	12,2%	23,0%	12,2%	8,1%	100,0%
		% σχολή	23,3%	25,5%	39,1%	54,8%	19,1%	8,0%	23,6%
		% σύνολο	6,4%	4,2%	2,9%	5,4%	2,9%	1,9%	23,6%
Σύνολο	N	86	51	23	31	47	75	313	
	% επίδοση	27,5%	16,3%	7,3%	9,9%	15,0%	24,0%	100,0%	
	% σχολή	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% σύνολο	27,5%	16,3%	7,3%	9,9%	15,0%	24,0%	100,0%	

Chi-Square = 39,119 df = 10 Cramer's V = ,250 p = ,000

ε: Επιλογή της σχολής με βάση την επίδοση στις Πανελλήνιες Εξετάσεις

Σημαντική στατιστικά σχέση μέτριας έντασης διαπιστώθηκε και μεταξύ των μεταβλητών «επιλογή σχολής» και «επιλογή σχολής με βάση την επίδοση στις Πανελλήνιες Εξετάσεις» ($\chi^2 = 13,300$, $p = ,021$, $df = 5$, Cramer's $V = ,206$). Αναφορικά με το ερώτημα, αν η επιλογή της σχολής θα γίνει με βάση την επίδοση στις Πανελλήνιες Εξετάσεις, όπως προαναφέρθηκε το 76,1% των υποκειμένων απάντησε θετικά, το 15,9% απάντησε αρνητικά, ενώ το 8% δεν απάντησε. Συγκεκριμένα: θετικά απάντησε το 84,3% των υποκειμένων που επέλεξαν τις σχολές που παράγουν εκπαιδευτικούς, το 68,8% αυτών που επέλεξαν τις σχολές που οδηγούν σε ελεύθερο επάγγελμα, το 73,9% από εκείνους που επέλεξαν τις σχολές υγείας, το 83,9% των υποκειμένων που επέλεξαν τις πολυτεχνικές σχολές, το 87,2% εκείνων που επέλεξαν τις οικονομικές σχολές και τέλος το 91,9% των μαθητών του δείγματος που επέλεξαν τις στρατιωτικές - αστυνομικές σχολές. Παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των υποκειμένων που απάντησαν ότι η επιλογή της σχολής θα γίνει με βάση την επίδοση στις Πανελλήνιες εξετάσεις εμφανίζεται στις στρατιωτικές - αστυνομικές σχολές, ενώ το μικρότερο στις σχολές που οδηγούν σε ελεύθερο επάγγελμα. Αυτό ίσως σημαίνει ότι η μεγαλύτερη σταθερότητα στην προεπιλογή της σχολής παρατηρείται στα υποκείμενα της έρευνας που επέλεξαν τις σχολές που οδηγούν σε ελεύθερο επάγγελμα (μικρότερο ποσοστό θετικής απάντησης), ενώ η μικρότερη στην κατηγορία στρατιωτικές - αστυνομικές σχολές (μεγαλύτερο ποσοστό θετικής απάντησης).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Συζήτηση ευρημάτων Καταληκτικές παρατηρήσεις

3.1. Συζήτηση ευρημάτων

Το δείγμα της παρούσας έρευνας δεν είναι αντιπροσωπευτικό, γι' αυτό και τα ευρήματά της, αφενός δεν μπορούν να έχουν καθολική ισχύ και αφετέρου η ερμηνεία τους γίνεται με περιορισμούς.

Υπενθυμίζουμε ότι τα ερωτήματα, τα οποία διερεύνησε η συγκεκριμένη έρευνα, είναι: Ποιο είναι το ποσοστό των μαθητών που έχει ως στόχο τη συνέχιση των σπουδών σε Α.Ε.Ι. – Τ.Ε.Ι. και ποια είναι η σχέση μεταξύ του στόχου για σπουδές και των άλλων μεταβλητών; Ποια κατεύθυνση και ποιες σχολές επιλέγουν οι μαθητές και ποια είναι η σχέση αυτών των μεταβλητών με τις υπόλοιπες μεταβλητές; Ποια επίδραση άσκησαν παράγοντες, όπως γονείς, φίλοι – συμμαθητές, Μ.Μ.Ε., καθηγητές σχολείου, Σ.Ε.Π. κ.λ.π. στις επιλογές των υποκειμένων; Υπήρχε συμφωνία ή διαφωνία μεταξύ γονιών και μαθητών κατά τη λήψη των αποφάσεων; Πώς ήταν οι σχέσεις στην οικογένεια κατά το διάστημα πριν τη λήψη των αποφάσεων;

Τα συμπεράσματα της έρευνας είναι τα ακόλουθα:

1. Αναφορικά με την απόφαση των υποκειμένων της έρευνας για συνέχιση ή μη των σπουδών τους διαπιστώθηκε ότι:

α) Η πλειοψηφία των υποκειμένων (88,6%) έχει ως στόχο τη συνέχιση των σπουδών, ενώ το ποσοστό του δείγματος που επιθυμεί μόνο την απόκτηση του απολυτηρίου του Λυκείου είναι σχετικά μικρό (11,4%). Αυτό σημαίνει ότι στη συνείδηση των περισσότερων μαθητών η πανεπιστημιακή μόρφωση και η απόκτηση τίτλων σπουδών είναι απαραίτητα εφόδια για επαγγελματική αποκατάσταση και σταδιοδρομία.

β) Μεταξύ των υποκειμένων του Ενιαίου Λυκείου και των υποκειμένων των Τ.Ε.Ε. παρατηρήθηκε σημαντική διαφοροποίηση, αφού μόνο ένα μικρό ποσοστό (3,8%) των μαθητών του Ενιαίου Λυκείου αρκείται στην απόκτηση του απολυτηρίου, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους μαθητές των Τ.Ε.Ε. είναι σημαντικά μεγαλύτερο (32%). Είναι γεγονός ότι πολλοί μαθητές των Τ.Ε.Ε. ενδιαφέρονται κυρίως για την

απόκτηση του πτυχίου (Α΄ ή Β΄ κύκλου) του τομέα τους και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος, γιατί ως άμεσο στόχο έχουν την πρόσβασή τους στην αγορά εργασίας.

- γ) Η βαθμολογία επηρέασε καθοριστικά την απόφαση των μαθητών του δείγματος για συνέχιση ή μη των σπουδών, αφού, όπως προέκυψε από την έρευνα, το ποσοστό των μαθητών που στοχεύουν στη συνέχιση των σπουδών αυξάνεται όσο μεγαλύτερη είναι η επίδοση και το αντίστροφο.

δ) Το μορφωτικό επίπεδο των γονέων επίσης άσκησε σημαντική επίδραση στην εν λόγω απόφαση των υποκειμένων. Συγκεκριμένα διαπιστώθηκε ότι όσο μεγαλύτερο είναι το μορφωτικό επίπεδο των γονέων τόσο μικρότερο είναι το ποσοστό των υποκειμένων που αρκείται μόνο στην απόκτηση του απολυτηρίου Λυκείου και το αντίστροφο. Είναι προφανές ότι οι μορφωμένοι γονείς παρωθούν τα παιδιά τους στο να συνεχίσουν τις σπουδές τους, όχι μόνο επειδή πιστεύουν ότι η απόκτηση εκπαιδευτικών διαπιστευτηρίων καθιστά πιο εύκολη την εύρεση εργασίας αλλά και γιατί εκτιμούν ότι η μόρφωση ως αξία συμβάλλει θετικά στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του ατόμου.

2. Αναφορικά με την επιλογή κατεύθυνσης διαπιστώθηκε ότι:

α) Σε σχέση με το φύλο διαφαίνεται μια τάση τα αγόρια να επιλέγουν σε μεγαλύτερο ποσοστό την τεχνολογική κατεύθυνση, η οποία οδηγεί σε πολυτεχνικές σχολές, αρχιτεκτονικές, κ.λ.π., ενώ τα κορίτσια να επιλέγουν σε μεγαλύτερο ποσοστό τη θεωρητική κατεύθυνση, η οποία οδηγεί σε ανθρωπιστικές επιστήμες. Τη θετική κατεύθυνση, την οποία παρακολουθούν κυρίως οι υποψήφιοι των ιατρικών σχολών, την επέλεξαν περισσότερο τα κορίτσια του δείγματος και λιγότερο τα αγόρια. Ίσως επειδή η θετική κατεύθυνση απαιτεί περισσότερο διάβασμα και τα κορίτσια, κατά γενική παραδοχή, μελετούν περισσότερο από τα αγόρια.

β) Διαφοροποίηση διαπιστώθηκε και ως προς την έδρα του σχολείου, αφού τα υποκείμενα της έρευνας που φοιτούν στα σχολεία των Ιωαννίνων επέλεξαν σε μεγαλύτερο ποσοστό τη θετική και τη θεωρητική κατεύθυνση, ενώ οι μαθητές της Άρτας την τεχνολογική κατεύθυνση.

γ) Η επίδοση είναι επίσης ένας παράγοντας που επηρέασε την επιλογή κατεύθυνσης. Η πλειοψηφία των μαθητών (65,7%) που επέλεξε τη θετική κατεύθυνση έχει επίδοση «Άριστα» και μόνο δύο (2) υποκείμενα αυτής της κατεύθυνσης έχουν επίδοση «Σχ. Καλώς – Καλώς». Επίσης επίδοση «Άριστα» έχει το 43,4% των υποκειμένων που επέλεξαν την τεχνολογική κατεύθυνση, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό της θεωρητικής κατεύθυνσης (38,5%) έχει επίδοση «Λίαν Καλώς».

δ) Η επιλογή της κατεύθυνσης διαπιστώθηκε ότι σχετίζεται και με τις ώρες παρακολούθησης μαθημάτων σε φροντιστήριο. Το 54,5% των υποκειμένων της θεωρητικής κατεύθυνσης, το 50% της θετικής κατεύθυνσης και το 39% των μαθητών της τεχνολογικής κατεύθυνσης δήλωσαν ότι παρακολουθούν πάνω από 16 ώρες εβδομαδιαίως μαθήματα σε φροντιστήριο.

ε) Το μορφωτικό επίπεδο των γονέων επίσης επέδρασε στην επιλογή κατεύθυνσης. Συγκεκριμένα το μεγαλύτερο ποσοστό των υποκειμένων που επέλεξε τη θετική κατεύθυνση έχει πατέρα και μητέρα πανεπιστημιακής μόρφωσης, τη θεωρητική κατεύθυνση έχει πατέρα απόφοιτο λυκείου και μητέρα στοιχειώδους μόρφωσης, ενώ η πλειοψηφία αυτών που επέλεξαν την τεχνολογική κατεύθυνση έχει πατέρα στοιχειώδους μόρφωσης και μητέρα απόφοιτη λυκείου.

στ) Όσον αφορά τη σχέση μεταξύ της κατεύθυνσης και της απόφασης για επιλογή σχολής, διαπιστώθηκε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών που άπλησαν καταφατικά εμφανίζεται στη θεωρητική κατεύθυνση (84,5%), ενώ το μικρότερο στη θετική κατεύθυνση (61,8%). Αυτό σημαίνει ότι από τις τρεις κατευθύνσεις περισσότερο οι μαθητές της θεωρητικής κατεύθυνσης έχουν επιλέξει τη σχολή στην οποία επιθυμούν να εισαχθούν. Στην πραγματικότητα όμως η πλειοψηφία των μαθητών ανεξαρτήτως κατευθύνσεως επιλέγει τις σχολές με βάση τα μόρια που συγκεντρώνει στις Πανελλήνιες Εξετάσεις.

3. Αναφορικά με την επιλογή σχολής διαπιστώθηκε ότι:

α) Σε σχέση με το φύλο διαφαίνεται μια τάση τα αγόρια να επιλέγουν περισσότερο τις στρατιωτικές σχολές και λιγότερο τις σχολές υγείας, ενώ τα κορίτσια περισσότερο τις σχολές παραγωγής εκπαιδευτικών και λιγότερο τις πολυτεχνικές σχολές.

β) Ως προς την έδρα του σχολείου διαπιστώθηκε ότι μαθητές των Ιωαννίνων επέλεξαν σε μεγαλύτερο ποσοστό τις σχολές που οδηγούν στην εκπαίδευση και σε μικρότερο τις πολυτεχνικές σχολές, ενώ οι μαθητές της Άρτας έδειξαν μεγαλύτερη προτίμηση στις στρατιωτικές – αστυνομικές σχολές και μικρότερη στις σχολές υγείας.

γ) Η επίδοση επηρέασε την επιλογή της σχολής, αφού η έρευνα έδειξε ότι η πλειοψηφία των μαθητών που επέλεξε τις σχολές παραγωγής εκπαιδευτικών, τις στρατιωτικές – αστυνομικές σχολές και τις οικονομικές σχολές έχει επίδοση «Λίαν Καλώς», ενώ η πλειοψηφία των υποκειμένων που επέλεξε τις πολυτεχνικές σχολές έχει επίδοση «Άριστα». Τις σχολές υγείας τις επέλεξαν εξίσου μαθητές με επίδοση «Άριστα» και «Σχ. Καλώς – Καλώς», αφού σ' αυτή την κατηγορία σχολών περιλαμ-

βάνονται τόσο οι ιατρικές που έχουν υψηλές βάσεις όσο και οι νοσηλευτικές που έχουν χαμηλότερες βάσεις, ιδίως αυτές των Τ.Ε.Ι. Όσον αφορά τα ελεύθερα επαγγέλματα οι περισσότεροι μαθητές που τα επέλεξαν είχαν επίδοση «Σχ. Καλώς – Καλώς», ενώ σε μικρότερο ποσοστό επέλεξαν τα ελεύθερα επαγγέλματα οι αριστούχοι μαθητές.

δ) Το μορφωτικό επίπεδο των γονέων άσκησε σημαντική επίδραση στην επιλογή σχολής. Διαπιστώθηκε ότι τα υποκείμενα της έρευνας που έχουν γονείς στοιχειώδους μόρφωσης επέλεξαν περισσότερο τις στρατιωτικές - αστυνομικές σχολές και ακολούθως τις σχολές που παράγουν εκπαιδευτικούς, ενώ σε μικρότερο ποσοστό επέλεξαν τις σχολές υγείας και τις πολυτεχνικές σχολές. Οι μαθητές του δείγματος που έχουν γονείς απόφοιτους λυκείου σε μεγαλύτερο ποσοστό επέλεξαν τις σχολές που παράγουν εκπαιδευτικούς και μετά τις στρατιωτικές – αστυνομικές σχολές, ενώ τα μικρότερα ποσοστά τους εμφανίζονται στις σχολές υγείας και τις σχολές του Πολυτεχνείου. Τέλος όσα υποκείμενα έχουν γονείς πανεπιστημιακής μόρφωσης επέλεξαν σχολές όλων των κατηγοριών, με το μεγαλύτερο ποσοστό να παρατηρείται στις σχολές που παράγουν εκπαιδευτικούς και το μικρότερο στις στρατιωτικές σχολές και τις σχολές υγείας. Τα υποκείμενα με γονείς στοιχειώδους μόρφωσης και απόφοιτους λυκείου φαίνεται ότι επιλέγουν τις σχολές με κριτήριο την άμεση επαγγελματική αποκατάσταση, πράγμα το οποίο δεν ισχύει για τους μαθητές με γονείς πανεπιστημιακής μόρφωσης.

ε) Στο ερώτημα αν η επιλογή της σχολής θα γίνει με βάση την επίδοση στις Πανελλήνιες Εξετάσεις το μεγαλύτερο ποσοστό θετικής απάντησης δόθηκε από τα υποκείμενα που επέλεξαν τις στρατιωτικές – αστυνομικές σχολές, ενώ το μικρότερο ποσοστό θετικής απάντησης δόθηκε από τα υποκείμενα της έρευνας που επέλεξαν τις σχολές που οδηγούν σε ελεύθερα επαγγέλματα. Αυτό σημαίνει ότι μεγαλύτερη σταθερότητα στην επιλογή της σχολής διαπιστώθηκε στα υποκείμενα που επέλεξαν τα ελεύθερα επαγγέλματα και μικρότερη στα υποκείμενα που επέλεξαν τις στρατιωτικές – αστυνομικές σχολές.

4. Αναφορικά με την επίδραση των παραγόντων που επηρέασαν τις επιλογές των υποκειμένων της έρευνας διαπιστώθηκε ότι:

α) τη μεγαλύτερη επίδραση άσκησαν οι παράγοντες: «οι προοπτικές για επαγγελματική αποκατάσταση» και «η εκτίμηση των προσωπικών ικανοτήτων, των κλίσεων, των ενδιαφερόντων και η βαθμολογία στα μαθήματα» (52,9% και 52,2% αντίστοιχα). Οι δύο αυτοί παράγοντες ενδεχομένως επέδρασαν συνδυαστικά. Δηλαδή οι μαθητές κατέληξαν στις επιλογές τους υπολογίζοντας τις ικανότητές τους σε συνδυα-

σμό με τις επαγγελματικές προοπτικές. Αυτό δείχνει ότι οι μαθητές αναγνωρίζουν ως σημαντική προϋπόθεση τον πρώτο παράγοντα συγχρόνως όμως λαμβάνουν σοβαρά υπόψη και το δεύτερο παράγοντα, στοιχείο δηλωτικό της ωριμότητάς τους.

β) Επίσης σημαντική αποδείχτηκε η επίδραση του παράγοντα «η συμπάθεια ή η αντιπάθεια προς ορισμένα μαθήματα» (45,8%). Είναι γεγονός ότι οι μαθητές συμπαθούν κάποια μαθήματα και αντιπαθούν κάποια άλλα, κυρίως εκείνα που τους δυσκολεύουν, και είναι λογικό να κάνουν τις επιλογές τους και με βάση αυτό το κριτήριο.

γ) Με τον ίδιο τρόπο, δηλαδή συνδυαστικά, μπορούμε να υποθέσουμε ότι επέδρασαν και οι παράγοντες «οι γονείς» και «το κύρος της σχολής ή του επαγγέλματος» (29,9% και 27,5% αντίστοιχα). Οι μαθητές που απάντησαν ότι επηρεάστηκαν από τους γονείς φαίνεται ότι επηρεάστηκαν αντίστοιχα και από το κύρος της σχολής ή του επαγγέλματος. Από την εμπειρία μας γνωρίζουμε ότι αρκετοί γονείς ασκούν πίεση στα παιδιά τους, είτε άμεσα είτε έμμεσα με τη μορφή των προσδοκιών, στην επιλογή σχολών κύρους, εκπληρώνοντας έτσι μέσω των παιδιών τους δικές τους φιλοδοξίες και δικά τους απραγματοποίητα όνειρα.

δ) Χαμηλή προκύπτει από την έρευνα ότι είναι η επίδραση των υπολοίπων παραγόντων και συγκεκριμένα των φίλων – συμμαθητών (18,3%), του ρεύματος της εποχής (14,2%), των αποτελεσμάτων προηγούμενων Πανελλήνιων Εξετάσεων (9%), του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού (8,6%), του σχολείου (8%), των καθηγητών του φροντιστηρίου (8%), και των Μ.Μ.Ε. (2,4%).

5. Αναφορικά με το αν υπήρξε συμφωνία ή διαφωνία γονέων και παιδιών κατά τη λήψη των αποφάσεων, διαπιστώθηκε ότι:

α) Στη συντριπτική πλειοψηφία οι επιλογές πραγματοποιήθηκαν με σύμφωνη γνώμη των γονέων (85,6%), γεγονός που βοήθησε τους μαθητές να επιλέξουν ευκολότερα και να μείνουν ικανοποιημένοι από τις επιλογές τους. Βέβαια, ορισμένες «στάσεις» και επιλογές που οι μαθητές τις εμφανίζουν ως αποκλειστικά δικές τους δεν είναι παρά το αποτέλεσμα μακροχρόνιων και έμμεσων επιδράσεων της οικογένειας που οι μαθητές έχουν ενστερνισθεί τόσο πολύ, ώστε να τις εμφανίζουν ως δικές τους επιλογές, γιατί θέλουν να εμφανίζονται ως ανεξάρτητοι και ελεύθεροι.

β) Στις περιπτώσεις που υπήρξε διαφωνία (13,5%) δηλώθηκε ότι υπερίσχυσε η γνώμη των παιδιών, πράγμα που σημαίνει είτε ότι οι γονείς έχουν εμπιστοσύνη στις αποφάσεις των παιδιών τους είτε ότι υποχώρησαν για να αποφευχθούν σοβαρές συγκρούσεις ανάμεσά τους.

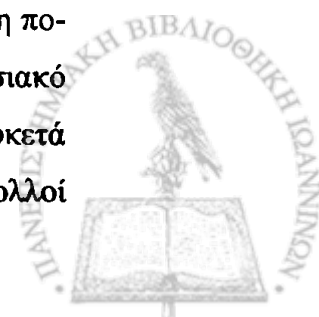

6. Η εξέταση των ενδοοικογενειακών σχέσεων λίγο πριν και κατά τη διάρκεια λήψης των αποφάσεων έδειξε ότι στην πλειοψηφία των οικογενειών επικρατούσαν «πολύ αρμονικές» (65,4%) και «απλά καλές» (30,5%) σχέσεις. Το αρμονικό αυτό κλίμα φαίνεται ότι επέδρασε θετικά στη λήψη των αποφάσεων από τους μαθητές.

Παρόμοια είναι και τα ευρήματα της έρευνας των Δημητρόπουλου, Θεοδοσί- ου, Παπαδημητρίου και Παπαθανασίου που έγινε το 1985 στην περιοχή της Θεσσα- λονίκης. Αναφορά με τις σχολές που επιλέγουν οι μαθητές: α) οι σχολές που παρά- γουν εκπαιδευτικούς ήταν και είναι η κατηγορία που συγκεντρώνει τις προτιμήσεις των περισσότερων υποψηφίων, β) οι στρατιωτικές – αστυνομικές σχολές παρουσιάζουν μια σημαντική αύξηση, γ) οι πολυτεχνικές και οι οικονομικές σχολές εμφανί- ζουν μικρή αύξηση, ενώ δ) οι σχολές υγείας δεν παρουσιάζουν καμία διαφορά. Σχε- τικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν τους μαθητές στις επιλογές τους: α) οι πα- ράγοντες «οι προοπτικές για επαγγελματική αποκατάσταση» και «η εκτίμηση των ικανοτήτων, αδυναμιών, κλίσεων, κ.λ.π.» εξακολουθούν να ασκούν τη μεγαλύτερη επίδραση στις αποφάσεις των μαθητών, β) ο παράγοντας «συμπάθεια ή αντιπάθεια προς ορισμένα μαθήματα» επίσης ασκεί σημαντική επίδραση γ) μικρότερη είναι η επίδραση των παραγόντων «οι γονείς» και το «κύρος του επαγγέλματος», δ) υποβαθ- μισμένοι στη συνείδηση των υποψηφίων είναι οι υπόλοιποι παράγοντες (το σχολείο, οι φίλοι – συμμαθητές, το ρεύμα της εποχής και ο Σ.Ε.Π.)

3. 2. Καταληκτικές παρατηρήσεις

Μία από τις βασικές διαπιστώσεις αυτής της έρευνας είναι η μεγάλη επίδραση που ασκεί ο παράγοντας «προοπτικές για επαγγελματική αποκατάσταση» στη λήψη των αποφάσεων των μαθητών. Αυτό σημαίνει ότι το φάσμα της ανεργίας ωθεί τους νέους να επιλέγουν σχολές από τις οποίες πιστεύουν ότι θα έχουν περισσότερες πιθα- νότητες να ενταχθούν στην αγορά εργασίας. Το γεγονός ότι η ανεργία των πτυχιού- χων στη χώρα μας είναι μεγάλη, εκτός των άλλων, σημαίνει ότι πολλοί νέοι επιλέ- γουν κορεσμένα επαγγέλματα, επαγγέλματα στα οποία το ισοζύγιο της προσφοράς και της ζήτησης είναι αρνητικό. Στις επιλογές αυτές οδηγούνται είτε από άγνοια είτε από την επίδραση του οικογενειακού περιβάλλοντος και κυρίως των γονέων τους, οι οποίοι συχνά διοχετεύουν στα παιδιά τους δικές τους επιθυμίες και προσδοκίες. Ό- μως, ενώ έχουμε ανώτατη παιδεία για όλους, φαίνεται ότι δεν έχουμε πανεπιστημιακή απασχόληση για όλους. Οι κακές επαγγελματικές επιλογές οδηγούν στη σπατάλη πο- λύτιμου χρόνου και οικογενειακού εισοδήματος και καθιστούν αβέβαιο το εργασιακό μέλλον των νέων. Ο ρόλος των γονέων στη λήψη των αποφάσεων παραμένει αρκετά σημαντικός. Σε πολλές περιπτώσεις όμως ο ρόλος αυτός είναι αρνητικός, γιατί πολλοί

γονείς δεν είναι ενημερωμένοι σχετικά με το τι συμβαίνει στην αγορά εργασίας. Από την άλλη η ελληνική οικογένεια, παρότι βλέπει ότι τα ποσοστά ανεργίας των πτυχιούχων είναι υψηλά, εντούτοις εξακολουθεί να προωθεί τα παιδιά της σε σχολές ανεξάρτητα από τις προοπτικές απασχόλησης και πολλές φορές ανεξάρτητα από τις ικανότητες και τις κλίσεις τους.

Μια άλλη σημαντική διαπίστωση είναι η υποβάθμιση του ρόλου του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού στις αποφάσεις των μαθητών. Μετά από τόσα χρόνια εφαρμογής του, ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός απέτυχε στο να επηρεάσει τους μαθητές. Οι αναλύσεις της αγοράς εργασίας φαίνεται ότι καθυστερούν να φτάσουν στους μαθητές. Αυτό το γεγονός πρέπει να προβληματίσει και να δραστηριοποιήσει ανάλογα τους υπεύθυνους. Η σύνδεση της αγοράς εργασίας με το σχολείο είναι άμεση ανάγκη. Η αύξηση της ανεργίας δημιουργεί την ανάγκη παροχής υπηρεσιών, τόσο στους μαθητές που θα πάρουν τις εκπαιδευτικές – επαγγελματικές αποφάσεις τους όσο και στους ανέργους που θα χρειάζονται επαναπροσανατολισμό, για να διατηρήσουν την ικανότητά τους ως απασχολήσιμοι. Οι λειτουργοί προσανατολισμού πρέπει να ενημερώνουν τους μαθητές αλλά και τους γονείς για την κατάσταση που επικρατεί στην αγορά εργασίας.

Ο ρόλος της επίδοσης των μαθητών στις αποφάσεις τους αποδείχτηκε ότι είναι καθοριστικός. Η μεγάλη πλειοψηφία των υποκειμένων της έρευνας (πάνω από το 70%) έχει επίδοση «Άριστα» και «Λίαν καλώς». Αυτό σημαίνει ότι οι περισσότεροι μαθητές είναι ή αριστούχοι ή πολύ καλοί. Αντανακλά όμως σήμερα η βαθμολογία τις πραγματικές ικανότητες των μαθητών; Είναι κοινή διαπίστωση ότι στις τελευταίες δεκαετίες έχει αλλάξει η αντίληψη για την αξιολόγηση των μαθητών, όχι μόνο στη δευτεροβάθμια αλλά και στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, που εδώ μας ενδιαφέρει, παρατηρείται μεγάλη επιείκεια στην αξιολόγηση των μαθητών, περισσότερο στην προφορική και λιγότερο στη γραπτή βαθμολογία. Κατά τη γνώμη των περισσότερων εκπαιδευτικών, αυτή η πρακτική αφενός αποβαίνει σε βάρος των καλών μαθητών, αφού στην πράξη περιορίζει τη βαθμολογική κλίμακα, και αφετέρου παρέχει λανθασμένες πληροφορίες στους μαθητές για τις ικανότητές τους. Θεωρούμε ότι πρέπει να επανεξεταστεί ο τρόπος αξιολόγησης των μαθητών, αφενός, για να μην αισθάνονται αδικημένοι οι πραγματικά καλοί μαθητές, και αφετέρου, για να παρέχονται στους μαθητές ρεαλιστικές πληροφορίες για τις ικανότητές τους.

Τέλος από την εμπειρία μας στο σχολείο διαπιστώσαμε ότι η σύνδεση της δευτεροβάθμιας με την τριτοβάθμια εκπαίδευση και το σύστημα εισαγωγής στα πα-

νεπιστήμια έχουν αρνητικές επιπτώσεις τόσο στη στάση των μαθητών απέναντι στο σχολείο όσο και στην ψυχοσωματική τους υγεία. Το σχολείο και οι καθηγητές έχουν απαξιωθεί στα μάτια τους, κατηγοριοποιούν τη γνώση σε χρήσιμη και άχρηστη και ασχολούνται μόνο με τα μαθήματα της κατεύθυνσής τους. Τα φροντιστήρια έχουν αναλάβει το ρόλο της προετοιμασίας τους για τις Πανελλήνιες Εξετάσεις, γι' αυτό και έχουν προγραμματίσει και προχωρούν κατά τέτοιο τρόπο την ύλη των Πανελληνίων Εξετάσεων, ώστε οι μαθητές από τη Β' λυκείου να βρίσκονται στις τάξεις τους για πολλές ώρες την εβδομάδα. Έτσι οι μαθητές δεν έχουν καθόλου ελεύθερο χρόνο, όχι φυσικά για άλλες δραστηριότητες αλλά ούτε για ξεκούραση, αφού από το πρωί ως το μεσημέρι είναι στο σχολείο, το απόγευμα στο φροντιστήριο και στα ιδιαίτερα μαθήματα και το βράδυ στο σπίτι προετοιμάζονται για την επόμενη μέρα. Πηγαίνουν στο σχολείο κουρασμένοι και πολλές φορές άπνοι, ενώ στα διαλείμματα προσπαθούν να λύσουν τις ασκήσεις για το φροντιστήριο. Και βέβαια υφίστανται όλη αυτήν την ταλαιπωρία, για να καταφέρουν να εισαχθούν σε κάποια σχολή, από την οποία, όταν αποφοιτήσουν, το πιθανότερο είναι ότι τους περιμένει η ανεργία, η υποαπασχόληση ή η ετεροαπασχόληση. Η αποσύνδεση, λοιπόν, της δευτεροβάθμιας από την τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι πλέον επιτακτική ανάγκη, ώστε το λύκειο να ασκεί το ρόλο του ως σχολείο γενικής μόρφωσης και όχι ως ένα «αναγκαστικό» πέρασμα των μαθητών στην πορεία τους προς το πανεπιστήμιο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
Ερευνήτρια: Μκιληγιάννου Καίτη

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Αγαπητέ μαθητή, αγαπητή μαθήτριά

Οι εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές σου, εκτός από σένα και τους γονείς σου, απασχολούν και το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Η μελέτη των παραμέτρων που σχετίζονται με τις επιλογές αυτές είναι όχι απλά χρήσιμη αλλά και αναγκαία από κάθε άποψη.

Το ερωτηματολόγιο που κρατάς στα χέρια σου είναι το εργαλείο της έρευνάς μου με θέμα «Οι εκπαιδευτικές και επαγγελματικές αποφάσεις των μαθητών της Γ' Λυκείου». Ο στόχος της έρευνας είναι η μελέτη των παραγόντων που παίζουν καθοριστικό ρόλο στη λήψη αυτών των αποφάσεων.

Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και τα στοιχεία που θα συλλεχθούν θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για τους σκοπούς της συγκεκριμένης έρευνας.

Χωρίς τη συμβολή σου η έρευνα αυτή είναι αδύνατο να πραγματοποιηθεί. Για το λόγο αυτό θέλω ειλικρινά να σε ευχαριστήσω για τη συμμετοχή σου και το χρόνο που θα διαθέσεις για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

Αφού διαβάσεις προσεκτικά τις παρακάτω ερωτήσεις, βάλε ένα σταυρό (+) στο τετραγωνάκι που αντιστοιχεί στην απάντησή σου ή διατύπωσε σύντομα, αλλά και καθαρά την άποψή σου ή την πληροφορία, όπου αυτή χρειάζεται.

Προσοχή: Είναι απαραίτητο να απαντήσεις σε όλες τις ερωτήσεις

Συμπλήρωσε με ακρίβεια τα παρακάτω στοιχεία:

1. Το φύλο σου.

Αγόρι

Κορίτσι

2. Τύπος Λυκείου.

α. Γενικό

β. Τ.Ε.Ε.

3. Έδρα του σχολείου σου.

α. Ιωάννινα

β. Άρτα

4. Ο γενικός βαθμός σου στη Β' Λυκείου (αριθμητικά):

5. Παρακολουθείς μαθήματα σε φροντιστήριο; Αν απαντήσεις «ναι», πόσες ώρες την εβδομάδα παρακολουθείς;

α. Ναι Ώρες

β. Όχι

6. Παρακολουθείς ιδιαίτερα μαθήματα; Αν απαντήσεις «ναι», πόσες ώρες την εβδομάδα παρακολουθείς;

- α. Ναι Ωρες
β. Όχι

7. Το επάγγελμα του πατέρα σου με ακρίβεια.

Απάντηση:

8. Το επάγγελμα της μητέρας σου με ακρίβεια (αν δεν εργάζεται γράψε «οικιακά»).

Απάντηση:

9. Γραμματικές γνώσεις των γονιών σου.

Πατέρας

Μητέρα

α. Μερικές τάξεις Δημοτικού	☐	Μερικές τάξεις Δημοτικού	☐
β. Απόφοιτος Δημοτικού	☐	Απόφοιτη Δημοτικού	☐
γ. Απόφοιτος Γυμνασίου	☐	Απόφοιτη Γυμνασίου	☐
δ. Απόφοιτος Λυκείου	☐	Απόφοιτη Λυκείου	☐
ε. Πτυχιούχος Α.Ε.Ι.	☐	Πτυχιούχος Α.Ε.Ι.	☐
στ. Πτυχιούχος Τ.Ε.Ι.	☐	Πτυχιούχος Τ.Ε.Ι.	☐
ζ. Μεταπτυχιακό	☐	Μεταπτυχιακό	☐

10. Ηλικία των γονιών σου σε έτη.

- α. Πατέρας
β. Μητέρα

11. Πόσα αδέρφια έχεις;

- α. Ένα
β. Δύο
γ. Τρία ή και περισσότερα
δ. Κανένα

12. Σκοπεύεις να σπουδάσεις σε σχολές των Α.Ε.Ι. – Τ.Ε.Ι.;

- α. Ναι
β. Όχι. Με ενδιαφέρει μόνο το απολυτήριο του Λυκείου.

13. Αν είσαι μαθητής/ τρια Ενιαίου Λυκείου, ποια κατεύθυνση έχεις επιλέξει;

- α. Θετική
β. Θεωρητική
γ. Τεχνολογική

14. Αν είσαι μαθητής/τρια Τ.Ε.Ε., ποιο τομέα παρακολουθείς;

- α. Μηχανολογικό
β. Ηλεκτρονικό
γ. Ηλεκτρολογικό
δ. Εφαρμοσμένων τεχνών
ε. Κλωστοϋφαντουργίας και ένδυσης
στ. Κατασκευών
ζ. Οικονομίας και Διοίκησης
η. Γεωπονίας, Τροφίμων και Περιβάλλοντος
θ. Υγείας και Πρόνοιας
ι. Χημικών Εργαστηριακών Εφαρμογών
ια. Πληροφορικής – Δικτύων Η/Υ
ιβ. Αισθητικής – Κομμωτικής
ιγ. Ναυτικός - Ναυτιλιακός

15. Αυτή τη στιγμή έχεις επιλέξει σε ποια συγκεκριμένη σχολή επιθυμείς να εισαχθείς; (Να μην απαντήσουν όσοι ενδιαφέρονται μόνο για το απολυτήριο Λυκείου).

- α. Ναι
β. Όχι

16. Αν στην προηγούμενη ερώτηση η απάντησή σου είναι «ναι», σημείωσε ποια είναι αυτή η σχολή.

Απάντηση:

17. Έχεις αποφασίσει ακριβώς ποιο επάγγελμα θέλεις να ασκήσεις μετά τις σπουδές σου, ακόμα κι αν αυτές σταματήσουν στο απολυτήριο Λυκείου;

- α. Ναι
- β. Όχι

18. Αν στην προηγούμενη ερώτηση η απάντησή σου είναι «ναι», σημείωσε ακριβώς ποιο είναι αυτό το επάγγελμα (π.χ. αν έχεις επιλέξει τη σχολή της Νομικής, γράψε ακριβώς: δικηγόρος, συμβολαιογράφος, δικαστικός, κ.λ.π και όχι γενικά «νομικός»).

Απάντηση:

19. Ποιοι από τους παρακάτω παράγοντες σε επηρέασαν στην επιλογή της κατεύθυνσης (αν είσαι μαθητής/τρια Ενιαίου Λυκείου) ή του τομέα (αν είσαι μαθητής/τρια Τ.Ε.Ε.), της σχολής και του επαγγέλματος. (Μπορείς να σημειώσεις όσους παράγοντες πιστεύεις ότι σε επηρέασαν).

- α. Οι γονείς
- β. Οι φίλοι και οι συμμαθητές
- γ. Το ρεύμα της εποχής
- δ. Το σχολείο γενικά
- ε. Οι καθηγητές του φροντιστηρίου
- στ. Τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας
- ζ. Τα αποτελέσματα προηγούμενων Πανελλήνιων Εξετάσεων
- η. Οι προοπτικές για επαγγελματική αποκατάσταση
- θ. Το κύρος του επαγγέλματος ή της σχολής
- ι. Η εκτίμηση των ικανοτήτων ή των αδυναμιών σου, των ενδιαφερόντων σου, των κλίσεων και η βαθμολογία σου στα μαθήματα.
- ια. Η συμπάθεια ή η αντιπάθειά σου προς ορισμένα μαθήματα.
- ιβ. Ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός

20. Η επιλογή της σχολής τελικά θα γίνει με βάση την επίδοσή σου στις Πανελλήνιες Εξετάσεις;

- α. Ναι
- β. Όχι

21. Αν η επίδοσή σου στις Πανελλήνιες Εξετάσεις δεν σου δώσει τη δυνατότητα να εισαχθείς στη σχολή που επιθυμείς, θα ξαναδοκιμάσεις την επόμενη χρονιά;

- α. Ναι
- β. Όχι

22. Αν η σχολή στην οποία τελικά εισαχθείς, δεν οδηγεί στο επάγγελμα που επιθυμείς, πώς σκέφτεσαι να αντιμετωπίσεις το επάγγελμά σου;

- α. Θα προσαρμοστώ στις απαιτήσεις του
- β. Θα το ασκήσω για να επιβιώσω
- γ. Θα το κάνω ως αγγαρεία

23. Οι επιλογές σου έγιναν με σύμφωνη τη γνώμη των γονιών σου ή υπήρχε διαφωνία μεταξύ σας;

- α. Έγιναν με σύμφωνη γνώμη
- β. Υπήρχε διαφωνία

24. Κατά το τελευταίο διάστημα, πριν κάνεις τις επιλογές σου, οι σχέσεις μέσα στην οικογένειά σου ήταν:

- α. Πολύ αρμονικές
- β. Απλά καλές
- γ. Όχι αρμονικές

Σ' ευχαριστώ και πάλι για τη συνεργασία σου και εύχομαι επιτυχία στις επιλογές σου.

ΠΙΝΑΚΕΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. Ομαδοποίηση επαγγελματιών πατέρων

Ομάδα 1: εργάτες και απασχολούμενοι στον πρωτογενή τομέα: εργάτης, αγρότης, κτηνοτρόφος, υλοτόμος, κ.λ.π.
Ομάδα 2: ειδικευμένοι τεχνίτες και χειριστές μεταφορικών μέσων: ηλεκτρολόγος, επιπλοποιός, αυτοκινητιστής, υδραυλικός, οικοδόμος, σιδηρουργός, μηχανοτεχνίτης, φανοποιός, κ.λ.π.
Ομάδα 3: έμποροι: καταστηματάρχης, περιπτεράς, αρτοποιός, κρεοπώλης, ζαχαροπλάστης, ανθοπώλης, κ.λ.π.
Ομάδα 4: υπάλληλοι: δημόσιος υπάλληλος, ιδιωτικός υπάλληλος, υπάλληλος Ο.Τ.Ε., Δ.Ε.Η., υπάλληλος τράπεζας, γραμματέας, κ.λ.π.
Ομάδα 5: παροχής υπηρεσιών: αστυνομικός, πυροσβέστης, ταξιτζής, πωλητής, σερβιτόρος, νοσηλεύτης, κ.λ.π.
Ομάδα 6: επιχειρηματίες και ανώτεροι διοικητικοί υπάλληλοι: αξιωματικός; στρατού, διευθυντής ξενοδοχείων, κ.λ.π.
Ομάδα 7: επιστήμονες και ελεύθεροι επαγγελματίες: εκπαιδευτικός, αρχιτέκτονας, δικηγόρος, γιατρός, οικονομολόγος, λογιστής, κ.λ.π.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2. Ομαδοποίηση επαγγελματιών μητέρων

Ομάδα 1: εργάτριες: ανειδίκευτη εργάτρια, καθαρίστρια, οικιακή βοηθός, κ.λ.π.
Ομάδα 2: έμποροι: ιδιοκτήτρια: βιβλιοπωλείου, καθαριστηρίου, ανθοπωλείου, καφετέριας, κ.λ.π.
Ομάδα 3: υπάλληλοι: υπάλληλος: Ο.Τ.Ε, Δ.Ε.Η., Τράπεζας, δημόσια υπάλληλος, δημοτική υπάλληλος, ιδιωτική υπάλληλος, γραμματέας, κ.λ.π.
Ομάδα 4: παροχής υπηρεσιών: νοσηλεύτρια, αισθητικός, κομμώτρια, τραπεζοκόμος, σχολικός φύλακας, κ.λ.π.
Ομάδα 5: επιστήμονες και ελεύθερες επαγγελματίες: εκπαιδευτικός, δικηγόρος, γιατρός, λογίστρια, φυσιοθεραπεύτρια, κ.λ.π.
Ομάδα 6: οικιακά

ΠΙΝΑΚΑΣ 3. Ομαδοποίηση των σχολών που επέλεξαν οι μαθητές

1. Σχολές που παράγουν εκπαιδευτικούς: Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Φιλοσοφίας - Παιδαγωγικής & Ψυχολογίας, , Ιστορίας & Αρχαιολογίας, Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπ/σης, Παιδαγωγικό Νηπιαγωγών, Βιολογίας, Πληροφορικής, Μαθηματικών, Επιστήμες Φυσικής Αγωγής & Αθλητισμού.
2. Σχολές που οδηγούν σε ελεύθερο επάγγελμα: Νομικής, Ψυχολογίας, Διερμηνείας & Μετάφρασης
3. Σχολές Υγείας: Ιατρικής, Οδοντιατρικής, Κτηνιατρικής, Φαρμακευτικής, Μαιευτικής, Νοσηλευτικής, Διατροφής & Διαιτολογίας, Λογοθεραπείας,
4. Πολυτεχνικές σχολές: Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Πολιτικών Μηχανικών, Ηλεκτρολόγων Μηχανικών & Μηχανικών Υπολογιστών, Χημικών Μηχανικών, Μηχανικών Η/Υ Τηλεπικοινωνιών & Δικτύων
5. Οικονομικές Σχολές: Μάρκετινγκ & Επικοινωνίας, Διεθνών Ευρωπ. Οικον. & Πολιτικών Σπουδών, Οργάνωση και Διοίκηση Επιχειρήσεων
6. Στρατιωτικές και Αστυνομικές Σχολές: Ικάρων, Ικάρων (ΣΙ) Μηχανικοί, Ευελπίδων (ΣΣΕ) - Όπλα, Ναυτικών Δοκίμων, Τεχνικών Υπαξιωματικών Αεροπορίας (Σ.Τ.Υ.Α.), Αξιωματικών Ελληνικής Αστυνομίας, Αστυφυλάκων

ΠΙΝΑΚΑΣ 4. Ομαδοποίηση επαγγελματιών που επέλεξαν οι μαθητές

Ομάδα 1: ειδικευμένοι τεχνίτες ή χειριστές μεταφορικών μέσων: αυτοκινητιστής, επιλοποιός, σιδηρουργός, φανοποιός, ξυλουργός, υδραυλικός, κ.λ.π.
Ομάδα 2: εμπορικά επαγγέλματα: έμπορος
Ομάδα 3: παροχής υπηρεσιών: κοινωνικός λειτουργός, ρεσεψιονίστας , κομμώτρια, νοσηλεύτης/τρια, κ.λ.π,
Ομάδα 4: επιστήμονες ή ελεύθεροι επαγγελματίες: διερμηνέας – μεταφραστής, κτηνίατρος, διαιτολόγος, δικηγόρος, δικαστικός, ιατροδικαστής, δημοσιογράφος, διαφημιστής, μηχανικός Η/Υ, αρχιτέκτονας, οικονομολόγος, λογιστής, προγραμματιστής, βιολόγος, ψυχολόγος, καθηγητής, δάσκαλος, κ.λ.π
Ομάδα 5: στρατιωτικοί και σώματα ασφαλείας: στρατιωτικός, αστυνομικός

ΠΙΝΑΚΑΣ 5. Προβλέψεις για 14 επαγγελματικές κατηγορίες στο σύνολο της χώρας

Οι 14 κατηγορίες επαγγελματιών		Προοπτικές ισοζυγίων με τρίβαθμη κλίμακα
	A. Πρωτογενής τομέας (γεωργία κ.λ.π.)	
1.	Γεωργία, Κτηνοτροφία, Αλιεία, Μεταλλεία, Γεωλογία, Δάση	*
	B. Δευτερογενής τομέας (Κατασκευές, Βιομηχανία)	
2.	Κατασκευές	**
3.	Χημεία, Ενέργεια, Φάρμακα, Τρόφιμα, Ποτά	*
4.	Μηχανολογία, Σιδηρουργία, Ξυλουργία, Υαλουργία	**
5.	Κλωστοϋφαντουργία, Ένδυση, Υπόδηση	*
	Γ. Τριτογενής τομέας (υπηρεσίες)	
6.	Πληροφορική, Τηλεπικοινωνίες	***
	6.1. Λογισμικό (Software)	***
	6.2. Υλισμικό (Hardware)	***
7.	Οικονομία, Διοίκηση, Τράπεζες, Ασφάλειες, Εμπόριο, Νομικά Επαγγέλματα	**
	7.1. Οικονομία, Διοίκηση	**
	7.2. Τράπεζες, Ασφάλειες	**
	7.3. Εμπόριο	**
	7.4. Νομικά Επαγγέλματα	*
8.	Μεταφορές, Ναυτιλία	**
9.	Τουρισμός, Επισιτισμός, Ψυχαγωγία, Αθλητισμός	***
10.	Ενημέρωση και Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας	*
11.	Καλές, Εφαρμοσμένες και Γραφικές Τέχνες	*
12.	Υγεία, Πρόνοια	**
13.	Εκπαίδευση, Θεωρητικές Επιστήμες	*
	13.1. Παιδαγωγικά, Φιλολογία, Ξένες Γλώσσες	*
	13.2. Ιστορία, Αρχαιολογία, Εθνογραφία, Γεωγραφία	*
	13.3. Κοινωνιολογία, Διεθνολογία, Πολιτικές Επιστήμες	*
	13.4. Φυσικομαθηματικές Επιστήμες	*
14.	Στρατιωτικά, Αστυνομικά, Εκκλησιαστικά και Επαγγέλματα του Δημόσιου τομέα	***
	14.1. Στρατιωτικά και Αστυνομικά Επαγγέλματα	***
	14.2. Εκκλησιαστικά επαγγέλματα - Λειτουργήματα	***
	14.3. Επαγγέλματα του Δημόσιου Τομέα	***

ΠΙΝΑΚΑΣ 6. Επιλεγμένα επαγγέλματα που συνδέονται με την τριτοβάθμια εκπαίδευση (Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι.) ή με μεταπτυχιακές σπουδές (Μ.Σ.) και έχουν θετικές (), ή πολύ θετικές (***) προοπτικές**

Αγροτοοικονομολόγος (Μ.Σ., Α.Ε.Ι)	**	Οικονομολόγος – φοροτεχνικός (Α.Ε.Ι.)	***
Αισθητικός (Τ.Ε.Ι.)	**	Περιβαλλοντολόγος (Α.Ε.Ι.)	**
Αρχιτέκτονας – Μηχανικός (Α.Ε.Ι)	**	Πιλότος (Ικάρων και ειδικές Σχολές)	**
Γεωπόνος (Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι)	**	Πληροφορικός (Α.Ε.Ι)	**
Γυμναστής (Α.Ε.Ι)	**	Πληροφορικός δικτύων (Α.Ε.Ι)	***
Διαιτολόγος (Α.Ε.Ι και Τ.Ε.Ι)	**	Πληροφορικός – Ηλεκτρ. Μηχανικός (Μ.Σ., Α.Ε.Ι.)	***
Εκπαιδευτικός – Μηχανολόγος (Α.Ε.Ι και Τ.Ε.Ι)	**	Πληροφορικός – Μηχανικός (Μ.Σ., Α.Ε.Ι.)	***
Εκπαιδευτικός – Πληροφορικός (Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι)	**	Πληροφορικός – Οικονομολόγος (Μ.Σ., Α.Ε.Ι.)	***
Ελεγκτής ποιότητας (Μ. Σ., Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι)	**	Πολιτικός Μηχανικός (Α.Ε.Ι.)	**
Εμποροπλοίαρχος (Σχολές Υ.Ε.Ν) (Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι)	**	Στέλεχος Τουριστικών Επιχειρήσεων (Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι)	**
Ιχθυολόγος (Μ.Σ., Α.Ε.Ι, και Τ.Ε.Ι.)	***	Συγκοινωνιολόγος (Μ.Σ., Α.Ε.Ι)	**
Κοινωνικός λειτουργός (Α.Ε.Ι και Τ.Ε.Ι)	**	Σύμβουλος καριέρας και ανθρώπινου δυναμικού Μ.Σ., Α.Ε.Ι.)	**
Κτηνίατρος (Α.Ε.Ι)	**	Τεχνολόγος – Ακτινολόγος (Τ.Ε.Ι)	***
Λογιστής (Τ.Ε.Ι)	**	Τεχνολόγος αντιρρύπανσης (Τ.Ε.Ι)	**
Λογοθεραπευτής (Τ.Ε.Ι.)	**	Τεχνολόγος αρτοποιίας, ζαχαροπλαστικής (Τ.Ε.Ι.)	***
Μηχανικός Εμπορικού Ναυτικού (Σχολές Υ.Ε.Ν.)	**	Τεχνολόγος γραφικών τεχνών (Τ.Ε.Ι.)	***
Μηχανικός Οικονομίας και Διοίκησης – Project Manager (Μ.Σ., Α.Ε.Ι)	***	Τεχνολόγος – Διακοσμητής (Τ.Ε.Ι)	**
Μηχανικός Περιβάλλοντος (Α.Ε.Ι)	**	Τεχνολόγος δομικών έργων (Τ.Ε.Ι)	***
Μηχανικός χωροταξίας και περιφερειακής ανάπτυξης (Α.Ε.Ι.)	**	Τεχνολόγος – Ηλεκτρολόγος (Τ.Ε.Ι)	***
Μηχανολόγος – Μηχανικός (Α.Ε.Ι)	**	Τεχνολόγος – Ηλεκτρονικός (Τ.Ε.Ι.)	***
Μηχανολόγος τροφίμων (Α.Ε.Ι.)	**	Τεχνολόγος ιατρικών εργ/ρίων (Τ.Ε.Ι.)	***
Νοσηλεύτης (Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι)	**	Τεχνολόγος – Οινολόγος (Τ.Ε.Ι.)	**
Ξεναγός (Τ.Ε.Ι.)	**	Τεχνολόγος οχημάτων (Τ.Ε.Ι.)	***
Οικονομοδιοικητικός (Τ.Ε.Ι)	**	Τεχν/γος Πληρ/ρικής και δικτύων (Τ.Ε.Ι.)	***
Οικονομοδιοικητικός Γεωργίας (Τ.Ε.Ι.)	**	Τεχνολόγος – Πληροφορικός (Τ.Ε.Ι.)	***
Οικονομοδιοικητικός έργων (Τ.Ε.Ι)	***	Τεχνολόγος – Σχεδιαστής ξύλου και επίπλων (Τ.Ε.Ι.)	**
Οικονομοδιοικητικός - Πληροφορικός (Τ.Ε.Ι.)	***	Τεχνολόγος τροφίμων (Τ.Ε.Ι.)	***
Οικονομοδιοικητικός υγείας και πρόνοιας (Τ.Ε.Ι.)	**	Τεχνολόγος υλικών (Τ.Ε.Ι.)	**
Οικονομολόγος (Α.Ε.Ι.)	**	Φυλόλογος – Διερμηνέας (Μ.Σ., Α.Ε.Ι.)	**
Οικονομολόγος διοίκησης – Διοικ. Επιγ/σεων (Μ.Σ., Α.Ε.Ι.)	***	Φυλόλογος – Εκπαιδευτικός Αγγλικής Γλώσσας (Α.Ε.Ι.)	**
Οικονομολόγος μεταφ. και ναυτ. (Μ.Σ., Α.Ε.Ι και Τ.Ε.Ι)	**	Φοροτεχνικός (Α.Ε.Ι.)	***
Οικονομολόγος – Μηχανολόγος (Μ.Σ., Α.Ε.Ι)	***	Φυσιοθεραπευτής (Τ.Ε.Ι.)	**
Οικονομολόγος πωλήσεων (Α.Ε.Ι.)	**	Ψυχολόγος (Α.Ε.Ι.)	**

ΠΙΝΑΚΑΣ 7. Επιλεγμένα επαγγέλματα που συνδέονται με την τριτοβάθμια εκπαίδευση και έχουν περιορισμένες ή αρνητικές προοπτικές

Αεροναυπηγός (Μ.Σ., Α.Ε.Ι)	*	Λαογράφος (Α.Ε.Ι)	*
Ανθρωπολόγος, Εθνολόγος (Α.Ε.Ι)	*	Μεταλλειολόγος (Α.Ε.Ι)	*
Αρχαιολόγος (Α.Ε.Ι)	*	Μηχανικός ορυκτών πόρων (Α.Ε.Ι)	*
Αρχαιολόγος – Ιστορικός (Α.Ε.Ι)	*	Μουσικός	*
Αστρονόμος (Α.Ε.Ι)	*	Ναυπηγός (Α.Ε.Ι)	*
Βιβλιοθηκονόμος – Αρχαιολ. (Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι.)	*	Νηπιαγωγός (Α.Ε.Ι)	*
Βιολόγος (Α.Ε.Ι)	*	Οδοντίατρος (Α.Ε.Ι)	*
Γεωγράφος (Α.Ε.Ι)	*	Πολιτικός επιστήμονας (Α.Ε.Ι)	*
Γεωλόγος (Α.Ε.Ι)	*	Σεισμολόγος (Α.Ε.Ι)	*
Γιατρός (Α.Ε.Ι)	*	Σκηνοθέτης	*
Δημοσιογράφος	*	Τεχνολ. Κλωστοϋφαντουργίας (Τ.Ε.Ι)	*
Διεθνολόγος (Μ.Σ., Α.Ε.Ι)	*	Τεχνολόγος – Ναυπηγός (Τ.Ε.Ι)	*
Δικηγόρος (Α.Ε.Ι)	*	Τεχνολόγος – Οδοντοτεχνίτης (Τ.Ε.Ι)	*
Εκτελωνιστής	*	Τεχνολόγος πετρελαίου (Τ.Ε.Ι)	*
Ζωγράφος – Εικαστικός	*	Τεχνολόγος – Φαρμακοποιός (Τ.Ε.Ι)	*
Ηθοποιός	*	Φαρμακοποιός (Α.Ε.Ι)	*
Θεατρολόγος (Α.Ε.Ι)	*	Φιλολόγος (Α.Ε.Ι)	*
Θεολόγος (Α.Ε.Ι)	*	Φυσικός – Μαθηματικός (Α.Ε.Ι)	*
Ιστορικός (Α.Ε.Ι)	*	Χημικός (Α.Ε.Ι)	*
Καθηγητής Γυμν. και Λυκείου (Α.Ε.Ι)	*	Χημικός – Μηχανικός (Α.Ε.Ι)	*
Κοινωνιολόγος (Α.Ε.Ι)	*	Χρηματιστής (Α.Ε.Ι)	*

ΠΙΝΑΚΑΣ 8. Επιλεγμένα επαγγέλματα που συνδέονται με αδιαβάθμητες ή μέσες σπουδές ή εμπειρικοί και έχουν θετικές () ή πολύ θετικές (***) προοπτικές**

Αλλαντοποιός, Τυροκόμος	**	Τεχνικός βιομ/νικών εγκατ/σεων (Ι.Ε.Κ.)	***
Αλουμινάς	**	Τεχνικός βιομ/κών ηλεκτρ/κών (Ι.Ε.Κ.)	***
Βοηθός ακτινολόγου	**	Τεχνικός διαδικτύου (Ι.Ε.Κ.)	***
Γεωτρυπανιστής	**	Τεχνικός ελέγχου ρύπανσης (Ι.Ε.Κ.)	**
Γυψαδόρος	***	Τεχνικός εργαλειομηχανών (Ι.Ε.Κ.)	***
Διανομέας εντύπων και δεμάτων	***	Τεχνικός εφαρμοστής μηχ/των (Ι.Ε.Κ.)	***
Διανομέας προϊόντων, δεμάτων	***	Τεχνικός ζωοτροφών (Ι.Ε.Κ.)	***
Επιλοποιός	***	Τεχνικός – Ηλεκτρονικός αυτ/των (Ι.Ε.Κ.)	***
Ηλεκτρολόγος	***	Τεχνικός θερμοκηπίων (Ι.Ε.Κ.)	***
Κλειδαράς	***	Τεχνικός ιχθυοκαλλιέργειας (Ι.Ε.Κ.)	***
Κομμωτής/τρια	***	Τεχνικός ραδιοτηλεόρασης (Ι.Ε.Κ.)	***
Κορνιζοποιός	**	Τεχνικός – Σχεδιαστής επίπλων (Ι.Ε.Κ.)	***
Μάγειρας, Ζαχαροπλάστης	***	Τεχνικός τυποποίησης κρέατος (Ι.Ε.Κ.)	**
Μαρμαροτεχνίτης	***	Τεχνίτης αεραγωγών	***
Ναύτης εμπορικού και επιβατικού ναυτικού	**	Τεχνίτης αναπαλαίωσης	***
Νοσοκόμος/α	**	Τεχνίτης αποφράξεων	***
Νοσοκόμος ατόμων με ψυχικές παθήσεις	***	Τεχνίτης αποστειρώσεων	**
Νοσοκόμος μονάδων εντατικής θεραπείας	**	Τεχνίτης γραφικών τεχνών (Ι.Ε.Κ.)	***
Οδηγός λεωφορείου, φορτηγού, νταλίκας	**	Τεχνίτης – Ηλεκτρονικός (Ι.Ε.Κ.)	***
Οικιακή βοηθός	**	Τεχνίτης κεραμικής αγγειοπλαστικής	**
Οινοποιός	**	Τεχνίτης μεταλλικών κατασκευών	**
Πατωματζής, Πλακάς, Τζαμάς	**	Τεχνίτης μηχανών αυτοκινήτων	**
Πετρομάστορας, Τζακάς, Γυψαδόρος	***	Τεχνίτης μονώσεων	***
Συγκολλητής και κόπτης μαρμάρων	***	Τεχνίτης συντήρησης έργων τέχνης	**
Συντηρητής εγκαταστάσεων	***	Τεχνίτης συντηρητής λεβητοστασιών	***
Σχεδιαστής μόδας, μοντελίστ	**	Τεχνίτης τροφίμων	**
Σωληνουργός	***	Τεχνίτης χειριστής εργαλειομηχανών	***
Τεχνικός αμαξωμάτων (Ι.Ε.Κ.)	**	Τεχνίτης ψηφιογραφίας, υαλουργίας	**
Τεχνικός ανελκυστήρων (Ι.Ε.Κ.)	***	Τορναδόρος, Πρεσαδόρος	***
Τεχνικός ανθοκομίας (Ι.Ε.Κ.)	***	Υδραυλικός, Ψυκτικός	***
Τεχνικός αρδεύσεων (Ι.Ε.Κ.)	**	Υπάλληλος εξωτερικών εργασιών	***
Τεχν. Ασφαλείας συστ/των Η/Υ (Ι.Ε.Κ.)	***	Φύλακας ασφαλείας	**
Τεχν. αυτοκ/των – οχημάτων (Ι.Ε.Κ.)	***	Φυσιοθεραπευτής	**
Τεχνικός βιολογικής – οικολογικής γωργίας (Ι.Ε.Κ.)	***	Χειριστής εκσκαφών	**

ΠΙΝΑΚΑΣ 9. Επιλεγμένα επαγγέλματα που συνδέονται με αδιαβάθμητες ή μέσες σπουδές ή εμπειρικοί που έχουν αρνητικές ή πολύ αρνητικές προοπτικές

Βρεφονηπιοκόμος	*	Οδοντοτεχνίτης	*
Γανωτής	*	Παραγωγός ραδιοφώνου	*
Ειδικός αεροπορικών εταιρειών (Ι.Ε.Κ.)	*	Παρασκευαστής φαρμάκων	*
Ειδικός προσχολικής αγωγής (Ι.Ε.Κ.)	*	Ταμίας	*
Εικονολήπτης	*	Τεχνίτης ναυπηγείων	*
Ηχολήπτης	*	Τεχνίτης – Υφαντουργός	*
Θυρωρός	*	Υλικά οδοντοτεχνικής ορθοδοντικής	*
Κοπτοράπτης / τρια	*	Υπάλληλος γραφείου (και Ι.Ε.Κ.)	*
Μακιγιέρ	*	Χειριστής – δακτυλογράφος	*
Μοντέρ	*	Χειριστής κλωστοϋφαντουργικών μηχανημάτων	*
Μουσικός	*	Χειριστής πλεκτομηχανών	*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΥ – ΙΑΚΩΒΙΔΟΥ, Ν. (1989). Το σύστημα αξιών και η επίδρασή του στην επιλογή επαγγέλματος: Η ελληνική περίπτωση. *Εκπαίδευση και επάγγελμα*, 2, 155-163.
- ΒΑΓΓΕΡ, ΑΙΚ. (2004). Σχολικοί παράγοντες που επηρεάζουν τον προσανατολισμό των μαθητών. Στο: Κασσωτάκης Μ. (Επιμ.), *Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός* (σελ. 441-446), Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.
- ΒΑΓΓΕΡ, ΑΙΚ. (2004). Ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Στο Κασσωτάκης Μ. (Επιμ.), *Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός*, (σελ. 421-432). Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.
- ΒΑΡΜΑΖΗΣ, Ν. (2001). Από τη μέση εκπαίδευση προς το Πανεπιστήμιο και τανάπαλιν: Σχέσεις υποταγής και υπονόμησης των εκπαιδευτικών βαθμίδων. *Νέα Παιδεία*, 100, 79-86.
- BOURDIEU, P., PASSERON, J. – C. (1996). Οι κληρονόμοι, μετάφραση: Ν. Παναγιωτόπουλος – Μ. Βιδάλη. Αθήνα: Ινστιτούτο του Βιβλίου – Α. Καρδαμίτσα.
- ΓΕΩΡΓΑΣ, Δ., ΜΠΕΖΕΒΕΓΚΗΣ, Η., ΓΙΑΝΝΙΤΣΑΣ, Ν. (1991). Εμπειρίες, στάσεις και προσδοκίες μαθητών και φοιτητών από το Λύκειο, τον Σ.Ε.Π. και το Πανεπιστήμιο. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 18-19, Οκτώβριος & Δεκέμβριος, 43-66.
- ΓΕΩΡΓΟΥΣΗΣ, Π. (1995). Η επαγγελματική συμβουλευτική και ο ρόλος της οικογένειας στην επαγγελματική εξέλιξη του ατόμου. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 32-33, 29-44.
- ΓΚΑΡΗ, ΑΙΚ. (1992). Εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές των μαθητών στην Ελλάδα: Αξίες – στάσεις παραδοσιακές και σύγχρονες. Στο: Ε. Δημητρόπουλος (Επιμ.). (Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου Συμβουλευτικής – Προσανατολισμού, *Ευρώπη 2000: Τάσεις και προοπτικές στη Συμβουλευτική και τον Προσανατολισμό*, Αθήνα, Νοέμβριος 1992), Αθήνα: 1993, σσ. 204-216.
- ΓΛΥΚΑΤΖΗ – ΑΡΒΕΛΕΡ, Ε. (2007). «Η Ελλάδα έχει μανία με τις μεταρρυθμίσεις». *Ελευθεροτυπία*: Συνέντευξη 27-5-07.
- ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, Ε. (1984). Η λήψη εκπαιδευτικών – επαγγελματικών αποφάσεων. Μια διδακτική προσέγγιση του θέματος. *Λόγος και πράξη*, 22, 26-46.

- ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, Ε., ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ, Δ., ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Α., ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, Π. (1985). *Οι εκπαιδευτικές και επαγγελματικές αποφάσεις των μαθητών της Γ' Λυκείου: Υπόθεση κοινωνικής τάξης*; Θεσσαλονίκη: 1985.
- ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ., Ε. (1986). Παράγοντες που καθορίζουν τον επαγγελματικό προσανατολισμό των μαθητών του Λυκείου. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού, 1, Φθιν. 1986, 65-85.*
- ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, Ε. (1999β). Συμβουλευτική – Προσανατολισμός, Τόμος Δεύτερος, *Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας, (Η' Έκδ.), Αθήνα: Γρηγόρης.*
- ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, Ε. (2004). Η επαγγελματική ανάπτυξη του ατόμου και οι σχετικές θεωρίες, Στο: Κασσωτάκης Μ. (επιμ.), *Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός* (σελ. 101-166). Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.
- ΔΡΕΤΤΑΚΗΣ, Μ. (2007). Τα αίτια της υψηλής ανεργίας των πτυχιούχων ΑΕΙ – ΤΕΙ. *Ελευθεροτυπία: 10-5-07.*
- ΕΥΑΓΓΕΛΟΔΗΜΟΣ, Δ. (2007). Χωρίς ελπίδα και όραμα. *Κέρδος: 22-4-07.*
- ΗΛΙΑΔΗΣ, Ν. (1992). Προσανατολισμός και κατάρτιση στα πλαίσια της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς, Στο: Ε. Δημητρόπουλος (Επιμ.) (Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου Συμβουλευτικής – Προσανατολισμού, «*Ευρώπη 2000: Τάσεις και προοπτικές στη Συμβουλευτική και τον Προσανατολισμό*», Αθήνα, Νοέμβριος 1992), Αθήνα: 1993, σσ. 144-156.
- ΚΑΝΑΝΑ, Δ., ΚΑΜΑΡΙΑΝΟΣ, Γ., & ΜΕΤΑΛΛΙΔΟΥ, Π. (2002). Φύλο και Επαγγελματικός προσανατολισμός – Ο ρόλος των Μ.Μ.Ε. στην επιλογή επαγγέλματος από τα δύο φύλα. *Μέντορας 6, 18-28.*
- ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, Κ., ΜΑΥΡΟΜΑΡΑΣ, Κ., ΜΗΤΡΑΚΟΣ, Θ. (2003). Οι σπουδές δεν είναι πάντοτε διαβατήριο για την εργασία. *Οικονομικός ταχυδρόμος, Οκτώβριος 2003, 28-30.*
- ΚΑΝΤΑΣ, Α. (2004). Ψυχολογική διάγνωση των επαγγελματικών ενδιαφερόντων, κλίσεων και ικανοτήτων, Στο: Κασσωτάκης Μ. (επιμ.), *Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός* (σελ. 241-274). Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.
- ΚΑΣΣΩΤΑΚΗΣ, Μ. (1990). Η πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και η εκπαιδευτική κρίση στην Ελλάδα. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού, 14-15, 16-42.*
- ΚΑΣΣΩΤΑΚΗΣ, Μ. (2004). Η πληροφόρηση για τις σπουδές και τα επαγγέλματα και η μεθοδολογία της. Στο: Κασσωτάκης Μ. (επιμ.), *Συμβουλευτική και Επαγγελ-*

ματικός Προσανατολισμός, (σελ. 279-311). Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.

ΚΑΤΣΑΝΕΒΑΣ, Θ. (2002). *Επαγγέλματα του μέλλοντος και του παρελθόντος*. Αθήνα: Πατάκης.

ΚΑΤΣΑΝΕΒΑΣ, Θ. (2004). Το ισοζύγιο προσφοράς και ζήτησης επαγγελμάτων και ο σύγχρονος επαγγελματικός προσανατολισμός. Στο: Κασσωτάκης Μ. (επιμ.), *Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός*, (σελ. 541-563). Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.

ΚΑΤΣΑΝΕΒΑΣ, Θ. (2002). *Το μέλλον της εργασίας και των επαγγελμάτων*, Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: <http://www.in.gr/news/exams 2002/article.htm> (7-6-07).

ΚΕΔΡΑΚΑ, Κ., (2000). Η εργασία και οι επαγγελματικές αξίες στο σύγχρονο κόσμο. *Νέα Παιδεία*, 95, 151-163.

ΚΟΣΜΙΔΟΥ– HARDY, Χ. (2004). Μετάβαση και εικονική επικοινωνία: Ο ρόλος της Συμβουλευτικής και της Αγωγής στα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας. Στο: Κασσωτάκης Μ. (επιμ.), *Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός*, (σελ. 315-341). Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.

ΚΡΙΒΑΣ, Σ. (2004). Οι διεθνείς εξελίξεις στο χώρο της εργασίας και τα συστήματα σχολικού και επαγγελματικού προσανατολισμού στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο: Κασσωτάκης Μ. (επιμ.), *Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός* (σελ. 367-392), Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ, Δ. (1999). Η μετάβαση από το σχολείο στην αγορά εργασίας και τα όρια της μεταρρύθμισης. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 105, 71-82.

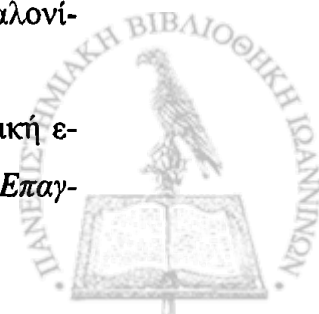
ΚΩΣΤΑΚΗ, Α. (1988). Οι νέοι και η επαγγελματική πληροφόρηση: Μια εμπειρική ανάλυση. *Εκπαίδευση και επάγγελμα*, 1,3, 136-146.

ΜΑΚΡΗ, Σ. (1994). Απόψεις μαθητών ηλικίας 13-18 ετών σχετικά με το επαγγελματικό και κοινωνικό τους μέλλον. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 30-31, 97-100.

ΜΑΛΙΚΙΩΣΗ – ΛΟΪΖΟΥ, Μ. (2004). Η ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση του επαγγελματικού προσανατολισμού και η μεθοδολογία της. Στο: Κασσωτάκης Μ. (επιμ.), *Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός*, (σελ. 215-240). Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.

ΠΑΝΤΑ, Δ. (1988). Οι επαγγελματικές επιλογές των νέων. *Παρατηρητής: Θεσσαλονίκη*:1988.

ΠΑΤΙΝΙΩΤΗΣ, Ν. (2004). Κοινωνικοί – οικονομικοί παράγοντες και επαγγελματική επιλογή στην Ελλάδα. Στο: Κασσωτάκης Μ. (επιμ.), *Συμβουλευτική και Επαγ-*

- γελματικός Προσανατολισμός, (σελ. 515-536). Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.
- ΜΠΑΣΚΟΖΟΣ, Ι. (2003). Η δομή της εκπαίδευσης δημιουργεί ανεργία. *Οικονομικός Ταχυδρόμος, Οκτώβριος 2003*, 27-30.
- ΜΠΟΥΜΠΟΥΚΑ, Α. (2007). Τα πτυχία διαβατήριο για την ανεργία. *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*: 18/3/2007.
- ΜΠΡΟΥΖΟΣ, Α. (1998). Συστήματα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Στο: Δήμος Κόνιτσας (Επιμ.) *Εκπαιδευτικοί Προβληματισμοί*, (σελ. 22-48), Γιάννινα: 1998.
- ΠΛΕΙΟΣ, Γ. (1998). Το νέο περιεχόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού και η σχέση ανεργίας και επιπέδου εκπαίδευσης. *Σύγχρονα θέματα*, 67, 73-83.
- ΣΑΜΟΪΛΗΣ, Π. (2001). Παράγοντες που επηρεάζουν τους υποψήφιους των Γενικών Εξετάσεων για την τριτοβάθμια εκπαίδευση στην επιλογή σπουδών, *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 56-57, 151-170.
- ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΥ – ΔΗΜΑΚΑΚΟΥ, Δ. (2000). Η Συμβουλευτική στη νέα χιλιετία: Δεδομένα, τάσεις και προοπτικές στον ελληνικό χώρο. *Νέα Παιδεία*, 94, 66-74.
- ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΥ – ΔΗΜΑΚΑΚΟΥ, Δ. (2004). Επαγγελματική αξιολόγηση και Συμβουλευτική γυναικών. Στο: Κασσωτάκης Μ. (επιμ.), *Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός*, (σελ. 623-633). Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.
- ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΥ, Δ., ΜΥΛΩΝΑΣ, Κ., ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, ΑΙΚ. (2003). Οι απόψεις των εφήβων για την επίδραση των γονέων τους στις επαγγελματικές τους επιλογές. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 64-65, 95-108.
- ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΥ – ΔΗΜΑΚΑΚΟΥ, Δ. (2004). Η Συμβουλευτική και ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός στη σύγχρονη εποχή: Τάσεις και προοπτικές. *Νέα Παιδεία*, 112, 159-173.
- ΣΤΕΡΓΙΟΥ, Ε. (2007). Συστήματα εισαγωγής στα πανεπιστήμια. *Καθημερινή*: 12-2-07.
- ΣΤΕΡΓΙΟΥ, Ε. (2007). Γένους θηλυκού η ανισότητα στην αγορά εργασίας. *Καθημερινή*: 4-3-07.
- ΦΑΚΙΟΛΑΣ, Ν. (2000). Ο ρόλος των γονέων στην επιλογή σπουδών και επαγγέλματος. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 112, 138-140.
- ΦΑΚΙΟΛΑΣ, Ν. (2004). Συμβουλευτική – Επαγγελματικός Προσανατολισμός και κοινωνικός αποκλεισμός. Στο: Κασσωτάκης Μ. (επιμ.), *Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός*, (σελ. 603-622). Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.

ΦΛΟΥΡΗΣ, Γ. (2004). Αυτοαντίληψη, αυτογνωσία και επαγγελματικός προσανατολισμός. Στο: Κασσωτάκης Μ. (επιμ.), *Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός*, (σελ. 345-363). Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.

ΨΥΧΑΡΗ, Χ. (2001). Η Ενωμένη Ευρώπη των Πανεπιστημίων: Η πολιτισμική ταυτότητα και η επαγγελματική αποκατάσταση, *Βήμα*: 4-2-01.

Διαδικασία της Μπολόνιας: σύγκλιση των συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης. (χ.χ.).

Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο:

<http://64.233.183.104/search?q=cache:8mlQ7CU0EXgJ:europa/eu/scadplus/leg/el/cha...> (20/10/2007).

